יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 85	Łódź, Piątek, 9 lutego 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כ"ד שבט תרצ"ד	№ 85

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

די צווירנערליי פון
Abram Sztylerman
Łódź, Kopernika 38

נעהמט אן זעמטליכע קונסט-גארנע צום צווירנען, ווי שפיראל, קנייטען און אנדערע. פאכמענישע און פינקטליכע אויספיהרונג.

טעלעפאן 36-158.

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי איינינע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זיינען געווען די ווערק-פיהרער. געשעפטס-פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז בעווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר געווארען פארבעטערט און פארגרעסערט.

איך בעזיץ א ריזען-לאגער פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען זיידענע יוביצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער- און ווינטער-פאלטענס, נעהאקטע אנציגער, שלאפראק, פיושאמאס–זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער-זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער ראבאט פאר רביים, רבנים, הורס-סוחרים און שטיבעל-בחורים. 2) פאר קונדען פון פראווינץ ווערט ארויסגערעכענט פאר א האלבע הוצאה. 3) אנגעגעבענע ווערקשטעל אויפ'ן ארט און אזיפ'ן פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי
8 אגראדאווא 8.

8 אגראדאווא 8

8 אגראדאווא 8

אויפרוף!

זונטאג, פ' תרומה, דעם 11-טען פעברואר ד. י., פינקטליך 5 א זייגער נאכט. קומט פאר אין יזאהלינער שוהל (וואולטשאנסקא 6) א פערזאמלונג וועגען גרינדען א פסח-אקציע פאר אונזערע נויטליידענדע ברידער אין רוסלאנד.

אלע שוהלען, בתי-תפלות און שטיבלעך ווערען געבעטען צו שיקען דעלעגאטען צו דער פערזאמלונג.

גלייכצייטיג בעטען מיר אלע יודען, וועלכע די ליידען פון אונזערע ברידער זיינען נאהענט צום הארצען, צו קומען מאסענווייז אויף דער פערזאמלונג, אויף וועלכער עס וועט ווערען אויסגעוועהלט א קאמיטעט, זאפארט צוצוטרעטען צו דער אקציע. די צייט איז קורץ און די נויט פון אונזערע ברידער איז זעהר גרויס.

דער צייטווייליגער קאמיטעט

בעמערקונג: קיין בעזונדערע איינלאדונגען ווערען נישט ארויסגעשיקט.

דער חשוב'ער פאמיליע טאוב

צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער

מוטער נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל מיט די טראדיציאנעלע ווערטער המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג פון „לינת החולים"

פאלורניא 19.

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען.

לאסמאן, בזשעזשינער 15.

התחלת הספר
פון שעורי ערב כתר צעירים

פילסודסקיעגא 12.

מארגען, מוצאי שבת קודש פ' שקלים (10 פעברואר) פינקטליך 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין ווינער זאל פאמארסקא 43

א גראנדיעזע
התחלת=הספר-פייערונג

פערבונדען מיט א רייכען פערשידענארטיגען פראגראם.

עס איז ווינשענסווערט דאס די פייערונג זאל יעדען צאהלרייך בעזוכט.

483

מיט אכטונג

די פערוואלטונג.

קליינהענדלער=פעראיין
אויף דער שטאט לאדז, פיעטריקאווער 6.

מיר מאכען בעקאנט אלע מיטגלידער, אז זונטאג, דעם 11 פעברואר 1934, 7 א זייגער אווענד קומט פאר

א גרויסע פערזאמלונג

געווידמעט דער פראגע

וועגען די האנדעל'ס=שעה'ן

דעריבער דארפען אלע מיטגלידער אין אייגענעם אינטערעס פינקטליך קומען.

די פערוואלטונג.

ערשטער לאדזער פעראיין

הכנסת כלה וגמילות חסדים

וואלבארסקא 20.

זונטאג, דעם 11-טען פעברואר ד. י. 5 א זייגער נאכמיטאג, קומט פאר אין זאל „נאווא - וויעדענסקי" פאמארסקא 43, די יעהרליכע

גענעראל=פערזאמלונג

פערבונדען מיט א גרויסע יובילעאום - פייערונג צוליב דער 10 - יעהריגער עקזיסטענץ פון פעראיין.

טאג=ארדנונג פון דער פערזאמלונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א פרעזידיום, 3) בעריכט, 4) בודזשעט אויפן יאהר 1934, 5) וואהלען פון א נייער פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 6) פרייע פארשלאגען.

אין יובילײ-טייל נעהמען אנטייל גרויסע רעדנער, הערליכע מוזיק און פערשידענע אטראקציעס.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

אונזערע חשוב'ע שכנים

געברידער טאוב

צוליב'ן טויט פון זייער אונפערגעסליכער מוטער

רבקה נ"ע

דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

יעקב טשאשביאק

און אברהם פרידמאן

Niniejszym podajemy do wiadomości P. T. Odbiorców, że **wyłącznym przedstawicielem** naszej fabryki w Pabjanicach, na m. **Łódź i okolice**, jest nasz długoletni reprezentant

inż. techn. T. HIGIER, Łódź, Piotrkowska 107, tel. 174-05.

Polska żarówka „OSRAM"

Sp. Akc. w Warszawie.

צו פערפאכטען
א צייטונגס-דרוקעריי

וואס בעזיצט א ראטאציאנס-מאשין, פלאכע דרוק-מאשין און א לינאטיפ, ווי אויך עטליכע רעגאלען שריפט און הילפס-איינריכטונגען.

זעמטליכע אינפארמאציעס ווערען ערטיילט טעלעפאניש 47-157 אין די שעה'ן פון 5–7 אוו. 470

בעקאנטמאכונג.

דער פעראיין „הכנסת ח' וכלות" (זאוואדזקא 10) מאכט בעקאנט, אז זונטאג, דעם 11. פעברואר ווערט געשפילט אין זאל „פילהארמאניע"

דער אורטייל

לטובת דעם אויבענדערמאהנטען פעראיין.

מיר בעטען די יודישע בעפעלקערונג צו אונטער-שטיצען אונזער אינסטיטוציע, וואס העלפט ארויס הונ-דערטער ארימע כלות.

די פערוואלטונג.

100.000 זל.

50.000 „

20.000 „

15.000 „

10.000 „

און נאך פיל אנדערע געווינסטען איז דא צו געווינען בלויז ביי דער 1-טער קלאס פון דער גליקליכער קאלעקטור פון

F. BRAJTSZTAJN
פיעטריקאווער 14.

די ציהונג קומט שוין פאר דעם 16 פעברואר

גליקליכע לאסען זיינען נאך צו בעקומען.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 59 יאהר אונזער היים-בעליבטע און אונפערגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער, שוועסטער, שוועגערין און מומע

נ"ע אסתר פייגע אשת ר' חיים ז"ל
פליבושעוויטש

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 9 פעברואר 1934, 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז, באזארנא 2, וועגען וואס עס מעלדען מיט אין גרויס צער

די פיפטרויערנדע

הינטערבליבענע.

400

נאָך לאַנגע שווערע לײדען איז נעכטען געשטאָרבען אין עלטער פֿון 70 יאָהר
אונזער טײערע מוטער, שוויגערמוטער, באָבע, שוועסטער און מוהמע

נ"ע רחל ראָזענבערג
אשת ר' לוי ז"ל
(געב. רובינשטײן)

די לויה קומט פאָר הײנט, 12 אַזײגער בײטאָג פֿון טרויער-הויז, פּאָלודניאָווא 90,
װעגען װאָס עס טײלט מיט איז טיפֿען צער
די טרויערנדע פֿאַמיליע.

1934 אכטונג, 1934
סוחרים און דעטאַליסטען!
טיש וואגען, דעצימאַל-וואגען, קילאָ-געוויכטער און ליטער-מאָסען געסטעמפעלט פֿון 1934 בעקומט מען הורט און דעטײל צו פֿאַבריקס-פּרײזען אין הורט-אײזען-געשעפֿט

A. WENGER, Łódź
PIŁSUDSKIEGO 10.
בעמערקונג: אויך נויש איך אלטע וואגען און קילאָ-געוויכטער אויף נײע.

וויכטיג פֿאַר דאַמען
נאָר 2 זל. ווערען פֿאַר איבערגע-מאַכט די עלטעסטע
היטען!
אויף גאַנץ נײ און אויך נײע היטען צו 3.50 גערעכנעט
די אַדרעס
„TOLA“
23 Zawadzka 23
II wejście parter.

עלעגאַנטע דאַמען און עלעגאַנטע הערען
קויפֿען שיך נור בײ
A. Ogórek
ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

בעקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפֿט, אַז די שאָקאָלאַדע-פֿאַבריק פֿון
ב. ראָזושאַל, ריבנאַ 14
האָט צו דער בעקוועהמליכקײט פֿון דער ג' קונדשאַפֿט געעפֿענט אַ געוועלב אויף נאָוואָמיעסקאַ 26
„RO-ZA“ א. פ.
מיר בעמערקען, אַז דאָס געשעפֿט איז פֿערזעהען מיט פֿערשידענע אויסאַרבײטונגען פֿון פֿערשידענע פֿירמעס.

מזל טוב!
מעומק לבנו אנו מברכים ברכת מזל טוב לחברנו מר
ישראל וואלף נ"י ווײס
לארושיו את העלמה מרת
הענדיל האכמאַן
יהי רצון שתזרח מזלם כשמש בצהרים.
המברכים
לײב בערקאַן, ...

מזל-טוב, פֿיל גליק נחת און פֿרײד, ווינשען מיר אונזער ליבע שוועגערין און שוואָגער
האַניע און הלל לעזבאַנד
צום געבורט פֿון זײער
טעכטערל
ליבל לײזעראָוויטש און פֿרוי

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער פֿרײנד
בערל ברויטמאַן
מיט פֿרל. מאַניע אמזלער
ווינשען מיר זײ אַ האַרציגען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט.
ל. אַראָנאָוויטש און פֿרוי
י. ראָזענבערג און פֿרוי

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער טאָכטער און שוועסטער
העלאַ בעקער מיט ה' הערמאַן בינשטאַק
ווינשען אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט.
עלטערן און שוועסטער בעקער

צו דער פֿערלאָבונג פֿון אונזער ליבען ברודער און שוואָגער
בערל ברויטמאַן
מיט פֿרל. מאַניאַ אמזלער
ווינשען מיר זײ האַרציגען מזל-טוב, זאָל אײער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זײן.
אהרן יאַנקאָווסקי און פֿרוי.

צו דער פֿערלאָבונג פֿון מײן ליבע שוועסטער
מאַני' אמזלער
מיט ה' בערל ברויטמאַן
ווינש איך זײ זאָלען בויען זײער הײם אויף די בערג פֿון ציון.
העלאַ כושאַנאָווסקאַ.

צו דער חתונה פֿון מײן ליבען ברודער, קוזין און פֿרײנד
יעקב בלאָהשטײן
מיט פֿרל. יוכבד פלאַט
ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט.
יוסף פּראָפּעסאָרסקי און כלה אַנדזשאַ ליפּסקאַ, שלום בלאָה-שטײן, לאה גאָלדבערג, אַנדזשאַ גראָספֿעלד

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער שוואָגער און שוועגערין ה' משה אמזלער און פֿרוי צו דער פֿערלאָבונג פֿון אײער
טאָכטער פֿרל. מאַניאַ
מיט ה' בערעס ברויטמאַן
זאָלט אירהר פֿון זײ פֿיל נחת דערלעבען.
וואָלף פּלאַמיאַק און פֿרוי.

צו דער חתונה פֿון אונזער חשוב'ן מיטגליד ה'
יעקב מרדכי בלאָהשטײן
מיט פֿרל. יאַדזשאַ פלאַט
ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפֿט.
חברה „אהבת בחורים“, לאָדז
בזשעזינער 5.

צו דער חתונה פֿון אונזער ליבען פֿרײנד
ה' יעקב מרדכי בלאָהשטײן
מיט פֿרל. יאַדזשאַ פלאַט
ווינשען מיר זײ פֿיל גליק און עוויגעס צופֿרידענהײט.
לײב מערנענבוק און כלה
יעקב זײף, וועלוויל רעדליך

אַ הערצליכען מזל טוב ווינשען מיר אונזער ג' וויצע-פּרעזעס ה'
זײנוויל קאַנזענס און פֿרוי
צו די תנאים פֿון זײער זוהן ה'
מאיר קאַנזענס (לאָדז)
מיט פֿרל.
יאַדזשאַ ווײץ (ריכוואַל)
איר זאָלט האָבען פֿון זײ פֿיל נחת און די פֿערלאָבטע אַ גליקליכע צו-קונפֿט. די פֿערוואַלטונג פֿון
מחזיקי חולים קילינסקי 120.

שפּאָרען געלד
דורך קויפֿען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פּרײזען
לאָזט זיך נור בײ דער פֿירמע
„באַרוך“
לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די אײנציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פֿון גוטען קידוש-ווײן
פֿון די געשמאַקסטע פּאַלעסטינער, אונגאַרווײנען, ווי אויך אַלע סאָרטען
ליקער, בראַנפֿען'ס און מעהל.

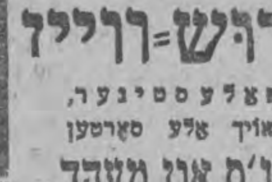

מעטאַל-בעטען
קינדער-וועגעלעך
מאַטראַצען אַלער אַרט
אין אַ רײכען אויסוואַהל.
וויזשימאַטשקעס, אײז-קאַסטענס, פֿעלד-בעטען פּאַטענט „Perfekt“, א. ד. גל. קויפֿט מען אַמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פֿירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פֿון יאָהר 1896
פֿאַבריקס-לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אַדרעס!

צו דער חתונה פֿון אונזער ווערטער קוזינע
פֿרל. האַנקאַ וואָלקאָוויטש
מיט ה' מאַקס פלאַצקער
ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל-טוב.
אײער גליק זאָלט איהר בויען אויף די בערג פֿון ציון
משה שיעוויטש און פֿרוי. 468

מזל-טוב
אונזערע ליבע פֿרײנד
אברהם און זעלדאַ קויאַווסקי
צו דער חתונה פֿון זײער ליבע טאָכטער
פֿרל. ראַשע מיט ה' שמעון קראַנץ
ווינשען מיר זײ פֿיל גליק און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.
פֿאַמיליע גראָסמאַן.

דאַנקזאַגונג.
דערמיט דריק איך אויס מײן האַרציגסטען דאַנק דעם ה' ד"ר ראַפּאַפּאָרט (אוראָלאָג) פֿאַר אויסקורירען מיך פֿון אַ שווערער נירען-קראַנק-הײט און ווינש איהם ווײטערן ערפֿאָלג אויפֿ'ן מעדיצינישען געביט.
ל. גאָלדשטײן.

וויכטיג פֿאַר דער לאָדזער בעפֿעלקערונג
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז איז ערעפֿענט געוואָרען דאָס
אַמבולאַטאָריום
בײם פֿאַראײן „עזרת עניים“
נאַדלודקאַ 8, טעל. 153-99
וואו ס'ווערט ערטײלט מעדיצינישע הילף אויפֿ'ן אָרט פֿון 9 פֿריה ביז 7 אָוו.
שיקט אַרויס דאָקטוירים - ספּעציאַליסטען מיט וויזיטען אַהײם
ווי אויך דענטיסטישע הילף
ושטשעפּקעס און דער אַמבולאַטאָריע און אויסער דער אַמבולאַטאָריע פֿאַר אַ מינימאַלען אָפּצאָהל נעהמט אויך אָן געבורטען און אַלע אַרט אַנאַליזען, מינימאַלע אָפּצאָה-לונגען.
די פֿערוואַלטונג.

Z intencji zaręczyn
p. **Reginy Łaksówny**
z p.
Salomonem Rotsztajnem
życzę wiele szczęścia i różowej przyszłości.
Hela Bornsztajnówna

היה רחל בעקער
און הערשל בינשטאַק
נעמט צו האַרציגע ווינשען צו אײערע תנאים
לוי און מינדל גאָלדשטײן
שרה דינה און איכל לעווענטאַל
לאה און איכל גאָלדשטײן

Zakład Leczniczy
POŁOŻNICZO - GINEKOLOGICZNY
ul. EWANGELICKA 18
(Sienkiewicza 83)
Ordynują: Dr. med. Sz. Eigerowa
i Dr. med. J. Baum
Zapisy na porody I, II i III klasy.
TELEFON **107-23.**
כשר'ע קוך.

Dr. med.
Haltrecht
ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר הויט-און געשלעכטס-קראַנקהײטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פֿון 8—1 מיטאָג און פֿון 5—9 אָוונט.
זונטאָג פֿון 10—1 בײטאָג.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
פֿאַר אַרבײטסלאָזע לעטשניצע-פּרײזן!

פֿאַר גאָלד,
בריליאַנטען
און לאָמבאַרד-קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פּרײזען
אליזאַר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

LECZNICA
chorób
uszu, nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס אָרדינירען די דאָקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYŃSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

אויגען - קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פֿון
Dr. B. Donchin
פּיעטריקאָווער 90, טעלעפֿ. 221-72
נעהמט אָן שטענדיגע אויגען - קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָריעס פֿון 9 ביז 1 און פֿון 4 ביז 7.29 אָוונד.

Dr.
Wajnberg
ספּעצ. פֿון לונגען, האַרץ און סקלעראָז-קראַנקהײטען
וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פֿון 9—10 פֿריה, 3—4, 8—9 אָוו.

די בלוטיגע שלאכט אויף די פאריזער גאסן

דומערג שאפט די נייע פראנצויזישע רעגירונג

פאריז, 8 (ספ. טעל.)

היינט פארמיטאג איז אנגעקומען פון טולוז קיין פאריז דער נייער פראנצויזישער פרעמיער דומערג.

פאר'ן באהנהויף האט זיך פארזאמעלט א גרויסער עולם, וועלכער האט דעם געוועזענעם פרעזידענט געמאכט גרויסע אוואציעס. דומערג איז גלייך אפגעפאהרען אין עליזעי-פאלאץ.

שפעטער האט ער גענומען פיהרען אונטער-האנדלונגען מיט די ריכטונגען וועגען צוזאמענשטעל פון נייעם קאבינעט.

פאריז, 8 (ספ. טעל.)

די ידיעה וועגען דער דימיסיע פון דאלא-דיע'ס קאבינעט האט די פאריזער באפעלקערונג אויפגענומען ענטוזיאסטיש, דאך האט די ידיעה נישט בערוהיגט די גאס, פון די נאכמיטאג-שעה'ן ביז שפעט ביינאכט האבען געדויערט די דעמאנ-סטראציעס און די קאמפען מיט דער פאליציי.

אויפ'ן פרידענס-פלאץ און אויפ'ן פלאץ פאר דער אפערע האבען זיך פערזאמעלט אנ'ערך 20-טויזענד דעמאנסטראנטען. מיט'ן געזאנג פון די מארסיליעזע, האבען זיי גענומען אטאקירען די פאליציי, זיי בעווארפען מיט שטיינער און מיט טרעהרען-באמבעס, ס'האבען זיך געהערט אויס-רופען: „נידער מיט דער רעגירונג פון מערדער".

א גרופע סטודענטען האבען זיך געפרובט אריינצודרייסען אין דער מאסאנען-לאזשע, זיי זע-נען אבער געווארען אפגעשטויסען. אין פערשי-דענע ערטער האט די פאליציי געמוזט צוטרייבען דעם המון מיט שווערדען.

ווי מיר דערוויסען זיך זענען פון די נעכ-טיגע דעמאנסטראציעס פארהאן נאך 200 פער-וואונדעטע, דעמאנסטראנטען און 10 פערוואונדעטע פאליציאנטען. די פאליציי האט ארעסטירט 300 פערזאן.

די צאהל קרבנות פון די עהרענעכטיגע אונרוהען גיט דער פאליצייאישער קאמוניקאט אן אויף 6 ציווילע טויטע און 3 פאליציאנטען, די טויטע קערפערס פון די פאליציאנטען האט דער המון צריינגעווארפען אין דער סען. די צאהל פערוואונדעטע בעטרעפט לויט דעם אפיציעלען קאמוניקאט 170 ציוויל פערזאנען און 410 פאלי-ציאנטען.

די פרעסע גיט אבער אן די צאל טויטע אויף 25 און פערוואונדעטע אויף 900.

די קאמוניסטען רופען א גרויסער דעמאנ-סטראציע אויף פרייטאג אווענד. די אלגעמיינע ארבייטער קאנפעדעראציע האט ערקלערט אן אלגעמיינעם שטרייק אויף מאנטאג.

דער רושם איז ענגלאנד

לאנדאן, 8 (ספ. טעל.)

אין ענגלאנד פערפאלגט מען מיט גרויס שפאנונג די געשעהענישען אין פאריז, דער צוריק-קעהר פון דומערג'ן צום פאליטישען לעבען, ווערט בעגריסט דורך דער ענגלישער פרעסע.

אלס איינציגער אויסוועג פון דער איצטיגער לאגע אין פראנקרייך האלט דער „טיימס", דאס פיוזנדערלאזען פון פארלאמענט און דאס אדורכ-פיהרען נייע וואהלען.

אנגענומען דעם בודזשעט פון קאמוניקאציע-מיניסטעריום

נעכטיגע סיים-זיצונג

ווארשא, 8 (טעלעפאניש)

די נעכטיגע סיים-זיצונג האט זיך געעפנט 10 אזייגער פריה און עס איז געפיהרט געווארען די ווייטערדיגע בודזשעט דיסקוסיע.

עפענענדיג די זיצונג האט דער סיים-מארשאלעק ערקלערט, אז אויף דער מיטוואכדיגער זיצונג האט דעפ. מארגול בעליידיגט דעם דירעקטאר פון דער סיים ביורא. דער מארשאלעק רופט דעם דעפ. מארגול צו ארדנונג דורך פערשרייבען אין פראטאקאל.

דעפ סטאושאק (ב. ב.) רעפערירט דאן דעם בודזשעט פון קאמוניקאציע-מיניסטעריום.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האט גענומען א ווארט דער קאמוניקאציע מיניסטער בודנעוויטש, וועלכער האט געהאלטען א לענגערע רעדע וועגען די לאגע אויף די באהנען.

דער מיניסטער האט גערעדט וועגען די באהן-אינוועסטיציעס, וואס ווערען אדורכגעפיהרט, וועגען די בעמיהונגען איינצופיהרען ביליגען טא-ריף פאר משאות, לויט דיווירטשאפטליכע בע-דערפניסען. די קאנקורענץ צווישען די באהן און אויטאבוסען וועט רעגולירט ווערען אויף א לייכ-טען אופן. דער מיניסטער האט זיך אויך אפגעשטעלט אויפ'ן איינגעפיהרטען ביליגען טאריף פאר פאסאזשירען.

רעפ. פזשעדניצקי (ב. ב.) האט נאכדעם רע-פערירט וועגען די ספעציעלע פאנדען פון קאמוני-קאציע-מיניסטעריום.

צום סוף איז דער בודזשעט פון קאמוניקא-ציע-מיניסטעריום אנגענומען געווארען.

ליקווידירט דער סכסוך צווישען „הסתדרות" און רעוויזיאניסטען

רעוויזיאניסטען בעקומען 30 פראצ. פון אלע ארבייטס-פלעצער

ירושלים, 8 (יט"א טעלעגראפיש)

אין פתח-תקוה איז ליקווידירט געווארען דער סכסוך צווישען „הסתדרות" און רעוויזיאניסטען. דער ארביטראזש האט בעשלאסען, אז די רעוויזיאניס-טען דארפען בעקומען 30 פראצענט פון אלע אר-בייטס-פלעצער.

א גריפע בעדראהט דיין געזונד!

אונאנגענעהמער קאפ-ווייטאג, שווינדעל, מרער-סענטיש אין קושיוש — די דאזיגע ערשיינונגען בער-ווייזען, אז די האסט זיך פערקיהלט. פערטראכט זיך נישט אלזא, ווען, וואו און אויף וואס פארא אופן דו האסט זיך פערקיהלט — דאס איז צוועקלאז! מען דארף בעסער א טראכט טון ווי אזוי אמשנעלסטען און ווירקזאמסטען צו פערהיטען, אז די דאזיגע קראנקהייט זאל זיך נישט ענטוויקלען און בעקעמ-פען זי גלייך ביים ענטשטעהען, אויב דו וועסט אפשלעפען א פאר טעג, אדער אפשר א פאר שעה וועט די טעמפעראטור אויסמאטערן דיין ארגאניזם, אזוי אז ער וועט זיך נישט קאנען ווירקזאם ענט-געגענשטעלען די קראנקהייט. צוגער נישט אלזא, קויף אייך מיגוט, ווייל ס'קאן זיין צו שפעט! נאך היינט קויף אין דער נאהענטסטער אפטייק טאגאל און נעהם איין 3 טאבלעטקעס פאר'ן שלאף.

שוין פון 15 יאהר זענען אויף דער גארער וועלט בעקאנט די טאגאל-טאבלעטקעס, אלס ווירק-זאם מיטעל געגען גריפע, אינפלוענציע און פערקיה-לונג. באכ'ן איינעהמען 2—3 טאגאל-טאבלעטקעס דריי אדער פיר מאל טעגליך, אין ערשטען סטאדיום, פערשווינדען תיכף די קראנקהייטס - סימפטאמען. אויך ביי רעוומאטישע וועהטאגען — פאדאגרע, נער-ווען און קאפ-וועהטאגען ווירקען די טאגאל-טאב-לעטקעס שנעל, טאגאל האלט אויך דאס אנזאמלען זיך פון אוריך-זויער און בעקעמפט באלד און אנ-הויב די קראנקהייטען. וואס זענען אויף דעם געביט ענטשטאנען. טאגאל-טאבלעטקעס זענען אונשעדליך פאר'ן הארץ, מאגען און אנדערע ארגאנען אויף טוי זענדער לידענדע, וואס האבען געברויכט טאגאל זענען געזונד געווארען. קאן דאך יעדער מיט צו-טרוי זיי קויפען. פרובט און ציינט זיך אליין נאך היינט איבער וועגען דער גוטער ווירקונג פון טאגאל. צו בעקומען אין אלע אפטייקען.

ארטאפעדישער אנשטאלט

בראטעזען, גארסעטען, אר-טאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאט-פוס-איינלאגען גמבען פיס-ספערצען אלס נאך גיפס-אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטריקאווער 119, טעל. 231-81

Dr.
Wołkowyski

4 ציגעל-גאס 4, טעל. 216-90

נעהמט אן אין הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע

אויפנאהם-שעה'ן פון 8—1 מיטאג און 5—9 אווענד.

Dr. med.
Z. Rakowski

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—1 און פון 2—3 נאכמ.

Dr. med.
B. Robinzon

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86.

נעהמט אן פון 3—4 נאכמיטאג און פון 7—8 אווענד.

ענטשולדיגונג

איך בעט ענטשולדיגונג ביי דער פערוואלטונג פון היטעל-מאכער-צעך פאר מיינע נישט טאקטישע אויסדריקען געגען איהרע פארשטעהער. איך פערזיכער, אז אזעלכעס וועט מעהר נישט פארקומען.

קאפעל מאריאנקא, וואלבארסקא 32.

פערלאנגט אין די טאבאק-געוועלבער די ביליגע און דאך די אויסגעצייכענטע

גילזען מיט וואטע

צו פאפיראסען א. ט.

KRYZYSOWE
PASCHALSKIEGO

א שאכטעל 25 שטיק - 5 גר.
" " 50 " - 10 "

OGŁOSZENIE.

Zarząd m. Łodzi poszukuje do wydzierżawienia na skład materjałów brukarskich placu, połączonego bocznicą kolejową ze stacją Łódź-Kaliska, o powierzchni około 10.000 metrów kwadratowych.

Oferty składać należy w Wydziale Budownictwa do dnia 1 marca 1934 roku.

Łódź, dnia 8 lutego 1934 roku.

Zarząd m. Łodzi.

בעקאנטמאכונג

די זאליע-הורטאווניע אין לאדז

איז פון 17 פעברואר געווארען איבערגעטראגען פון 11-טער ליסטאפאד 85

אין די פעראיינס-מאגאזינען „SPOŁEM"

אויף 3 נאפטאווא 3

(פריהער קאנסטאנטינער 117) טעל. 186-09.

די ביורא פון דער הורטאווניע איז טעטיג פון 8—15, דער מאגאזין איז טעטיג פון 8—16 אהן איבעררייס.

לעכער

צו וועש און הענט-שקעס ווערן געמאכט

שרודמיעסקא 8.

וויכטיג פאר פאבריקאנטען!

א סאלידער לאנגיעהריגער סוחר, הורטאווניק אין דעל נאלאנטעריי- און טריקאטאזש-בראנזשע

זוכט א פערטרעטונג

אויף דער לעמבערגער, סטאניסלאווער און טארנאפאלער וואיעוואדזטווע. ערשטקלאסיגע רעפערענצען. קאפיטאל 30.000 זל. ווי אויך באנק-גאראנטיעס צו דיספאזיציע. אפ. אונטער „E. 500" do Banku Handlowego w Stanisławowie

Dr. med.
I. Gajst

האט זיך איבערגעצויגען אויף

זגערזשער 40, טעל. 119-45

נעמט אן פון 10 ביז 11 און פון 5—6 אוו.

Dr. med.
Ignacy Grynberg

ספעצ. פאר אינערליכע קראנקהייטן

צעגעלניאנא 17, טעל. 174-15

נעמט אן פון 6 ביז 7 אוונט.

זיכערע הילף און א רפואה!

אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פער-גיפטונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליבערס אין גוף, פאר הויקערס אהן פיס.

פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער הינקעל-ברוך הערט גרויס און א מענשען-קאפ, און עס פאלט אריין אין דעם פיס איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס הערט ער ברענדיג און שמערצליך. ספעציעלע גומענע הייל-בינדאזשען בעזונדערע; וויבער דעם שוואכסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, ליימונגען ספעציעלע הייל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרימטע פיס און פלאט-פיס, ווי אויך קינסטליכע גומענע פיס.

שפאזירגאנג טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

זייט דעם ערשטען אקטאבער ד. י. ווערען אלע קראנקע אין מיין ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט נור פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.

אכטונג

איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט

Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.

מיר נעהמען אויך אן מעמבערס פון דער קראנקען-קאסע.

הערצליכען דאנק!

היערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען און הערצליכסטען דאנק דעם ה' דיר. י. ראפאפארט, בעראמטער ארטאפעד, ספעציאליסט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10, פאר מיין קליינער טאכטער, פאר זיין גרויסע מיה און אונדערבארע היילונג, האט ער האט צוגעשטעלט מיין 5-יעהריג טעכטערלע קראנק מעכאניזם, וועלכע האט נישט געקאנט ארומגעהן און געהן דורך פיררעגען האבען פערשידענע אייגענע יאהר צו ליגען אין גיפס. יעדאך דער ספעצ. דיר. י. ראפאפארט האט נאך אנגעהויבען מיין געזונדליך קראנק קינד צו בעהאנדלען, איז זי געווארען באמת גערעטעט. מיט זיין אויבקינדיג און צוועקמעסיג אנגעלעגטע ארטאפעדישע הייל-גארסעט, איז מיין קינד שוין געהיילט געווארען, אז זי בעקומט זיך אויסגעצייכענט און היילט זיך זעהר גרויס. פאר זיין פארשעפליך בע-האנדלונג צו מיין קינד בלייב איך איהם אייביג פיל דאנקבאר.

(—) **Herman Edward Lebrecht**, Friedhofsverwalter

Łódź, Zgierska 127.

דער ראויגנאל דאנק-בריף איז ביים רעיענט וואסמאן אין לאדז אונטער רעפ. נומער 2938 אם אויגוסט 1932 בעשטעטיגט. (10)

נחום סאקאלאוו ביים אויסערן-מינ. בעק

וואַרשאַ, 8. (יט"א טעלעגראַפיש)

דער אויסערן-מיניסטער בעק, האָט היינט אויפגענומען דעם פרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע נחום סאָקאָלאָוו, און מיט איהם אָפּגעהאַלטען אַ לענגערע קאָנפערענץ.

זיצונג פון פרעזידיום פון פוילישען פרא-פאלעסטינא-קאמיטעט

וואַרשאַ, 8 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספ.) נעכטען איז אין פּאַלאַץ פון גראַף דזשיעדושיצקי-לובאמירסקי פאָרגעקומען אַ זיצונג פון פּרעזידיום פון פּוילישען פּראָ-פּאַלעסטינע קאָמיטעט, מיט'ן אָנטייל פון נחום סאָקאָלאָוו.

עס איז אָנגענומען געוואָרען דער סטאַטוט פון קאָמיטעט און עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו רופען אַ פערזאַמלונג פון די מיטגלידער צו דיסקוטירען אַ ריי‍ה פראַגען, וואָס זענען נוגע ארץ-ישראל.

שיטריט ווענען אבדול מעדזשידס ערקלערונג

ירושלים, 8 (יט"א טעלעגראַפיש)

אויף דער היינטיגער זיצונג, האָט שיטרית זיך אָפּגעשטעלט אויפ'ן אַראַבער אבדול מעדזשידס לעצטע ערקלערונג, אין וועלכער דער עדות האָט זיך מודה געווען, אַז סטאַווסקי און ראָזענבלאַט האָבען איהם געוואָלט אונטערקויפען.

קיין נייע עדות זענען, נישט אויסגעהערט געוואָרען.

פערמעגען פון יודישע ארגאניזאציעס איבערגעגעבען די נאציאנאל-סאציאליסטען

בערלין, 8 (יט"א טעלעגראַפיש)

אין שטעטין האָט די פּאָליציי אדורכגעפירט רעוויזיעס אין די לאָקאַלען פון יודישע אָרגאַניזאַציעס, צווישען אַנדערע אין לאָקאַל פון „בני ברית", הגם ס'איז קיין שום פערדעכטיגעס נישט געפונען געוואָרען, איז דאָס פערמעגען פון די לאָקאַלען איבערגעגעבען געוואָרען דער נאַצי-פּאַרטיי.

פרעז. רוזוועלט פאר פערקלענערן דעם פראצענט-פוס פון די חובות

וואַשינגטאָן, 8 (זפ. טעל.)

פון „ווייסען הויז" טיילט מען מיט, אַז פּרעזידענט רוזוועלט איז אַ'אָנהענגער פון פערקלענערן דעם פּראָצענט-פוס פון אַלע אינערליכע און אַ טייל אויסלענדישע חובות. לויט רוזוועלטס מיינונג וועט דאָס גודם זיין צו מילדערען די שווערע סיטואַציע אין די פעראייניגטע שטאַטען און אין אויסלאַנד.

ווידער א באמבע אין יודיש געשעפט

געווארפען פון די עסטרייכישע נאצים

ווין, 8 (יט"א טעלעגראַפיש)

די באָמבעס-אָנפאַלען אויף יודישע געשעפטען הערען נישט אויף. נעכטען האָט אין זאַלצבורג אויפגעריסען אַ באָמבע אין אַ יודיש געשעפט. צום גליק אָהן מענשליכע קרבנות.

ערנסטע אונרוהען אין ניו-יארק

צוליב'ן שטרייק פון די שאפערס

ניו-יאָרק, 8 (סס.)

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן שאָפער-שטרייק איז נעכטען אָוונט געקומען צו ערנסטע אונרוהען. אויף בראָדוויי האָבען זיך די שטרייקענדע שאָפערס געוואָרפען אויף די קורסירענדע טאַקסובוסען, האָבען אויסגעהאַקט די שויבען און טעראָריזירט די פּאַסאַזשירען. 3 ביינאַכט איז מאָביליזירט געוואָרען די ניו-יאָרקער פּאָליציי, וועלכע האָט אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג צו אַרעסטירען די אָנפיהרער פון שטרייק.

דער בולגארישער פאקט זיכערט דעם פרידען אויפ'ן באלקאן

אַטען, 8 (ספ. טעל.)

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אונטערשרייבען דעם באַלקאַנישען פּאַקט, קומען היינט אַהער די מיניסטאָרען טיטולעסקו און יעוויטש.

די צערעמאָניע פון אונטערשרייבען דעם פּאַקט קומט פאָר מאָרגען (היינט) 11 פאַרמיטאָג אין זאַל פון דער אַקאַדעמיע.

אין אָוונט וועט די גריכישע רעגירונג לכבוד די מיניסטאָרען געבען אַ מיטאָג פערבונדען מיט אַ ראַוט.

די גאַנצע גריכישע פּרעסע רעדט ברייט אַרום דעם פּאַקט אַלס אַ וויכטיגער פאַקטאָר, וואָס פערזיכערט דעם פרידען אויפ'ן באַלקאַן.

די דאגות אין גענף צוליב עסטרייך

גענף, 8 (ספ. טעל.)

די פאָראויסגעזעהענע ענערגישע שריט פון דער עסטרייכישער רעגירונג, האָט אין די פּאָליטישע קרייזען אַרויסגערופען אַ געוויסע בעאונרוהיגונג. מיט צופרידענהייט איז אויפגענומען געוואָרען די ידיעה, אַז אין די עסטרייכישע פּאָליטישע ספערען איז מען דעצידירט אָפּצולעגען דעם ראַזיגען ענין. אין די ליגע-קרייזען האַלט מען אויך, אַז ענגלאַנד און איטאַליען האַלטען נישט פאַר פּאַסיג ביים איצטיגען מאָמענט אַרויסצורופען די עסטרייכישע פראַגע אויפ'ן פאָרום פון דער פעלקער-ליגע.

אין די ליגע קרייזען איז מען איבערציינגט, אַז מוסאָליני וועט ווידעראַמאָל אינטערווענירען דערוועגען אין בערלין.

די עיקר סבה, וואָס די פעלקער ליגע וויל נישט גערן אויפהויבען אַ דיסקוסיע וועגען דער עסטרייכישער פראַגע אין די מורא, אַז דערמיט וועט אָפּגעשוואַכט ווערען דער אויטאָריטעט פון דער פעלקער ליגע.

200 סאלאניקער יודישע משפחות וועלען זיך בעזעצען אין חיפה

סאַלאָניקי, (יט"א) די ציוניסטישע פעדעראַציע אין גריכענלאַנד טיילט מיט, אַז צוליב די בעפרידיגענדע רעזולטאַטען פון דער עליה פון צווייהונדערט יודישע משפחות פון סאַלאָניקי, וועלכע אַרבייטען אין חיפה'ער פּאָרט, האָט דער לייטער פון דער עליה-דעפּאַרטאַמענט פון דער יודישער אגענץ ה' גרינבוים איינגעשטימט צו ערטיילען חוץ דער געוועהנליכער קוואָטע פאַר גריכענלאַנד 500 ציגאַב-סערטיפיקאַטען פאַר פּאָרט-אַרבייטער. די בעשטימטע סערטיפיקאַטען וועלען ערטיילט ווערען צו 250 אין די נעכסטע 2 האַלב-יאָהרען.

די דאָזיגע ידיעה איז מיט גרויס פרייד אויפגענומען געוואָרען דורך דער יודישער בעפעלקערונג אין סאַלאָניקי.

דאנציג מוז אפהיטען די בעשטימונגען פון ווערסאלער טראקטאט.

בערלין (יט"א) דער פּרעזידענט פון דאַנציגער סענאַט ד"ר ראַוושנינג איז די טעג אַרויסגעטרעטען מיט אַ פאָרטראַג אויף אַ פערזאַמלונג אין קיעלער אוניווערזיטעט און לויט'ן בעריכט פון „בערלינער טאַגעבלאַט" האָט צ. אַ. ערקלערט, אַז דאַנציג איז אַ פרייע שטאָט און מוז זיך אונטערוואַרפען די בעשטימונגען פון ווערסאַלער טראַקטאַט. מיר מוזען, האָט ער געזאָגט, גענוי אויספיהרען די בעשטימונגען וועגען שוץ פון אַלע טיילען פון דער דאַנציגער בעפעלקערונג אָהן אונטערשיד פון ראַסע און רעליגיע.

ענטשולדיגונג!

דערמיט דריק איך אויס מיין חרטה פאַר מיין אויסרעדען ביים פאַבריקאַנט אויף דעם נייער קופּפער און אויף דער סעקציע סוויטער-נייער ביים סאַץ. האַנדוו. פאַריין צעגעלניאַנאַ 4. איך פערזיכער מעהר אַזעלכעס נישט צו טון.

סוויטער-נייער
הערש זילבערבערג
בזשעזשינער 32 487

מיר דערמאָנען אַלע מיטגלידער פון דער געז. „גומל לחם" דאָס מוצאי שבת, דעם 10 פעברואַר ה. י. 6 אַזייגער צום ערשטען און 8 אַ זייגער צום צווייטען טערמין קומט פאָר

די אלגעמיינע יעהרליכע
גענעראל-פערזאמלונג

אין לאָקאַל פון דער אינטעליגענטען-קיך זשעלאַזנאַ 10a. מיר בעטען אַלע מיטגלידער אָן אויסנאַם מאַסענווייז צו ערשיינען.

די פערוואַלטונג

כירורגישער קאבינעט
D. med.
J. Szreiber
געפינט זיך יעצט אויף
Narutowicza 9 tel. 122-95
אָפּעראַציעס, אַפּאַראַטנקעס, הילדס דזשי א ן עם א. א. וו.
נעמט אָן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8.30 אָוו.
לעמשניצע-פרייזען.

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער בטוואוסטער קאַליגראַף ל. בערמאַ,
אין 15 לעקציעס. די ערגסטע צובראָכענע האַנדשריפט ווערט אויסגעבעסערט אויף דער שענסטער ביוראָווע שריפט, אויך ווערטאַליסג לערנט גוט שרייבען אַ יודישען בריף אין 20 טעג, אפילו דעם וואָס קאָן גאָרנישט שרייבען.
זאַוואַדזקאַ 19, פראָנט, 1-סטער שט.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9 - 1 פאַרמיטאָג.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
וועלכער נעהמט אָן אין „משמרת החולים"
נעהמט אָן פריוואַט
זגערזשער 1 (אַמנגאַנג אַלטער מאַרק 15)
טעל. 123-47. נעהמט אָן פון 6-8 אָוו.
לעמשניצע-פרייזען.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
פּידיאַטריגער אַסיסטענט אויף K. Ch. אַשראָקי וראַטאַן
Spec. Chirurgja Kostna
(צובראָכענע און אויסגעלענקטע ביינער)
D-ra STERLINGA 22
telefon 174-42. (נאָווע-טאַרגאָווע)

Dr. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10 1 — 2^{30}, od 6 do 8^{30} w. w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען
ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאַסיג און רעיעל אויסגעאַרבייט
צו ביליגע פרייזען
ביי קערש, סטווראַווא 15

Z intencji zaręczyn naszej Siostrzenicy panny
Marjam Amzlerówny
z przyjacielem naszym
p. **Berkiem Brojtmanem**
życzymy Im różowej przyszłości i wiecznego zadowolenia. Chil Szajnrok z żoną i Rodziną

אויפרוף צו אלע שעדליצער חסידים אין לאדז
דער שעדליצער רבי רב יצחק פינקלער שליט"א פאָדערט אויף אַלע שעדליצער חסידים ווי אויך אַלע אַלטע גוטע פריינד אין לאָדז צו קומען צו דער אסיפה זונטאָג פרשת תרומה פינקטליך 5 אַ זייגער אין אָוונט פּאָמאָרסקאַ 51.

Dr. med.
LEON FUCHS
אינערליכע קראַנקהייטען
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף וואָלטשאַנסקאַ 65
(רוג אַנדזשעיאַ) טעל. 172-44
נעמט אָן פון 3-5 נאָכמ.

לאדזער!
ווען איהר פאָרט קיין וואַרשאַ
טאָ ווייסט, אַז גוט צו עסען, גוט זיך ווילען און פערברענגען די פרייע שעה'ן אין אַן אָנגענעהמער סביבה, קאָן מען נאָר אין באַר
„מעטראפאל"
טלאָמאַצקע 13.
זאַמעל-פּונקט פון יודישע ליטעראַטען, זשורנאַליסטען און קינסטלער; פון 8 אָוו.
קאָנצערט און דאַנסינג.
געשמאַקע און נאַהאַפטע מיטאָגען פון 4 שפּייזען (מיט פיש) 2 זל.; 3 שפּייזען-1.50, 2 שפּייזען-1 זל.
בערענקס-ווערט: איער אָרט אין וואַרשאַ איז: אין „מעטראָפּאָל" טלאָמאַצקע 13

רופטורען
(ברוך-קראנקהייטען)!!

ספּעציעלע הייל-גומי-באַנדאַזשען פון מיין מעטאָדע לאָקאַליזירט ראַדיקאַל אונטער גאַראַנטיע אָהן אָפּעראַציע אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע רופּטורען (ברוכען) פון אַלע מינים ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאָס אַראָפּלאָזען זיך פון מאָגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך אַנלייגען ספּעציעלע צוגעפּאַסטע בויך-באַנדאַזשען.

אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) הייל-אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען. אויף אויסגעקרימטע פיס און קניהען, ביינער-שווינדזוכט הייל-אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען. אויף פלאַטשיגע וועהטאָגליכע כטאָפּעם (פלאַטפיס)

ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע ווקלאַדקעס לויט גיפּס-מאָדעלען, קינסטליכע הענד און פיס.

ספּעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. Petrykiewicz אויס לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (פראָנט פּאַרטער) טעל. 177-09
בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז נויטווענדיג. (אין זגערזש אויף סלאָוואַצקאַ № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

Dr. med. **WIKTOR MILLER**
choroby wewnętrzne,
spec. CHOR. REUMATYCZNE
przeprowadził się
AL. KOŚCIUSZKI 13
przyjmuje 5—6. Lecza. Vita 12—1.
Tel. 146-11.

Dr. med. J. PIK
Al. Kościuszki 27 tel. 175-50
נערוועז-קראַנקהייטען.
ספּעציאַליסט פון נערוועז-קראַנקהייטען און סעקסועל-נערוועז ליידען.
עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 5—7 נאָכמ.

שלאסערי-ארבייטען,
ווי אויך אויטאָגענישע שווייסונגען מעטאַל-בעאַרבייטונגען מאַשינען - טיילען
פירט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאָנסטאַנטינער 11/13

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישער לאַבאָראַטאָריום
מ. שאץ
לאָדז, פּעטריקאָווער 37.
פיהרט אדורך זעמטליכע ערצטליכע אַנאַליזען פון אורין, בלוט, פלעגמע, א. א.

די בוי-קאטאסטראפע אויף נאוואמיעסקא 26

פרטים וועגן דער פערזיכערונגס-אקציע

(2) די ארבייטען ביים פערזיכערן דאס הויז אויף נאוואמיעסקא 26, וואס איז בעדראהט פון דער בוי-קאטאסטראפע, וועגען וועלכער מיר האבען מיטגעטיילט אין נעכטיגען „ביינם פאלקסבלאט" — זענען אין פולען גאנג.

נעכטען האבען די אינזשינירען פון דער שטאטישער בוי-קאמיסיע: גאלדבערג, ראוונטאל און קראלקאווסקי פעסטגעשטעלט, אז עס האט זיך געשפאלטען בלויז די רעכטע דריי-שטאקיגע אפיציינע פון נאוואמיעסקא 26. די קאמיסיע איז באך א גענויער אונטערזוכונג געקומען צו אנ'אויספיהר, אז די געפאהר איז ענטשטאנען צוליב דעם, וואס עס איז איבערגעפולט געווארען דאס פילטער-גרוב, וואס גרעניצט זיך מיט דעם טיך לודקא, וואס ליגט דערנעבען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט איז גערופען געווארען אן אנאסעניזאציע-אונטערנעהמער, בכדי אויסצוריינינגען די פילטער-גריבער. גלייכצייטיג דערמיט זענען גערופען געווארען ארבייטער פון די שטאטישע ווארשטאטען, אז זיי זאלען אונטערשפארען די בעדראהטע מויער.

צוליב דעם, וואס עס איז בעדראהט געווארען דאס לעבען פון 8 פאמיליעס, זענען בסך הכל פערזיכערט געווארען נאר צו איינציגע צימערן אין 4 וואוינונגען.

אז די דאזיגע ארבייטען וועלען פארטיג ווערען, וועט דער ווירט איינגעבער אויפשטעלען ווערען במשך פון 24 שעה צוזוזשטעלען א פראיעקט וועגען פערזיכערן די געביידע פאר ווייטערדיגער געפאהר.

א גנב, וואס האט גענומען בלויז שפיילן-ארטיקלען

(א) דעם 13 יאנו פ.י. האט אין דער וואוינונג פון דער פאמיליע זאקלינסקי זיך בעוואוינט א יונגערמאן, וועלכער האט געבעטען א נדבה. אז פרוי זאקלינסקא איז ארויין אין צווייטען צימער נאך א פאר גראשען, האט דער ארימאן געמאכט אנ'אפדרוק פון וואקס אויפ'ן שלאס און איז אוועק. זינט דאמאלס האט ער גענאמען זיין איי-גענעם שליסעל צו די זאקלינסקי'ס, פון וואנען ער פלעגט שטענדיג ארויס'גנב'ענען בלויז שפיין-אר-טיקלען. ה' זאקלינסקי איז דענערוויערט געווארען פון די „שפיצלער" און בעהאלטען זיך אין שטוב. אזוי ארום האט ער געכאפט דעם גנב, מישטיינס-גזאגט.

עס איז געווען דער 29-יעהריגער מיעטשיס-לאוו מאטשעיעווסקי, וועלכער איז פערמשפט גע-ווארען אויף 10 חדשים תפיסה.

א נייע זשאראוועקס-פאבריק אין לאדז

ווי מיר ווערען געוואויר, איז מיט איניגע טעג צוריק אויף באנדורסקיעגא 16 געעפענט געווארען א נייע זשאראוועקס-פאבריק, וועלכע ווערט געלייטעט פון קאמפעטענטע פאכמענער אינזשינירען אונטער דער פערזענליכער אנפיהרונג פון בעקאנטען ה' שעפס, וועלכער וויל אין קורצען עפענען אזא זשאראוועקס פאבריק אין ארץ-ישראל.

די זשאראוועקס פון דער ניי-געעפענטער פאבריק „PHOS", אונטערשיידען זיך נישט פון די קארטעל-אויסארבייטונגען מיט זייער פארם באר מיט דעם, וואס זיי זענען גוט און שפארזאם אין ברענען ועל כולם מיט זייער ביליגקייט.

זעלבסטמארד

(2) צוליב אונבעוואוסטע טעמים האט מיט'ן ציל צו בעגעהן זעלבסטמארד, אויסגעטרינקען א געוויסען סם מאריאנא יאראש, די דינסט פון דער פאמיליע ראך אויף קאוואדזקא 12.

אין א האפנונגסלאזען צושטאנד איז זי אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

גלייכשטעלונג

אין אפעלאציע-פראצעס געגען אדוו. לוקאשעוויטש און משה בראקמאן איז ארויסגעטראגען געווארען אנ'אורטייל, לויט וועלכען ביידע פער-משפטע דורכ'ן לאדזשער קרייז-געריכט זענען בעפרייט געווארען און נישט ווי ס'איז געווען אין א באריכט, אז דער אורטייל געגען בראקמאנען איז בעשטעטיגט געווארען.

ווער ווייס וואו פערל אדלער געפינט זיך?

מיט 8 טעג צוריק איז ארויס פון שטוב די 15-יעהריגע פערל אדלער און ביז היינט נישט צוריקגעקומען. אלע בעמיהונגען זי אויסצוזוכען האבען זיך ביז היינט נישט איינגעגעבען. די עלטערן געפינען זיך אין גרויס פערצווייפלונג וועגען גורל פון זייער קינד. ווער ס'ווייסט עפעס וועגען דעם מיידעל ווערט געבעטען מיטצוטיילען צו איהר פאטער יאנקעל אדלער, וואלבארסקא 14.

פערזאמלונג פון „נותן לחם"

מארגען שבת אווענד קומט פאר די יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג פון „נותן לחם".

די דאזיגע געזעלשאפט פיהרט א ברייטע הילף-טעטיגקייט. די מיטגלידער דארפען זיך פעסטער גרופירען ארום דער געזעלשאפט און איהר העלפען אויספיהרען איהרע אויפגאבען. עס איז דערוואונשען, אז די מיטגלידער זאלען מאסענווייז קומען צו דער פערזאמלונג.

אין קאפטאל'ס קאלעקטור

פאלען שטענדיג די גרעסטע געווינסען

הארט איז געפאלען דער

ערשטער מיליאן!

אויסערדעם 225.000 זל. אויף נומער 5351

100.000 זל. אויף נומער 107.462

100.000 זל. אויף נומער 112.612

זאוי א בעדייטענדע צאהל געווינסען צו

50.000 זל., 20.000 זל., 15.000 זל., 10.000 זל. א.ז.וו.

קויפט אלזא לאזן צו דער 1-טער קלאס 29. מלוכה-לאטעריע

אין דער גליקליכער קאלעקטור

W. KAFTAL i S-ka

ŁODŹ, PIOTRKOWSKA 54

Centrala Katowice.

די ציהונג קומט פאר שוין דעם 16. לוטי ד.י.

P. K. O. 304.761. — בריפליכע בעשטעלונגען ווערען תיכף ערלעדיגט.

קאפטאל איז דער סינאנים פון גליק!

יודיש קאמעראל-טעאטער, אל. 1. מאי № 2

טרופע פון ווארשעווער פאוויליאן-טעאטער **חיים סאנדלער**

אונטער דער אנפיהרונג פון בעוואוסטען ארטיסט

מיט'ן אנטייל פון די איבעראל-בעליבטע ארטיסטינס **חנה לעווין** און **ראזא סאנדלער** מיט זייער ערשטקלאסיגען אנסאמבל (לויט א. ב.): א. בלאט, ק. הערבסט, י. וויינבערג, פ. האניגבוים, ל. האניגבוים, ח. לעווין, ח. סאנדלער, ר. סאנדלער, מ. רובין, ב. ראזענצווייג א.א.

היינט, פרייטאג, 9.15 אווענט. מארגען, שבת, 4.15 נאכמ. (צו ביליגע פרייזען)

און מארגען, שבת, 9.15 אווענט — פייערליכע פרעמיערע!

גרויסע סענסאציע! דער גרעסטער וועלט-שלאגער!

דער אורטייל

דער רעקארד פון אלע טעאטערן, וועלכער איז געגאנגען אין ווארשאוער „סקאלא"-טעאטער איבער 200 מאל

ביהנע-רעפערטואר אין 3 אקטען (8 בילדער) פון ס. לעווינט.

3 טעמעס / קונסטווערק פון רוסישן לעבן / צאריזם און רעוואלוציע / דאס פאלען פון דער צארישער מאכט / דאס לעבן איז רוסלאנד היינט שטאט.

הערליכע קאסטיומען חי אויך שיינע רוסישע מוזיק און רוסישע טענץ. רייכע אויסשטאטונג!

פרייזן צוגענגליכע. בילעטן צו בעקומען יעדן טאג פון 11—2 מיטאג און פון 5 נאכמ. אין טעאטער-קאסע

דער אריער-פאראגראף

ר. איזראעל

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

31

— פערשטעהט זיך, אז פאר אונז ביידע וועט די שיידונג זיין א וועהטאגליכע און נישט אנגענעהמע, ס'איז אבער פערפאלען. דאס לעבען איז א קאמף, א שווערער קאמף, וואס פעדערט קרבנות און דעם קרבן וועלען מיר ביידע מוזען ברענגען.

— פריצי, דו ביזט אזא גוטער, אזא איידעלער, איך בין פערשטעהט זיך גרייט צו ברענגען דעם קרבן, ווייל איך גלויב דיר, ווייל איך האב צו דיר דעם גרעסטען צוטרוי, ווייל איך ווייס אז דו וועסט מיך נישט פערלאזען

— נו, לאטא, באך וואס אזעלכע רייד, מיר קענען זיך דאך נישט פון היינט אן נישט פון נעכטען

לאטא מיט פריצי האבען זיך ארומגענומען און היים צוקושט

— זאל דאס זיין אונזער געזעגענונג, באך היינט וועסט דו אוועקפאהרען קיין בערלין צו דיין שוועסטער און וועסט ווארטען אויף א ידיעה פון מיר, אויף וואס פארא וועג די ידיעה וועט קומען ווייס איך באך אליין נישט

— איך דה, פריצי, זאלסט נישט צופיל ריזיקירען, דאס הארץ שרעקט מיר אזוי פאר דיר, אויב זיי וועלען דיך דעמאסקירען איז דאך דיין לעבען באראנישט ווערט

— איך וויל אפילו נישט טראכטען וועגען דעם, קיין שום פערענטפערונג איז נישט פערהאן פאר דעם מענשען, וועלכער קוקט זיך צו גלייכגילטיג צו דעם משוגעת, וועלכעס האט אדורכגעכאפט אונזער לאנד

לאטא איז טאקע באך דעמזעלבען טאג ארויס געפאהרען קיין בערלין און פריצי האט געהאט די מעגליכקייט צו דערצעהלען זיינע „חברים" די שטור-מיסטען, אז ער האט ארויסגעטריבען זיין יידיש מיידעל

באך אויף דעמזעלבען טאג האט פריצי זיך בעשטעלט צו טרעפען מיט העלען, ער האט זי שוין נישט געזעהן זייט 3 טעג. איך האט נישט גע-וואוסט די אזוי זי האט זיך איינגעארדענט און דער מאבריק צוזאמען מיט בעהמען, ער אליין האט נישט געהאט פיל צו דערצעהלען העלען, ווייל ער האט באך קיין קאנקרעטעס נישט אויפגעטון, אלץ וואס פריצי האט ביז איצט געטון זענען געווען נאר פארבערייטונגען צו א גרויסער אקציע, וועלכע פריצי האט אונטערגענומען

העלען איז געווען אין פערצווייפלונג, זי האט גע-ארבייט צוזאמען מיט בעהמען, וועגען ארבייטען איז אמת'ן זיי פון ווארט האט דאך קיין רייד נישט גע-קענט זיין, איהרע געדאנקען זענען געווען ערגעץ אנדערשוואו, נישט דא אין דער פאבריק, איהר גאנג וועזען איז געווען פערנומען מיט היינריכ'ן, מיט זיין גודל און אומגליק, בעהמען, דער דורכגעטריבענער שארלאטאן האט אויסגעצייכענט פערשטאנען העלען, ער האט געוואוסט, מיט וואס פאר א בייטער הארץ זי גייט דא און ארבייט, ער איז פון דעם געווען נאך מעהר צופרידען, מיט א סאדיסטישער הנאה האט ער כסדר דאקוטשעט דעם מיידעל מיט נארישע שאלות און מיט אומגעלומפערטע בעפעהלען, העלען האט פער-ביסען די ליפען און זיך נישט אקעגענגעשטעלט, הגם נישט איינמאל האט זיך איהר געוואלט שיקען בעהמען צו אלדי רוחות צו אלדי שווארצע יאהר. זי האט זיך אבער געהאמעוועט, האפענדיג אין זיך די טובה פון היינריכען, נישט איינמאל האט זיך העלען פלוצלונג פערטראכט און געקוקט אין איין פונקט אריין, זי האט דעמאלט געטראכט וועגען דעם גליק, וועלכעס זי האט פערלוירען אין פערלויף פון עטליכע טעג, זי האט געטראכט וועגען דעם ווי אזוי דאס איז מעגליך, אז א קאלעקטיווען שגעון א בייזער רוח זאל זיך אריינמישען אינ'ם לעבען פון יחיד און צוזוזטערען דאס גליק, וואס דער מענש איז געלונגען צו דערגרייכען, אין די דאזיגע מאמענטען האט זי געטראכט וועגען היינריכן, דעם א מגליכען, וועלכער ווערט אזוי שמאר'ק געפייניגט, אויף קיין איין מינוט איז איהר באך נישט ארויס פון די געדאנקען די דערצעהלונג פון פריצין, וועגען דעם ווי אזוי היינריך איז געפייניגט געווארען, אין אזעלכע מאמענטען האט זי זיך איינגעאנצען פערגעסען אפילו וועגען דעם, אז בעהמע געפינט זיך אין דעם זעלבען צימער, און נישט איינמאל האט בעהמע פלוצלונג א הוסט געגעבען און מיט א שמייכעל א זאג געטון

— איהר, פריילין העלען, טראכט וועגען בלויען פויגעל, כ'ווייס נישט וואס מיט איך איז גע-ווארען די לעצטע טעג

— איך בין קראנק, האט העלען באלד דערויף געענטפערט, איך פיהל זיך זעהר שלעכט, בעפרייט מיך פון דער ארבייט אויף עטליכע טעג, העט שעף

— א ניין, מיין טייערע, דאס איז מיר איצט נישט מעגליך צו ערלויבען, מיר געפינען זיך אין דער סטאדיע פון ארגאניזאציע. אונזער לאנד טאר נישט ליידען, מיר מוזען ארויסציהען פון דער פאבריק דאס מאקסימום וואס איז נאר מעגליך, מיר טארען נישט היצטערשטעלונג בלייבען אקעגען הייב ריך זאקס, אויב ס'וועט אזוי זיין וועט מען אויף אונז זאגען, אז מיר זענען שלעכטע ווירטשאפטער.

— איך בין דאך פיזיש קראנק, האט העלען גע-זאגט מיט טרעהרען אין די אויגען

— לאוט געמאך, העלען, איהר זענט קראנק אויף איער גמיט, ס'וועט פאראיבערגעהן, איהר וועט זיך פערגעסען אין היינריכן און וועט ווידער ווערען א דייטש מיידעל, וואס זאל זיין שטאלץ אויף איהר פאטערלאנד און זאל נישט בעשמוצען דאס בלוט פון דער פאמיליע האמערשטיין מיט דעם בלוט פון א קרעציגער ראסע

דערביי האט בעהמע געגלעט העלען די האהר, מיט וויפיל פערגעניגען וואלט איצט העלען איהם אנגעכאפט פאר'ן האלז און געשטיקט, מיט וויפיל פרייד וואלט זי זיך מיט איהרע שניי-ווייסע ציינער אריינגעביסען אין בעהמעס לייב, כדי ס'זאל איהם וועה טון, העלען האט אבער נישט געהאט אפילו דעם כוח איהם אפצושטויסען פון זיך, נישט לאזען צוריהרען צו זיך מיט זיינע עקלהאפטע הענד

— קרעציגע ראסע? ווער זאל דאס זיין פון דער קרעציגער ראסע, האט העלען זיך געטראכט, דאס האט ער געמיינט היינריכן, ווי קאמיש דאס האט געקלונגען אין העלענס אויער. בעהמע האט אין זיך אדעל-בלוט און היינריך איז קרעציג, ווי לעכערליך וואלט דאס אלץ געווען, ווען דאס וואלט נישט געווען קיין ווירקליכקייט

— הער לייטענאנט בעהמע, האט העלען פלוצלונג דערצידערט געזאגט, איהר ערלויבט זיך אנטקעגען מיר צופיל, איך ווייס נישט וועמען איהר מיינט דאס מיט דער קרעציגער ראסע?

— איהר ווייסט דאס נאך אפילו נישט? דאס וואונדערט מיך שטארק, איך האב געטראכט, אז באך דעם ווי איהר האט זיך געריסען אנצוזעמען אנאמט אין „ברוינעם הויז", האט איהר געהארפט וויסען ווער ס'איז דאס די קרעציגע ראסע, דאס איז די — האט ער אונטערגעשטראכען יעדעס ווארט — צו וועלכער עס געהערט היינריך זאקס, איצט ווייסט איהר שוין אלץ קלאהר העלען, און באך עפעס וועל איך אייך זאגען, פריילין העלען, אונזער ארבייט אויף פאסטענס, ביים ווארשטאט אין דער מלוכה, זי דאס זאל נישט זיין, איז נישט באר קיין מעכאנישע ארבייט צו פערדינען געלד, צו קויפען דערפאר ברויט און אפילו עסען, מיר האבען ביי דער ארבייט נאך אנדערע כוונות, מיר מוזען וויסען אז יעדע טעטיגקייט מוז זיין פאר'ן נוצען פון לאנד, וועלכעס מ'קען גליקליך מאכען נאר דורך דער בעוואוסטזיניגער בעציהען זיך צו די פראבלעמען, וועלכע מיר מוזען אין דער נאהענטסטער צייט לעזען, און דאס וויכטיגסטע פראבלעם איז — דאס ראסען-פראבלעם.

(פארטזעצונג קומט)

עפּידעמיע פון פלעק-טיפוס

בעדראָהט אויך די לאָדזשער בעפעלקערונג

(2) די לעצטע צייט האָט דער פלעק-טיפוס אָנגעהויבן זיך פערשפּרייטן איבער פערשידענע טיילן פון פוילען. דערהויפּט האָט די טיפוס-עפּידעמיע זיך שטאַרק פערפעסטיגט אין וואַרשע, ווילנא א. א. וו. צוליב דער נאָהענטקייט פון לאָדז קיין וואַרשע, האָט מען אין לאָדז זיך געשראָקן, אַז די עפּידעמיע וועט זיך אַהער נישט פערשלעפּן. ענדליך האָט מען זיך אויך אין לאָדז דערוואוסט אויף דער דאָזיגער שרעקליכער ערשיינונג: היינט צו טאָג זענען אין לאָדז שוין פערצייכענט געוואָרען 9 פאַלען פון פלעק-טיפוס, אַלע פאַלען זענען פאָרגע-קומען כמעט גלייכצייטיג אין פערשידענע פונקטען פון באַלוט. די קראַנקע זענען אָפּגעפירט געוואָרען אין שפּיטאַל און אַ ספּעציעל-געשאַפענער אָפּטיילונג. די וואוינונגען, פון וועלכע די קראַנקע זענען אַרויסגענומען געוואָרען, זענען דעזינפעקצירט געוואָרען און די איינוואוינער האָט מען אַוועקגעשיקט אין באָד אַריין.

כדי צו בעקעמפען דעם פלעק-טיפוס אין לאָדז האָט די סאַניטאַר-מאַכט פעראָרדענט אַ שטאַרקע אויפזיכט איבער די שולען און נאַכטלעגער-הייזער.

ווידער בעפאַלען א יודיש געוועלב

10 כוליגאַנעס אַרעסטירט

מיט עטליכע טעג צוריק, האָבען מיר מיטגעטיילט וועגען אַ כוליגאַנישען איבערפאַל אויף אַ יודיש געוועלב פון פּיוויש קוטנער, אויף ווספּאָל-נאַ 22. די כוליגאַנעס האָבען דאַן פון דעם בּיסעל סחורה געמאַכט אַ תל.

נעכטען האָט זיך ווידער אָפּגעשפּילט די דאָזיגע סצענע: אין געוועלב איז אַריינגעקומען אַ קריסטין, מכלומרשט מיט אַ פּראָטעקציע, אַז דער אינהאַבער האָט איהר אַ רעשט געגעבען פאַלשע 2 זל. באַלד איז אין געוועלב אַריין אַ מחנה לאַ-בּוזעס און גאַסען-יונגען און געצוגען פּלינדערען און אויסשיטען די פּראָדוקטען און געמאַכט פון אַלעם אַ תל. נאָכ'ן „שטיקעל אַרבּיט" זענען זיך די כוליגאַנעס פונאַנדערגעגאַנגען.

צום גליק איז גראָד אָנגעקומען אַ פּאָליציי-אַגענט, וועלכען ס'איז מיט דער הילף פון אַ פּאָליציאַנט געלונגען צו אַרעסטירען צעהן פערשוירען, וועלכע זענען אַלע שכנים פון דער זעלבער גאַס.

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטשאַ 20 טעל. 213-84

אויפטריטען פון די בעליבטע אַ-טיסטען

וויערא קאַניעווסקא און פּאָול ברייטמאַן

היינט, פרייטאָג, 9 אָוונט, מאָרגען, שבת 4 נאָכמ. (פון 70 גר. ביז 2.20)

און מאָרגען, שבת 9 אָוונט – די לאַנג-ערוואַרטעטע פּ ר ע מ י ע ר ע !

פון דעם העכסט-שפּאַנענדען ביהנע-רעפּערטואַר אין 3 אַקטען (8 בילדער) פון מאַפּיאַ לעוויו, וועלכער איז געשפּילט געוואָרן אין וואַרשאַווער „סקאַלאַ"-טעאַטער איבער 150 מאָל מיטן גרעסטען ערפאָלג

„דער אויטיל"

מיט וויערא קאַניעווסקא אין דער ראָל „אָזאָל" (באָלשעוויסטישער שפּיאָן) און פּאָול ברייטמאַן – „יעפים מאַרטינאָוו" (באָלשעוויסטישער קאָמיסאַר).

די אַקציע שפּילט זיך אָפּ אין רוסלאַנד: 1. אַקט: אין הויף פון סערגיי פעטראָוויטש; 2. אַקט: אין גענעראַל-שטאַב פון די מייסע גוואַרדיע; 3. אַקט: אין באָלשעוויסטישען שטאַב.

רעזשי: וויערא קאַניעווסקא. אָריגינעלע רוסישע קאָסטיומען פון ד. ציפּעל.

רוסישע מוזיק ספּעציעל צוגעפּאַסט צו דער פאָרשטעלונג פון ל ע אָ ן זעלמאַן.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

CASINO

היינט פייערליכע פּרעמיערע!

די פריילינסטע מיליטער-פאַרצע א. ג.

„רעזערוויסטען-פאַראַדע"

אין די הויפּט-ראָלען:

Adolf Dymsza

Władysław Walter

Stanisław Sielański

Tola Mańkiewiczówna

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבען

ביז 6.30 זענען די פּרייזען פערקלענערט.

אָנהייב 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

פרייקאַרטען און הנחה-בילעטען אונגילטיג

לאָדזשער שאָפערס פאָדערן 8-שטונדיגען אַרבייטס-טאָג

(2) אין זייט צייט האָבען די שאָפערס פון טאַקסיבוסען און אויטאָבוסען זיך געווענדעט צום אַרבייטס-אינספּעקטאָראַט וועגען רופען אַ קאָנפערענץ מיט די אונטערנעהמער מכח אַ קאָלעקטיווען אָפּמאַך, די שאָפערס פאָדערן אַ 8-שטונדיגען אַרבייטס-טאָג, ספּעציעלע בעלוינונג פאַר נאַכט-אַרבייט א. אַז. וו. די צוזאַמענגעקומענע קאָנפערענץ האָט קיין רעזולטאַטען נישט געגעבען. די טעג וועט גערופען ווערען אַ פערזאַמלונג, אויף וועלכער עס וועט דעצידירט ווערען די פראַגע וועגען אַ שאָפערען-שטרייק.

Dr. med. **J. BETTE**

ספּעציאַליסט פון אינערל. און קינדער-קראַנקה

צוריקגעקעהרט

Piotrkowska 6, tel. 144-95

נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה און פון 6–8 אָוו

צו אלע איינוואוינער!

ב י ר ג ע ר ! אין די נאָהענטסטע טעג הויבט זיך אָן די ציהונג פון דער 1-טער קלאַס פון דער מלוכה-לאָטעריע.

פאַר די גליקליכע אויסדערוועהלטע פון גורל, זענען בעשטימט געוואָרען אימפּאָנירענדע סומעס:

100.000 זל., 50.000 זל., 20.000 זל., צו 15.000 זל. א. א.

ס'איז שוין איבעריג בצוואוסט, אַז מיט'ן אויסוואַהל פון גליקליכע לאָסען

איז בערימט אין גאַנצען לאַנד אונזער קאָלעקטור

ס. ראַטקא

פּיעטריקאָווער 22

פּיעטריקאָווער 66

מיר רופען אַלע צו קויפען אונזערע גליקליכע לאָסען!

Puder Bebe Szofmana - פּודער פאַר קינדער און עלטערע

לעצטער טאָג פון איינשרייבונגען צו דער פּורים-עקסקורסיע

פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

דעם 19. ה. ח. פאָהרט אָפּ קיין ארץ-ישראל אַ גרעסערע טוריסטען-גרופּע, אָרגאַניזירט דורך דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. די גרופּע וועט פאָהרען מיט דער פּוילישער לוקסוס-שיף „פּאָלאָניאַ", וואָס געהט אָפּ פון קאָנסטאַנצאַ דעם 21. פעברואַר און אָנקומען קיין ארץ-ישראל דעם 25. פעברואַר פאַר פּורים. נאָך היינט ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען צו דער דאָזיגער עקסקורסיע.

פערבאַנד פון יודען בעטייליגטע אין פוילענס פרייהייטס-קאַמפּען

מאָרגען שבת 7 אָוונט וועט ה' י. זילבערבערג האַלטען אַ פאָרלעזונג אין אייגענעם לאָקאַל אד"ט: „ווער זענען מיר, און די אויפגאַבע פון אונזער פעראיין".

ביי די שערער

די פערוואַלטונג פון דער שערער-סעקציע ביים קלאַסען-פעראיין, זאוואַדזקא 4, האָט לעצטענס איבּערגענומען אַ וויכטיגע אַקציע. רעגולירען דעם „צעניק" פון לעצטען געשלאָסענעם קאָלעקטיווען אָפּמאַך פאַר שערער. עס גייט אין דעם פעסטשטעלען די פּרייזען פאַר געוויסע אַרטיקלען אין מאַשינען, וועלכע זענען אין „צעניק" בכלל נישט פאַראַן, אָדער מטושטש'דיג פאָרמולירט. פעסטזעצען אַ פּרייז פאַר האַנד-שערערס, וועלכע זענען אין „צעניק" אייגנאַבצען געוואָרען אַדורכגעלאָזען.

צווייטענס פיהרט די פערוואַלטונג אַ גרויסע „יערביר"-קאַמפּאַניע פאַר אַרייַנטרעטען אין פעראיין, אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אורטייל פון העכסטען געריכט, וועלכער גיט דאָס רעכט די אינטערנעהמער נישט צאָהלען לויט'ן קאָלעקטיווען-אָפּמאַך, יענעם אַרבייטער, וועלכער געהערט נישט צו אַ פּראָפ. פעראיין.

די פערוואַלטונג האָט זיך פערבינדען מיט דער דייטשער און פּוילישער אַפּטיילונגען פון קלאַסען-פעראיין. נאָך אַ רייהע קאָנפערענצען איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אַ גענויער „צעניק" פאַר פערשידענע אַרטיקלען אין שערערייי. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט קומט פאָר אַ פערזאַמלונג פון יודישע, דייטשע און פּוילישע שערער אין לאָקאַל פון דער יודישער שערער-סעקציע, זאוואַדזקא 4, זונטאָג דעם 11. פעברואַר, 10 פריה.

הנחה-פעסער קיין עסטרייך

דורך דער בעמיהונג פון היגען „וואַגאָן-לי-קוק" איז געלונגען צו בעקומען נאָך אַ געוויסע צאָהל הנחה-פעסער קיין עסטרייך (וויען). דער פּרייז פון אַ פּאַס, צוזאַמען מיט אַ וויזע, און אַלע קאָסטען, ווי אַ ביטע, סטעמפּעל-אָפּצאָהל א.א.וו. איז 130 זלאָטעס.

צוליב דעם דערנעהנטערען זיך פון ווינער-יריד (פון 11 ביזן 18 מערץ ד. י.) איז געווינשען אין אייגענעם אינטערעס, אַז די רעפלעקטאַנטען זאָלען זיך וואָס פריהער פערשרייבען.

איינשרייבונגען נעמט אָן און אינפאָרמאַציעס ערטיילט דאָס רייזע-ביוראָ פון „וואַגאָן-לי-קוק", פּיעטריקאָווער 64, טעלעפאָן 170,77, פון 9 פריה ביז 8 אָוונט.

ס'איז פּראַי צו בעמערקען, אַז צוליב דעם פערקלענערטען טאַריף אויף די פּוילישע און טשעכאָסלאָוואַקישע באַהנען זענען די רייזע-קאָסטען קיין עסטרייך בעדייטענד קלענער.

קויפט אַ לאָס

ביים גליקליכען קאָלעקטאָר

פיינגאָלד

שרודמיעסקאַ 8.

זונטאָג קרייז-קאָנפערענץ פון קרן-קימת

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעזוך פון דעלעגירטען פון קרן-קימת דירעקטאָריום אין ירושלים, דעם העברעאישען שריפטשטעלער און דיכטער ה' נחן ביסטריצקי אין אונזער שטאָט, ווערט אויף זונטאָג ד. 11. ד. ח. צוזאַמענגערופען קיין לאָדז אַ קאָנפערענץ פון פאָרשטעהער פון די קרן-קימת קאָמיטעטען אין דער לאָדזשער וואָיעוואָדשאַפט.

די פייערליכע ערעפנונג פון דער קרייז-קאָנפערענץ וועט פאָרקומען זונטאָג 12 אַ זייגער מיטאָג אין לאָקאַל פון „הזמיר".

א נייער שטייער אין לאָדז!

(2) ביי דער לאָדזשער שטאָט-פערוואַלטונג איז איצט אַקטועל דער ענין פון איינפיהרען אַ נייעם אַזוי גערופענעם „אַלגעמיינעם בירגער - שטייער", וואָס זיינע איינקונפטען וועלען געהען אויף אינוועסטיציע-אַרבייטען פאַר לאָדז. עס איז שוין אַפילו אויסגעאַרבייט דער אופן פון איינמאָהנען דעם דאָזיגען שטייער.

כאָר וואָרסאָ אין לאָדז

ווי מיר ווערען בענאַכריכטיגט קומט נאָך לאָדז צו פאָהרען אויף איין איינציגען אויפטריט דער זעהר גוט בעקאַנטער יאַז-כאָר וואָרסאָ און וועט געבען איין קאָנצערט אין פילהאַרמאָניע דעם קומענדיגען זונטאָג, דעם 11/2, 6 אָוונד.

אַ חוץ דעם כאָר וואָרסאָ נעמען אויך אָנטייל: דער פּוילישער זינגער טאַדעאוש פאַליישעווסקי מיט דער בעטייליגונג פון בעריהמטען פּיאַניסט לעאָן באָרונינסקי, לאַוורעאַט פון שאָפּען-קאָנקורס, און העבּריק וואַרס, דער זעהר פּאָפּולערער קאָמפּאָזיטאָר פון די ניי-מאָדערנסטע שלאַגער.

פון דער יודישער רעם. פאָלקס-פּאַרטיי

אויף איינער פון די לעצטע זיצונגען פון ראַט פון דער פּאַרטיי איז בעשלאָסען געוואָרען איינצושאַפען קיין לאָדז דעם געוו. סיים-דעפּוטאַט אדוו. נח פּרילוצקי, וועלכער האָט זיך דאָ נישט לאַנג אומגעקערט קיין פּוילען, נאָך אַ צוויי יאָהריגער אָפּוועזענהייט.

אדוו. פּרילוצקי וועט אין פילהאַרמאָניע האַלטען אַ רעפעראַט אויף אַן אַקטועלער פּאָליטישער טעמע.

פּורים אין ארץ-ישראל!

היינט לעצטער טאָג פון די איינשרייבונגען אויף דער נאָהענטסטער

עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל

וואָס פאָהרט אָפּ דעם 21/2 מיט דער שיף „פּאָלאָניאַ" פון קאָנסטאַנצאַ.

איינשרייבונגען אויף ווייטערע גרופּען און אינדיווידועלע רייזעס קיין ארץ-ישראל אויף דעם 7/3 און 21/3 דורך קאָנסטאַנצאַ און אויך אַנדערע טערמינען.

אָנמעלדונגען און אינפאָרמאַציעס אין דער טוריסטען-אָפּטיילונג ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, שרודמיעסקאַ 29.

בּיליצער אינדוסטרי

די וואָלענע אויסאַרבייטונגען פון דער בּיליצער אינדוסטרי האָבען אויף אונזער מאַרק געפונען אַ גרויסען אָפּזאַץ. אַ גאַנצע רייהע בּיליצער פירמעס האָבען געעפענט פיליאַלן ביי אונז אין לאָדז. לעצטענס האָט די ערשט-ראַנגיגע בּיליצער פאַבריק קאַראָל יאַנקאָווסקי און זוהן געעפענט איהר אָפּטיילונג אין לאָדז אויף פּיעטריקאָווער 96.

די פירמע ק. יאַנקאָווסקי און זוהן האָט אין פערלויף פון איהר הונדערט-יעהריגער עקזיסטענץ זיך ערוואָרבען אין די סוחרישע ספערען אין לאַנד און אין אויסלאַנד אַ גרויסע פּאָפּולאַריטעט מיט איהרע אידעאַל סאָרטען שטאָפען, סיי מענער, דאַמען און מיליטערישע. פירמע יאַנקאָווסקי בעזיצט 16 פיליאַלן אין לאַנד ווי אויך פערטרעטערשאַפטען אין אויסלאַנד.

רחל ראָזענבערג

נאָך אַ לאַנגער קראַנקהייט איז נעכטען געשטאָרבען פרוי רחל ראָזענבערג. די פרוי פון פערשטאָרבענעם עסקן ל"י ראָזענבערג און מוטער פון אונזער מיטאַרבייטער ישראל ראָזענבערג. די פערשטאָרבענע האָט זיך אויסגעצייכענט מיט איהרע גוטע מעשים און מדות-טובות, האָט ביים לעבען אַ סך געהאָלפען אָרימע און ליידענדע מענשען - דורכדעם האָט זי זיך דערוואָרבען אַ סך גוטע פריינד, וועלכע האָבען זי זעהר געאַכט אַלס קלוגע אידעלע און באַרעמהאַרציגע פרוי.

זאָל איהר די ערד גרינג זיין. תנצב"ה.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי – – – –	6.50
3 פּראָצענטיגע בּוראָוולאַנע –	2.10
4 „ דאָלאַרובקא –	4.75
7 „ סטאַבּיליזאַציע (אמ.)	.75
8 „ וואַרשאַווער פאָנד-בריף	.25
8 „ לאָדזער „ „	.50
ענגלישער פונט – – –	.30
דאָלאַר – אָפיצ. – 5.46 נישט אָפיצ. –	.43
גאָלד-דאָלאַר – – – –	.97
גאָלד-רובל – – – –	.65
דייטשער מאַרק – – –	.10

Dr. med. **L. Berman**

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 49-07

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און נעשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער-שוועכע-בעהאַנדלונג און קאָסמעטישע בעהאַנדלונג. אַלע אַרט אַנאַליזען.

נעמט אָן פון 8—11 און 4—8 אָוו. זונטאָג פון 9—1 בייטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פּרייזען

Dr. med. **H. LUBICZ**

ספּעציאַליסט פאַר ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק.

צעגעלניאַנאַ 7, טעל. 141-32.

נעהמט אָן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאָכמ. און פון 5–8 אָוונד, זונטאָג פון 9–11 בייטאָג.

א נייע ווענדונג אין לאדזער יודישען טעאטער

איז דער לאדזער יודישער טעאטער־וועלט קומט היינט פאר א נייע ווענדונג, וואס דארף ציהען דעם אינטערעס פון אלע, וואס שטרעבען צו דער ענטוויקלונג פונ׳ם יודישען טעאטער.

דאס יודישע טעאטער אין לאדז האט זיך אין היינטיגען ווינטער־סעזאן נאך נישט בעוויזען מיט א גרעסערע פערמעסטונג. עס זענען געשפילט געווארען מעלאדראמעס און אפערעטעס לויט׳ן אלטען, סקארבאווען שטיגער און פערעלטערטע אינהאלטען. איז אבער לעצטענס אריינגעטרעטען א ראדיקאלע ענדערונג אינ׳ם יודישען טעאטער אין פוילען בכלל, וואס גיט האפנונגען; אז עס האלט ביים אונטערגאנג פון שלעכטען יודישען טעאטער זיין ארט פערנעהמט דער בעסערער און ערנסטער יודישער טעאטער.

דעם ערשטען גוטען ארויסטריט האט געמאכט דאס יודישע טעאטער אין ווארשא. דארט האט מען זיך שוין באלד איינגעאנצען אפגעטרייסעלט פון בילינגען שונד. די גרויסע ערפאלגען, וואס עס האבען דארט דאס קליין־קונסט־טעאטער „יודישע באנדע" פעראייניגט מיט „ארט"־אקטיארען און דאס טעאטער מיט אלעקסאנדער גראנאך בראש — בעווייזען, אז דער יודישער עולם שטעלט דעם יודישען טעאטער ערנסטע פאדערונגען און פערלאנגט א מאדערנע און קינסטלערישע אויפפאסונג אינ׳ם טעאטער־שפיל.

אויך פון ווילנע קומען אן גרויסע ווענען גרויסען ערפאלג, וואס עס האט דארט דער נייער בור־טער טעאטער, וואס האט זיך דארט ארגאניזירט מיט אברהם מארעווסקי בראש. די ארטיגע פרעסע רעדט מיט בעגייסטערונג וועגן מארעווסקיס ערשטע קינסטלערישע אויפפיהרונג פון דער אקטועלער דראמא „גענעראל פאן העלענדארף".

פון דעם אלעם איז צו דרינגען, אז דאס יודישע טעאטער אין פוילען לאזט זיך אויף בעסערע וועגען. וואלט דאך געווען נישט נארמאל, אז דאס יודישע טעאטער אין לאדז זאל נישט ארונטער־פאלען אונטער דער השפעה פון די „נייע ווינטען" און זאל זיך האלטען פון דערווייטענס פון דעם נייעם קורס, וואס נעהמט הערשען אין יודישען טעאטער אין לאנד.

דער פאקט, וואס היינט געהט ארויף אויף דער הינגער יודישער פילהארמאניע־סצענע, דאס אויס־געצייכענטע רעפערטואר־שטיק „דער אורטייל" — דארף זיין דער אנהאב פון א ווענדונג צום בעסערען רעפערטואר.

לאמיר האפען, אז מיר האבען נישט פאר זיך קיין צופאל, נאר דאס איז דער אנהויב צו פער־וואנדלען אונזער יודיש־טעאטער אין לאדז אין א פאקטישע קולטורעלע און ערציהערישע אינסטיטוציע, אין וועלכע דאס יודישע לאדז נויטיגט זיך אזוי שטארק.

מיט׳ן זעלבען שטיק „דער אורטייל" ווערט היינט אויך געעפענט א צווייט יודיש־טעאטער אין „קאמעראל" מיט חיים סאנדלער בראש.

די דאזיגע ערשיינונג אין יודישען טעאטער־וועלטעל ביי אונז אין שטאט פעדינט אויפמערקזאמ־קייט און דארף אויך ווי געהעריג אפגעשאצט ווערען פון די ברייטסטע קרייזען יודישע טעאטער בעזוכער.

טעאטער־מענש

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, ד. 9־טען פעברואר 1934

7 צייט־סיגנאל, 7,05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,55 הויז־ווירטשאפט, 11,40 פרעסע ידיעות, 11,57 צייט־סיגנאל, 12,05 ארקעסטער, 12,20 ידיעות, 12,33 מאנדאלין־ארקעסטער, ידיעות, 3,25 עקספארט, קאמוניקאט, 3 40 מוזיק, 4.40 פון ביכער־מארק, 4,55 קאנצערט, 5,50 רעפערטואר פון די טע־אטערן, קאמוניקאט פון לאדז, 6 רעפערטאט, 6,20 ליכט פאלקס־מוזיק, 6,50 לאדזער פאסט־קאס־טעל, 7,10 פערשידענעס, 7,25 פעליעטאן, 7,40 ספארט, 7.43 שניי־קאמוניקאט, 7,47 ידיעות, 8,02 מוזיק, שמועסען, 8,15 טראנסמיסיע פון דער ווארשאווער פילהארמאניע, 10,40 טאנץ־מוזיק, 11 ידיעות קאמוניקאטען, 11,05 טאנץ מוזיק.

פון אויסלאנד

7,05 ריגא — סימפ. קאנצערט, 7,35 וויען אפערע, 8 בוקארעשט — סימפ. קאנצערט, 8,40 רוים — סימפ. קאנצערט, 9 לאנדאן — קאמעראל־קאנצערט, 9 מיילאנד — סימפ. קאנצערט, 9,45 פאריז — אפערע, 10 שטראסבורג — סימפ. קאנצערט, 11 לייפציג — סימפ. קאנצערט.

שבת, ד. 10־טען פעברואר 1934

7 צייט־סיגנאל, 7.05 גימנאסטיק, 7,20 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,55 הויזווירט־שאפט, 11.40 פרעסע, ידיעות, 11,57 צייט־סיג־נאל, 12,05 דזשעז־מוזיק, 12,20 ידיעות, 12,33 דזשעז־מוזיק, ידיעות, 3.25 עקספארט, קאמוניקאט, 3 40 לידער, 3.55 נעגען גאז־אנגריפען, 4,00 אוידיציע פאר קראנקע, 4.40 לעקציע פראנצויזיש, 4,55 קאנצערט, 5,50 רעפערטואר פון די טעא־טערן, קאמוניקאטען פון לאדז, 6 רעפערטאט, 6,20 אוידיציע, 7,05 פערשידענעס, 7,25 ליטעראַרישע פערטעלשעה, 7,40 ידיעות, 8,02 רעדע פון פרע־זעס פון דער ים־ליגע גענ. דרעשער, 8,10 שאפען־קאנצערט, 8.57 טראנסמיסיע פון מיילאנד, פאסט קאסטעל, ידיעות.

פון אויסלאנד

6,30 ריגא — „דאמע פיק", אפערע פון טשייקאווסקי. 6,55 וויען — אפערע, 8 בודאפעשט — אפערעטקע, 8,10 מינכען — אפערעטקע, 8,20 בראטיסלאוו — „פאגאניני" — אפערעטקע, 8,50 רוים — אפערע, 9,40 בעראמינסטער — סימפ־קאנצערט, 10,15 לאנדאן — קאנצערט.

פון די פוילישע טעאטערס

אין שטאטישען פוילישען־טעאטער ווערט היינט אוונד און מארגען 4 בייטאג געשפילט „איוואר קרויגער". שבת אין אוונד ווערט געגע־בען די פרעמיערע „פרויען און געשעפטען" פון ווראטשינסקי.

• • •

אין פאפולארני־טעאטער ווערט היינט אוונד, מארגען 4 בייטאג און אין אוונד געשפילט די אפערעטע „האטעל אימפעריאל".

מעלדונגען

געזעלשאפט „קולטור ליגע".

היינט, פרייטאג, גרויסער הנחה־סעאנס פון „איוואר קרויגער" אין שטאטישען טעאטער.

די ארטיסטיש־טעאטראלע אפטיילונג ארגאני־זירט היינט, פרייטאג, דעם 9. פעברואר, 8.45 אוונד א הנחה־פארשטעלונג פון „איוואר קרויגער" אין שטאטישען טעאטער. די קליינע צאהל איבער־געבליבענע בילעטען צו בעקומען אין סעקרעטאר־יאט פון קולטור־ליגע.

ווארט־קאנצערט פון רחל האלצער

די ארטיסטיש־טעאטראלע אפטיילונג גיט א־רויס הנחה־בילעטען אויפן ווארט־קאנצערט פון רחל האלצער, שבת, דעם 17. פעברואר 10 פ״יה אין „פילהארמאניע".

די אפטיילונג גיט ארויס הנחה־בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען אין שטאטישען טעאטער און אין די בעסטע לאדזער קינאס. די הנחות זענען זעהר בעדייטענדיגע.

פאלקס־אוניווערזיטעט.

זונטאג, דעם 11. פעברואר ה. י. 7 אוונד קומט פאר די ערשטע פארלעזונג פון ד״ר יאקור־באוויטש פון ציקל „פראלעטארישע קראנקהייטען" (שווינדזוכט, ווענערישע און פאך־קראנקהייטען). איינשרייבונגען אויף אייבצעלנע פארלעזונגען און אויפ׳ן גאנצען ציקל בעהמט אן דער סעקרעטאריאט.

שבת, דעם 17. ד. ח. 6 אוונד קומט פאר די ערשטע לעקציע פון ד״ר גרינבלאט פון ציקל „סעק־סועלע היגיענע". די צאהל אנטיילנעהמער איז א בעגרעניצטע.

אויספלוגען:

שבת, דעם 10. פעברואר, 10 פריה אין דער בלאו־הויטע „געהא".

שבת און זונטאג, דעם 10. און 11., 4 נאכמ. 2 אויספלוגען אין דער שטאטישער קונסט־גאלעריע אויף דער סאוויעטישער אויסשטעלונג פון גראפי־שער קונסט.

זונטאג, דעם 11. פעברואר, 9 פריה אין לאג־געווניק (מיט שליטלעך).

זאמעל־פונקט פון אלע אויספלוגען אין „קול־טור־ליגע".

„מיט׳ן וואנדער־שאק האנר און האנד"

אונטער דעם נאמען קומט פאר שבת, דעם 17. פעברואר, 8 אוונד אין אייגענעם לאקאל (זאכאד־ניא 68) א פארלעזונג ארגאניזירט דורך דער טו־ריסטיק און לאנדקענטעניש־סעקציע. די רעפערענטען כאלאדענקא, ווינאגראד, סערגיי בוטקאוויטש און ארטור לערמער וועלען איבערגעבען איינדרוקען, עפיזאדען און קוריאזען פון זייערע רייזעס איבער עגיפטען, פאלעסטינע, פינלאנד און אין די הויכע טאטרען.

בילעטען, אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט פון קולטור־ליגע, זאכאדניא 68, (פראנט, פארטער), טעל. 15־191 יעדען טאג פון 10 פריה ביז 10 אוונד אהן איבעררייס.

הנחה בילעטען אין שטאטישען טע־טער און אין קינאס.

די באראכאוו־ביבליאטעק גיט ארויס הנחה־בילעטען אין שטאטישען טעאטער, ווי אויך אין די בעסטע קינאס ביי אונז אין שטאט.

די הנחות זענען זעהר בעדייטענדע און זענען גילטיג אויף אלע טעג און סעאנסען.

דער סעקרעטאריאט פון דער ביבליאטעק גע־פינט זיך אויף אל. קאשטשושקי 9, טעל. 50־191 און איז טעטיג יעדען טאג פון 10—2 און פון 4 ביז 10 אין אוונט.

מעלדונג.

זונטאג, דעם 11. פעברואר, פונקט 10 פריה קומט פאר אין לאקאל פון דער יודישער שרער־סעקציע, זאוואדזקא 4, ביים קלאסען־פעראיין א גרויסע אינטערנאציאנאלע פערזאמלונג פון יודישע דייטשע און פוילישע שערער. אויפ׳ן טאג־ארדנונג: 1) די לאגע אין פאך, 2) ווערבירד־אקציע, 3) די נייע סאציאלע געזעצען. אלע יודישע שערער מיט גלידער און נישט־מיטגלידער דארפען זיך שטע־לען מאסענוויין.

די פערוואלטונג פון דער שערער־סעקציע ביי דער יודישער אפט. פון קלאסען־פער.

ביי נירען, הארץ, בלאז און מאסט־דארם־ליידען
לינדערט דאס נאטירליכע ביטערוואסער
Franciszka Józefa
אויך העכטיגע שטוהל־בעשווערדען אין א קורצער־צייט.
עמפפעהלט פון דאקטוירים.

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט אין פוילען, אפטיילונג אין לאדז.

די נאהענטסטע אויספלוגען: שבת, דעם 10. ה. ח. קומט פאר אן אויספלוג אין א.פ.ס. אויף דער „סאוויעטישער" קונסט־אויסשטעלונג, זאמעלפונקט 10.30 פריה אין שענקעוויטש־פארק.

זונטאג, דעם 11. ה.ח. קומט פאר אן אויספלוג אויף שליטען און סקי נאך לאגעווניק, זאמעלפונקט 9,30 פריה אויפ׳ן לעצטען טראמוויי־אנהאלט פון נומער 1 און 6 (דאלי).

אימפרעזעס: פרייטאג, דעם 9. ה.ח. 9 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ה׳ מגר. דראבקין (פאריז) אד״ט: „פאלעסטינע און דער נאהענטסטער מזרח".

זונטאג. דעם 11. ה.ח. פונקט 5 אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל „א חבר׳ישער טיי־אוונט" איינגאנג פאר מיטגלידער און פערבעטענע געסט.

שפראך־קורסען: צוליב דער געוואלטיגער בעד־אינטערעסירונג און גרויסער צאהל אנטיילנעהמער ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף נייע קאמ־פלעטען ביי פאלגענדע שפראך־קורסען: יודיש, שפראך און ליטעראטור, העברעאיש, ענגליש, פראנ־צויזיש און עספעראנטא.

איינשרייבונגען און אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט, וואלטשאנסקא 35, טעל. 53־121 פון 8 ביז 11 פריה און 5—10 אוונט.

דאס גליק זוכט דיך
דו געפינסט עס אין
פיינגאלד׳ס קאלעקטור
שרודמיעסקא 8.

בריף פון קאצקער רבי צום „חדושי־הרי״ם",

(ענדע פון דער 9. זייט)

קליין ביסעלע וואסער אין דער מילך — וועלען די יודען אין שטאט שוין צוריק אנהויבען צו נעהמען ביי דיר די מילך" און כך היה... די מילך איז שוין ווידער „גוט" געווארען... און דאס זאג איך אייך מען מוז ארייננטון א ביסעל וואסער... אז נישט וועט די וועלט קיין קיום נישט האבען...

דערווייל איז אריינגעקומען דער רבי ר׳ אברהם משה, ער האט זיך געזעצט צווישען די חסידים. גלייך ווי ער אליין וואלט געווען א חכיר, מען האט באלד איבערגעריסען דעם שמועס.

ר׳ אברהם משה האט דערפיהלט, אז ס׳איז געווען א הייסער שמועס צווישען די חסידים. האט ער גענומען א ביסעל בראנפען וואס איז געבליבען אינ׳ם "כמעט אויסגעליידיגטען פלעשעל, און האט געגעבען א זאג צו די חסידים:

— נו, פארוואס טאנצט מען נישט?

און באלד האבען די חסידים פערפלאכטען א ראהא וו דער רבי ר׳ אברהם־משה האט זיך אוועק געשטעלט אינמיטען דעם קאפ פערריסען און האט אנגעהויבען צו זינגען.

אין דער זייט איז געבליבען שטעהען ר׳ הערש טאמאשאווער מיט א פאר חסידים פון ר׳ מענדעלען, מישאמאל האט ר׳ הערש דערזעהען ווי ביים אויוען שטעהט אנגעלעהנט דער „חידושי הרי״ם" פער־זונקען אין מחשבות, איז ער צו איהם צוגעלאפען, נישט געבענדיג אפילו קיין שלום, און האט אויסגע־שריגען:

— איטשע־מאיר! אין טאמאשאוו ברענט א פייער, וואס ווט די וועלט פערלייכטען — און דו ביזט אויך אהערגעקומען?

דער „חידושי הרי״ם" האט זיך געגעבען א כאפ אויף פון זיינע רעיונות און האט אויסגע־שריגען:

— דארט ברענט א פייער, און דא ראטעוועט מען קיה!...

און די פאר חסידים זענען באלד צוזאמען מיט׳ן „חידושי הרי״ם" ארויסגעלאפען פון בית־מדרש אי־בערלאזענדיג דעם רבין ר׳ אברהם־משה טאנצען מיט די חסידים.

אין דעם זעלבען אויפדערנאכט האבען זיי גע־דונגען א פוהר און זיי זענען צוזאמען מיט׳ן "חידושי הרי״ם" אפגעפאהרען קיין טאמאשאוו צום רבין ר׳ מענדעלען.

ד״ר העלער
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע
קראנקהייטען און מענער־שוואכע
8 טראגוטא 8, טעל. 179־89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט.
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע־זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פרייזן

יוד.-טעאטער איז פילהארמאניע

היינט, פרייטאג, קומט פאר די פרעמיערע פון שפאנענדען ביהנע־רעפארטאזש אין 3 אקטען 8 בילדער „דער אורטייל", רעזשיסירט דורך וויערא קאניעווסקא. וועלכע שפילט אויך די ראל פון שפיאן אזאל און בריימאן שפילט די ראל פון באלשעוויס־טישען קאמיסאר. די מוזיק צו דער פיעסע האט ארראנזשירט דער דיריגענט ל. זעלמאן.

יודיש־טעאטער אין „קאמעראל"

היינט הויבט אן אין „קאמעראל"־טעאטער צו שפילען די יודישע טרופע אונטער דער ליטונג פון בעליבטען ארטיסט חיים סאנדלער.

די טרופע מאכט איצט אן ערפאלגרייכע טור נע איבערן לאנד און האט שוין געשפילט אין די גרעסטע שטעט. אלס ערשטע פרעמיערע גיט די טרופע דאס בעקאנטע רעפארטאזש־שטיק „דער אור־טייל", וואס ווערט אומעטום זעהר גוט אויפגענומען.

חיים סאנדלער איז אן אויסגעצייכענטער אר־טיסט און האט זיך בעריהמט געמאכט מיט א רייה קינסטלערישע קרעאציעס, וואס ער האט בעוויזען צו שאפען. שפילענדיג אין פערשידענע טרופעס, איז ער ארויסגערוקט געווארען אין פאדער־גרונד א דאנק זיין גרויסען ארטיסטישען פערנעהם און זיין שפרודעלדיגען נאטירליכען טאלאנט.

ווייטער געפינט זיך אין דער טרופע די בע־קאנטע כאראקטער־שוישפילערין חנה לעווין און די טאלאנטירטע יונגע ארטיסטקע ראזא סאנדלער. די דאזיגע ארטיסטען שפילען די הויפטראלען אין דערמאהנטען שטיק.

קינא „ROXY"
20 נארוטאוויטשא 20

היינט און פאלג. טעג!
דאס פרעכטיגע ליבעס־פאר
Lisette Lanvin i Henri Garat
אין דער שפאנענדער מוזיקא־לישער קאמעדיע פראנצוי־זישע פראדוקציע 1934 א.ג.
פאר 2 קוש
אנהויב פון די סעאנסן 4 א זייגער נאכמ.
שבת זונטאג און יום־טוב—12 בייטאג.
אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פערקלענערט.

דערשטקלאסיגער קלאנג־קינא־טעאטער
„AMOR"
89 פאמארסקא 89
טעל. 248־05

גרויסער קאנקורענצלאזער דאפעלטער פראגראם
1) POLA NEGRI אין גרויסען ארציפילם
די גאס פון פערלאכטעטע נשמות
2) **Moralność Pani Dulskiej** לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון G. Zapolska
פאר קינדער און יוגענד ביז 18 יאהר אינטערים פערבאטען.
בעמערקונג: שבת, דעם 10־טען פעברואר און זונטאג, דעם 11־טען פעברואר ד. י. 12 א זייגער בייטאג, 2 גרויסע פריהמארגען־פארשטעלונגען פאר קינדער און יוגענד מיט HARRY PEEL אין פילם „טויט־בריגאדע".

קלאנג־קינא־טעאטער
„CORSO"
זשעלאזנא 2־4

היינט און פאלגענדע טעג!
2 סעריעס צוזאמען!
גרויסער סענסאציאנעלער פילם לויט דער ערצעהלונג פון Conan Doyle א. ג.
„פערלוירענער עקספרעס"
אין די הויפטראלען, די שעהנע C. PARKER און דער אונפערגלייכליכער F. ALBERSTON
היינט און פאלגענדע טעג!
אויסער פראגראם: שאמפאנער־פארס א. ג. „א בחור צו אלעמען" ווי אויך PAT אקטואליטעטען.
אנהויב פון די סעאנסן 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.
נעכסטער פראגראם: „דער שפיאן אין דער מאסקע" מיט Hanka Ordonówna
פערקלענערטע פרייזן: 1־טער פל. 1.09 זל., 2־טער פל. 85 גר., 3־טער פל. 54 גר. אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען צו 49 גר. און 54 גר.

Karol Jankowski i Syn

FABRYKA SUKNA W BIELSKU. Rok zał. 1826.

מיט האכאכטונג
K. JANKOWSKI i SYN
FABRYKA SUKNA W BIELSKU
Oddział w Łodzi, Piotrkowska 96, tel. 228-93.

קאמוניקאט.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דעם ג. פובליקום וועגען דער ערעפנונג פון לאגער פאר צוצעל-פערקויף פון אינזערע זיים הונדערט יאהר בעקאנטער מיט זייער גוטסקייט הערען, דאמען און מיליטער-שטאפען

אין לאדז, אויף פיעטריקאווער 96

געבויע פאבריקס-פרייזען.

עמפפעהלענדיג זיך דעם געעהרטען פובליקום, צייכנען מיר

F.ALEKSANDER

דעם 1-טען פעברואר ד. י. איז ערעפענט געווארען

א נייע קאלעקטור פון דער מלוכה-לאטעריע

אויף ציגעל-גאס 22
גליקליכע לאסען צו דער 1-טער קלאס זענען שוין צו בעקומען.

גרויסער פילם פון רעזשי JOE MAY

„די ליבע אין אויטא"

אין די הויפטראלען: **Annabella i Jean Murat**

נעכסטער פראגראם: „די גרויסע זינדיגערין". אנהויב טעגליך 4 נאכמ. שבת 2 בייטאג, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג

קלאנג-קינא

Sienkiewicza 40 Tel. 141-22
היינט און פאלגענדע טעג!

METRO
פיוטרקאווסקע 2 (פיעטשיאזד 2)

היינט און פאלגענדע טעג!
JADWIGA SMOSARSKA
אין דער נייעסטער און בעסטער קרעאציע אלס

ALICJA HORN „פראקוראטאר"

פאספארטוס און הנחה-בילעטען, אחוץ אמטליכע, אונגילטיג.

ADRIA
1 גלובנא 1

„KAWALKADA"

היינט און פאלגענדע טעג
פרעכטיגער פילם רעזשי **Frank Lloyd**
Clive Brook, Diana Genard, Herbert Mundin
פילם, וועגען וועלכען ס'רעדט די גאנצע וועלט. פילם, וועגען וועלכען ס'וועלען רעדען 3 דורות. — אין די הויפטראלען:
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צונאבע. אנהייב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

קלאנג-קינא-טעאטער
SZTUKA
קאפערניקא 16

היינט און פאלגענדע טעג! די רייצענדע העלדין פון „זייטיג געספל" IRENA DUNN אין פילם

„דער סעקרעט פון א פרוי"

נעכסטער פראגראם: „דער ברודער פון טייוועל" מיט DENIS KING

היינט און פאלגענדע טעג!
די ליבע אין פערבאטען מיט רעכט. די געהיימנישען פון לעבען פון א פרוי.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

ערשטע פוילישע טשעכישע קאמעדיע א. ג.:

12 בענקלעך

אין די הויפטראלען: **Vlasta Burian, Adolf Dymsza i Zula Pogorzelska**

אנהייב 4 נאכמיטאג לעצטער סעאנס 10 אווענד: דאס איינציגע מאל שבת דעם 10 פעברואר – דער לעצטער סעאנס 8 א זייגער
נעכסטער פראגראם: „DZIEJE GRZECHU" לויט דער ערצעהלונג פון סט. זשעראמסקי.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
היינט און פאלגענדע טעג

שבת דעם 10-טען פעברואר 12 א זייגער בייטאג און זונטאג דעם 11-טען פעברואר ד. י. 11 א זייגער פארמיטאג, וועט דעמאנסטרירט ווערען א פריהמארגען-פארשטעלונג פאר יוגענד

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

מיר מאכען בעקאנט, אז די גרעסטע פאבריק פון עלעקטרישע רובקעס Phos האט איהר פערקויפס שטעל וואסכאדניא 20. פראנט געוועלב.

עס ווערט געזוכט ארויסצוגעבען צו ארבייטען רענדער צו שקארפעטלעך אויף 14 אדער 16-ער מאשין, עס ווערט אויך געזוכט א געניצטע שטאמט-קין. קילינסקיעגא 36 וו. 20. 485

וואוינונגען פון 1, 2, 3, 4, 5 שטיבער און קוכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין צענטרום שטאט אהן אבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערע איינגאנג אויך מאנאטליכען דירה-געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, דינסט אין פארדינונג. הייזער, ווילעס. פלעצער, קויפט און פערקויפט יעדער נאר דורך דעם איינציגער יודישער פערמיטלונגס ביורא „פאלאנרוך", וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד. Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw., tel. 132-01 טעגליך פון 9 פרי ביז 8 אווענד. 498

א שותף מיט א קליינעם קאפיטאל ווערט געזוכט צו א גוט איינגעפיהרט שיך-געשעפט אויף וואסכאדניא 24. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט. 474

רענדער צו קינדער-שקארפעטלעך ווערט אנגענומען צו מאכען אויף א 13-ער מאשין ביי זאלצמאן, פאמאר-סקא 24 וו. 9. 480

א פעהיגער יונגערמאן זוכט בא-שעפטיגונג ביי וואס ס'זאל נישט זיין פאר'ן קלענסטען לוין. זיכערע גאראנטיע, בעסטע רעקאמענדאציעס. אפפערטען אונטער „גאראנטיע" אין אדמינ. פון דער צייטונג. 463

1 זלאטי א וואך לערנען מיר אויס אין 3 חדשים רעדען שרייבען און לעזען ענגליש, פראנצויזיש, דייטש, שפאניש, איטאליעניש, פיעטרקאווער 59, קוואר-אפיציגע 2 שטאק. 461

וויכטיג פאר זאקען-פאבריקאנטען איך נעהם אן אויף 2/13 ער מאשינען 75 ברייט אפענע רענדער. צו ערפאהרען אין אדמינ. 457

א קוואליפיצירטע פערקויפערין מיט א לאנגיעהריגער פראקטיק אין דער שיך-בראנזשע ווערט געזוכט פון זאפארס, פאמארסקא 6 ביי ראזמאן. 464

ס'ווערט געזוכט א קונסט-מאלער צו מאלען א גאלדען-בוך, צו ווענדען זיך אין תלמוד תורה לימאנאווסקא 13 אין קאנצעלאריע. 456

פערשידענעם

נאך 2 מיליאן איילט יעדער אין דער קאלעקטור KURT WYTRZYC Łódź, Piotrkowska 141, tel. 163-49 אויסוואַרטיגע שיקען מיר ארויס לאסען נאכ'ן איינצאהלען אויף P.K.O. 68426

צו די ה"ה גנבים. פאהרענדיג מיט א ראל-וואגען פון נארוטאוויטשא, שענקעוויטשא איז מיר ארא פגעגנבעט געווארען א קאסטען סחורה, די ה"ה גנבים ווערען געבעטען זיך צו פארשטענדיגען טעלעפאניש 214-10. דיסקרעציע געזיכערט. 496

א פראנט געוועלב אויף נאוואמיעסקא באַש צו פערמיטען, ווי אויך וויל איך דינגען א וואוינונג. צו ערפאהרען פולנאצנא 6 וו. 8. פראנט 1 שטאק. 493

פרייע פאסטענס

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער שפולער-ין צו א 16 ווינדיגע קראפט מאשין. ביי ה. יאכימאוויטש ציגעל-גאס 6 פארטער. 494

עס ווערט געזוכט ארבייטער צו קינדער שקארפעטקעס מיט אייגענע מאשינען ביי פירשטענבערג, פילסודסקיעגא 14. 481

ס'ווערט געזוכט שטיקערינס מאשינעס און האנד, אויך קוואליפיצירטע נייהערינס צו געפוצטע וועש. צו ערפאהרען זאכאדניא 33 וו. 6 ביי שטערנזיס. 472

שטאפערינס ווערען געזוכט ביי ראבינאוויטש ציגעלנאס 25. 488

לאקאלען

צו פערמיטען 3 צימער און קוך מיט בעקוועמליכקייטען נאוואטאָרגאווא 5 (שטערלינגא) ביים ווירט 460

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט. צו ערפאהרען בושעזשינער 15 וו. 32. 467

זאפארט צו פערדינגען 1 אדער 2 עלעגאנטע טריקענע שטובען, עווענטועל מיט קוך בעניצונג, מיט אלע בעקוועמ-ליכקייטען, 6-טען שטאק 9 וו. 10 פארטער רוג וואלטשאנסקא. 484

צו פערמיטען א שטוב מיט א קוך ערשטער שטאק. 11 ליסטאפאד 14 וו. 30 גאלדמאן. 477

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגעלייט. פאלודניאווא 20 אין 2-טען הויף לינקס וו. 72. 475

Do wynajęcia 2 pokoje z kuchnią wygodami 3 piętro front Al. 1 Maja 29.

אנאנסען-פרייזן פאר א מילימעטער-שורה

פאר'ן טעקסט	פרייטאג און ערב-יו"ט — 24 גר. אין דער זייט שפאלטען 4
אין טעקסט — 40	— 60
נאכ'ן טעקסט — 12	— 18

אויבער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען 20 גר. א מ/מ (אין דער זייט' שפאלטען) קלייגע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא — 1 דאל.

באצאהלען, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און פאר מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג ניש ט פעראנט-ווארטליך. די אדמינ. איז אפען בייטאג און אוונט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

אמעריקאנער אימיגראציע-געזעצען זענען פערלייכטערט געווארען

ערקלערט פארשטעהער פון דער אמעריקאנער רעגירונג. — אפעל פון סענאטאר וויליאם קינג אנצונעמען זיך די עוולה פון דייטשע יודען

ניו-יאָרק (יט״א) די טעג איז דאָ פאָרגעקומען די יעהרליכע קאָנפערענץ פון „היאַס״, אויף וועלכער עס איז אַרויסגעטרעטען מיט א רעדע דער יורידישער בעראַטער פון אימיגראַציע-דעפּאַרטאַמענט פון דער אַמעריקאַנער רעגירונג טשאַרלי ווישאַנסקי-יוניאָר, וועלכער האָט צוו. אַנד. ערקלערט, דאָס הגם עס איז צוליב די שווערע עקאָנאָמישע בעדינגונגען נישט מעגליך קיין גרויסע אימיגראַציע אין די פעראייניגטע שטאַטען. זענען אָבער די אימיגראַציע-געזעצען בעדייטענד פערליכטערט געוואָרען.

די נייע אימיגראַנטען, האָט ווישאַנסקי געזאָגט, וואָלט מען גיכער געראָטען בעווע׳ען צו בעזעצען זיך אין די ווייטערע געגענדען פון לאַנד איידער אין די גרויסע שטעט.

די קאָנפערענץ פון „היאַס״ האָט אויך בעגריסט סענאַטאָר וויליאַם קינג, וועלכער האָט אונטערגעשטראָכען די נויטווענדיגקייט, אַז די רעגירונג פון די פעראייניגטע שטאַטען זאָל אָננעמען אַן אַקציע לטובת די יודען, וואָס ווערען געיאָגט אין דייטשלאַנד און אַנדערע אייראָפּעאישע לענדער. דאָס וואָס טוט זיך אין דייטשלאַנד, האָט וויליאַם קינג אויסגערופען איז אַ צוריקקעהר צום מיטעלאַלטער און עס איז די פליכט פון די פעראייניגטע שטאַטען אויפצוהויבען געגען דעם זייער פּראָטעסט-שטים.

אינטערעסאנטע אויספיהרונגען פון פוילישען געזאנדטען אין בוקארעשט מידאסלאוו ארצישעווסקי וועגען א״י-אויפבוי

בוקאַרעשט (יט״א) אין אַ קרייז פון איינגעלאַדענע געסט אין הויז פון בעקאַנטען יודיש-רומענישען כלל-טוער לואיז מאַרגוליס האָט דער פּוילישער געזאַנדטער אין בוקאַרעשט ה׳ מידאַסלאַוו אַרצישעווסקי געהאַלטען אַ פאָרטראָג וועגען זיינע א״י-איינדרוקען.

ער האָט געשטוינט, ערקלערט דער געזאַנדטער, מיט וועלכער קראַפט און צוטרוי דער יונגער יודישער דור קומט צו זיך אין א״י. ער האָט בעוואונדערט דאָס ווערק פון דער יודישער יוגענד אין א״י. עס איז לייכט צו פערשטעהן, דאָס פּוילען נעמט א בעזונדערען אַנטייל אין דער א״י-פראַגע, די פּוילישע יודען בעטרעפען דאָך אַ העלפט פון אַלע א״י-אימיגראַנטען. דער געזאַנדטער האַלט, אַז דער ציוניזם ערפילט נישט בלויז די אויפגאַבע צו פעריונגערען דאָס יודענטום, נאָר גיט אויך אַנדערע פעלקער די מעגליכקייט צו לעזען דיזער יודען-פראַגע. די אידעאָלאָגיע פון ציוניזם איז איבערצייגענד און זיין ציל איז קלאָר.

נעבען דער ענערגיע פון די שעפערישע פּיאָנערען, וועלכע נעמען אויף זיך מיט פרייד אַ שווערען יאָך כדי צו קענען מיטמאַכען ביים אויפבוי פון א״י, איז איהם — האָט געזאַנדטער אַרצישעווסקי — בעזונדערס אויפגעפאַלען די אַבסאָלוטע סאָציאַלע ראַלישע טריב - קרעפטען ברענגען צו שטוינונג, דערצו קומט צו עטוואָס, וואָס איז אין איצטיגען וועלט-קריזיס כמעט אומגלויבליך — דאָס פעהלען פון יעדער אַרבייטסלאָזיגקייט. די ווירטשאַפטליכע ענטוויקלונג פון לאַנד איז גלענצענד, עס מאַכט שנעלען פאָרשריט. מען זעהט בעשייםפערליך, ווי די שטעט וואַקסען פון טאָג צו טאָג, מען שטוינט, ווי ציל-בעוואוסט עס איז דורכגעפיהרט געוואָרען די עלעקטריפיקאַציע פון א״י. ס׳איז אויך דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס די פינאַנציעלע לאַגע פון לאַנד איז דורכאויס א געזונדע.

וואָס שייך די שטעט, איז דער געזאַנדטער בעזונדערס ענטציקט פון תל-אביב דאָס איז דאָס האַרץ און געהירן פון נייעם לאַנד, און דעם גרויסאַרטיגען דיקטאַטאָר פון דער דאָזיגער געמיינדע — שאַפּס, מ. דיזענגאָפֿף, קומט אויפריכטיגע בעוואונדערונג. נישט ווייניגער וויכטיג איז דער אויפבוי פון חיפה׳ער פּאָרט, וועלכער דאַרף ווערען א וויכטיגער פערבינדונגס-פּונקט פאַר׳ן גאַנצען באַהענטען מזרח.

דער רעדנער בעטאָנט אָבער כסדר, אַז דאָס וויכטיגסטע איז, לויט זיין מיינונג, נישט אויפבוי פון די שטעט און די אינדוסטריעלע עקספּערימענטירונג, נאָר די בעזעצונג פון באָדען בכלל, ווער עס האָט דעם באָדען, האָט אויך דאָס לאַנד.

דער געזאַנדטער גלויבט, אַז די לעזונג פון דער פיל-דיסקוטירטער פראַגע וועגען דער אויפנאַהמס-פעהיגקייט פון לאַנד ווערט אין אַ בעדייטענדער מאָס זיין אָבהענגיג פון דער ווירטשאַפטליכער ענטוויקלונג אין נעכסטען יאָהר.

ה׳ אַרצישעווסקי בעריהרט קורץ די אַראַבער-פראַגע און בעמערקט, אז פון פּאָליטיש-דעמאָקראַטישען שטאַנדפּונקט, שטעלען די יודען מיט זיך פאַר בלויז אַ מינדערהייט אין א״י, און וועגען דעם טאָר מען נישט פערגעסען אין איצטיגען סטאַדיום פון א״י-אויפבוי. די יודען קענען דעריבער נישט ווינשען צו שאַפען אַן אַנאַבהענגיגען שטאַאַט. עס קען אויך נישט זיין קיין ספק, אַז די צוקונפט פון א״י איז אין אַ בעדייטענדער מאָס אָפּהענגיג פון דער צוקונפט פון בריטישען קאָלאָניאַל-סיסטעם. איין זאַך מוז מען אָבער פאָדער׳ען פון אַלע מלוכות, ביי וועלכע די יודישע עמיגראַציע שפּילט א ראָלע, און אויך פון פעלקער-בונד אַ מאָראַלישע און מאַטעריעלע אונטערשטיצונג פון דעם א״י-אויפבוי-ווערק, וואָס איז אָנגעהויבען געוואָרען אַזוי דרייסט און ערפאָלגרייך.

כוואליע פון היטלער-טעראר איז וויען

אסימילירטע יודען סטראשען מיט שמד.—אנטיסעמיטישער גלח ענטפערט זיי אז דאס וועט זיי נישט העלפען

גאַנץ פריה הערט מען פלוצלונג קולות און געהאַלדען אין גאַס, גלייך א שטאַרקע הינט וואָלטען עמיצען איבערפאַלען און בייז געבילט:

— יוד, יוד, יוד! העפּ, העפּ, העפּ! יודאַ, פאַרעקע! (יוד, פגר!) יודע, הינאויס!

אַז איהר געהט צו צום פענסטער און טוט אַ קוק אין דרויסען וואָס מען געוואַלדעוועט אַזוי, דערזעהט איהר אַזאַ סצענע:

אין מיטען גאַס שטייט אַ יוד אַ „האַנדעל״. מיט אַ ווייסער באָרד מיט קאַלטע אויגען, אין אַ צוריסענעם קורצען ראָק און אין אַ צודרעהטען סאַמעטענעם הוט. ער טראָגט אַ פעקעל אויפ׳ן פּלייצע, אַ פּאָר אַלטע הויזען אויפ׳ן אָרעם. אין איין האַנט האַלט ער אַ פּאָר אַלטע שיך מיט אַ שטעקען, און אין דער צווייטער האַנט — אַ ניי-אָפּגעשוירענע האָזענע פעלעכעל. דאָס איז די „סחורה״, וועלכע דער „האַנדעל-יוד״ האָט איינגעהאַנדעלט און פון וועלכער ער ציהט זיין אָרימע „פּרנסה״...

אַרום דעם דאָזיגען „האַנדעל-יוד״ האָבען זיך פערזאַמעלט אַ כאָפּטע נאַציס, וועלכע וואַרפען אויף איהם שטיינער, שטיקער בלאָטע, געוואַלדעווען, [illegible] איהם און בילען ווי די הינט:

— יוד, יוד, יוד! יודאַ, פאַרעקע! יודע, הינאויס!

דער יוד פּאַטשט מיט׳ן שטעקען און קוים וואָס ער אַנטלויפט פון דעם האָגעל פון שטיינער און שטיקער בלאָטע.

אַז איהר געהט אַרויס פון הויז, הערט איהר ווי אויף דער טיר פון דער וואוינונג איז אויפגעקלעבט מיט רויטען קרייד אַ „האַקענקרייץ״ מיט א לאַנגען מעסער... און צום גראַם איז אָנגעשריבען אַ נאַצי-שפּרוך:

„ציטער, דו מצה-פרעסער!
„עס קומט די נאַכט פון די לאַנגע מעסער
„הייל היטלער!
„יודע, פאַרעקע!״

די אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע טעטיגקייט פון די היגע נאַצי-באַנדיטען האָט זיך לעצטענס ווידער זעהר פערשטאַרקט.

מען זעהט שוין ווידער, ווען מען געהט אַריבער אין גאַס, אויף דער וואַנט פון יודישען ראָטשילד-שפּיטאַל, אויסגעמאָלען מיט רויטער פאַרב ריזיגע „האַקענקרייצען״ מיט ריזיגע אויפשריפטען „הייל היטלער!״ און „יודאַ, פאַרעקע!״ דער שפּיטאַל-דינער שטעהט שוין ווידער יעדען טאָג אין דער פריה מיט אַ לאַפּעטע און אַ פעסעל וואַסער און ער קראַצט און וואַשט אָפּ פון דער וואַנט די „האַקענקרייצען״ און פערשמירט דאָס מיט ווייסע פאַרב, ער קראַצט

(קאָרעספּאָנדענט פון וויען)

אין גאַנצער פריה, און ביינאַכט קומען די נאַציס און מאָלען ווידער אויס די „האַקענקרייצען״.

עס איז אַ מעשה אָהן אַן עק.

אויף די שויפענסטער און טירען, פון די יודישע געשעפטען זענען שוין ווידער אָנגעקלעפּט די נאַצישע באָיקאָט-צעטלען, אויף וועלכע ס׳איז אויסגעמאָלען אַ יוד מיט אַ באָרד און פאות און מיט אַ העסליכען געזיכט און עס שטעהט אַן אויפשריפט:

„קויפט ניכט ביי יודען!״

די יודישע איינגענטימער שטעהן און קראַצען אָפּ מיט מעסערס די צעטלען פון די פענסטער און טירען, די קראַצען אין דער פריה, און די נאַצי-באַנדיטען קומען ביינאַכט און קלעפּען אָן פרישע צעטלען. די גאַסען זענען שוין ווידער פערשאָטען מיט פּאַפּירענע „האַקענקרייצען״.

נעהמט איהר דאָן אַ צייטונג אין האַנט, ווערט אייך פינסטער אין די אויגען. אַ געדרוקטער אָפיציעלער בעריכט דערציילט אייך פאָלגענדעס:

„די נישט-לעגאַלע (געהיימע) נאַצישע פּראָפּאַגאַנדע-טעטיגקייט (די נאַצי-פּאַרטיי איז פון דער רעגירונג פערבאָטען) האָט אין דער לעצטער צייט ווידער זעהר אויפגעלעבט. דאָס פּראָפּאַגאַנדע-מאַטעריאַל ווערט אין גרויסע מאַסען אין געהיים אַריינגעשמוגעלט מיט דער באַהן, מיט פליה-מאַשינען מיט אויטאָמאָבילען און אויך מיט שיפען, וועלכע פאָהרען מיט׳ן טייך דאָנוי פון דייטשלאַנד דורך עסטרייך און וויען.״

„לעצטענס איז דער פּאָליציי געלונגען צו פערכאַפּען גרויסע מאַסען מיט נאַצישע פּראָפּאַגאַנדע-מאַטעריאַל, ווי פּראָקלאַמאַציעס, צעטלען, שריפטען און אַז. וו. און צוואַנציג קאַסטענס מיט באָמבעס פּיקער-צינדערס און וואַפען״.

דאָס איז שוין איינמאָל אַ גוטע בשורה!

אמת איז, אַז די רעגירונג פון קאַנצלער דאָלפוס און די פּאָליציי קעמפען ערנסט געגען נאַצי-טעראָר; אָבער זעהר פיל בעאַמטע זענען פערבאָרגענע אַנטיסעמיטען און געהיימע נאַציס. זיי וואַרטען נאָר אויף אַ „היטלער-מלוכה״ אין עסטרייך און זיי קוקען דורך די פינגער אויף דער נאַצי-פּראָפּאַגאַנדע, אין וועלכער זיי אַליין און זייערע [illegible] בעטייליגען זיך אין געהיים.

דער אָפענער און בעהאַלטענער אַנטיסעמיטיזם פון דער רעגירונגס-פּאַרטיי גיט די נאַציס און די געהיימע היטלער-אָנהענגער מוט אָנצופיהרען אָפען און אין געהיים די פּראָפּאַגאַנדע פון יודען-פערפאָלגונגען און נאַצי-טעראָר.

די אַסימילירטע „יאַהודים״ סטראַשען אין פאַל פון אַ פּראָצענט-נאָרמע געזעץ פאַר יודען, מיט... מאַסען-שמד!

אינטערעסאַנט איז דער פאַקט, אַז די קאַטוילישע אַנטיסעמיטען מיט דעם יודען-פרעסערישען גלח פערדינאַנד שמיט אַן דער שפּיץ האָבען אויף דעם „שמד-סטראַשונעק״ פון די אַסימילאַטאָרען זעהר קיהל און ניכטער געענטפערט, אַז די יודען זענען אין פאַל פון שמד ווילקאָמען אין דער קאַטוילישער קירכע אָבער די משומדים קענען נאָכהער נישט אָנערקענט ווערען אַלס גלייכבערעכטיגטע קריסטען; ווייל עס מוז פערגעהן אַ לאַנגע צייט ביז די משומדים וועלען דורך קריסטליכער פרומקייט און אָפּהיטען דעם נייעם גלויבען בעווייזען, אַז זיי זענען עכטע ווירקליכע קריסטען און נישט קיין בעהאַלטענע יודען, אויסער דעם וועלען זיי ערשט דאַן פערדינען ווערען אַלס אַ „בעזונדערע נאַציע״, אַלס „קריסטען פון יודישער נאַציע״...

נאָך דער דאָזיגער ערקלערונג פון דעם קירכען-פאָרשטעהער, גלח שמיט, זענען די צייטונגען פון די אַסימילאַטאָרען אַרויס מיט אַ „ויצעקו״:

סטייטש? היתכן?! דאָס איז דאָך היטלערס ראַסען-פּראָגראַם און געגען די בעשטימונגען פון דער קאַטוילישער קירכע, וועלכע בעקעמפט דאָך די היטלער-קריסטישע משוגעת!?

האָט די רעגירונגס-צייטונג „רייכספּאָסט״ דער אָרגאַן פון דער קאַטוילישער אַנטיסעמיטען-פּאַרטיי געענטפערט די אַסימילאַטאָרען קורץ און שאַרף אַז זיי, די „יודען״ זאָלען זיך נישט מישען אין קירכליכע אָנגעלעגענהייטען און אין די אָנגעלעגענהייטען פון קאַטוילישען גלויבען, ווייל די קירכע ווייסט שוין וואָס זי האָט יאָ צו טון אָדער נישט צו טון, און זי וועט נישט קומען פרעגען אַ דעה ביי די יודען.

מיט אַנדערע ווערטער הייסט דאָס, אַז די קאַטוילישע אַנטיסעמיטען פייפען אויף דעם שמד-סטראַשונעק, פון די אַסימילירטע יודען, און אַז „יוד בלייבט יוד״, לויט היטלערס ראַסען-פּראָגראַם, און עס וועט נישט העלפען קיין שמד.

קען מען דאָך מיינען אַז די וויענער אַסימילאַטאָרען, כמעט פופציג טויזענד אין צאָהל — האָבען מיט זייער שמד - סטראַשונעק נישט געמיינט ערנסט. הלואי זיך נישט אַז! זיי מיינען דאָס טאַקע בלוטיג ערנסט.

מאַסקוף.

אמעריקאנער יודען גרינדען אין א״י א קאלאניע א.נ. פון פראפ אלבערט איינשטיין

ניו-יאָרק (יט״א) אין הויז פון יודישען [illegible] צענטער אין דזשערסי-סיטי איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון פאָרשטעהער פון יודישע אינסטיטוציעס אויס אַלע טיילען פון שטאַט ניו-דזשערסי. אויף וועלכער עס איז בעטראַכט געוואָרען דער פּראָיעקט צו גרינדען אין א״י אַ קאָלאָניע, וואָס זאָל טראָגען דעם נאָמען פון פּראָפ. אַלבערט איינשטיין. אויף דעם 25-טען מערץ איז בעשלאָסען געוואָרען איינצואָרדנען אין דזשערסי-סיטי אַ גרויסע אויפנאַהמע פאַר פּראָפ. איינשטיין און דעם זעלבען טאָג אַרגאַניזירען א גרויסען קאָנצערט, וואָס זיין גאַנצע הכנסה, וועלכע ווערט בערעכענט אויף 100 טויזענד דאָלאַר זאָל בעשטימט ווערען אויף דער גרינדונג פון אַן איינשטיין-קאָלאָניע אין א״י.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קאָנפערענץ האָט דער גובערנאַטאָר פון שטאַט ניו-דזשערסי, האָרי מור, אַרויסגעגעבען לכבוד די קאָנפערענץ-בעטייליגטע אַ באַנקעט, אין וועלכען עס האָבען זיך בעטייליגט 600 רעפּרעזענטאַנטען פון 450 יודישע אָרגאַניזאַציעס אין ניו-דזשערסי, גובערנאַטאָר מור האָט אויפ׳ן באַנקעט ערקלערט, אַז אין אויפנאַהמס-קאָמיטעט לכבוד פּראָפ. איינשטיין וועט ער איינלאַדען אַ רייהע קריסטליכע געלעהרטע, גייסטליכע און פאָרשטעהער פון פרייע בערופען.

אמעריקאנער פועלי-ציון

געהען צום יודישען וועלט-קאנגרעס

ניו-יאָרק (יט״א) עס איז דאָ אָפּגעהאַלטען געוואָרען אַ בשותפותדיגע זיצונג פון דער אַמעריקאַנער פּועלי-ציון-פּאַרטיי און פון דער גענעראַל-עקזעקוטיווע פון דעם יודישען נאַציאָנאַלען אַרבייטער-פערבאַנד, וועלכע איז געווען געווידמעט דער פראַגע פון יודישען וועלט-קאָנגרעס, אין דער זיצונג האָבען זיך צוו. אַנד. בעטייליגט די ה״ה שפּרינצאַק (א״י) און אינזש. רייס (פּוילען).

נאָך א ברייטער דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען אַן ענערגישע אַרבייט פאַר די פאָרבערייטונגען צום יודישען וועלט-קאָנגרעס און צו שטיצען צו דער אויסאַרבייטונג פון אַן אייגענער פּלאַטפאָרם עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו מעלדען דעם יודיש-אַמעריקאַנער קאָנגרעס, אַז דער פערבאַנד פּועלי-ציון אין אַמעריקע און דער נאַציאָנאַלער אַרבייטער-פערבאַנד פאָרלאַנגען קאַטעגאָריש, אַז צום וועלט-קאָנגרעס זאָלען דורכגעפיהרט ווערען דעמאָקראַטישע וואַהלען אין אַלע לענדער פון דער וועלט.

מצד דער פּועלי-ציון-פּאַרטיי איז ה׳ לואיס סעגאַל דעלעגירט געוואָרען אין דער קאָמיסיע, וואָס האָט זיך געבילדעט ביים יודיש-אַמעריקאַנער קאָנגרעס אויף צוצוגרייטען דעם יודישען וועלט-קאָנגרעס.

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער עקזעקוטיווע פון יודיש-אַמעריקאַנער קאָנגרעס האָט ה׳ ווערטהיים אין נאָמען פון פּועלי-ציון-פערבאַנד אָפיציעל אָבגעגעבען אַן ערקלערונג וועגען דער בעטייליגונג פון פּועלי-ציון אין יודישען וועלט-קאָנגרעס.

וואָס זאָגט די דייטשע פרוי?

מ'רעדט איין, אַז ס'הערשט אַ גן־עדן. אָבער דער עולם וויל דעריז בשום אופן נישט גלויבען...

פרויען רעאַגירן פיל שנעלער אויף געשעענישן. יעדנפאַלס אימפולסיווער, איידער די מענער. דערביי פּאַסירט אָפט אַז זייערע שטימונגען בייטן זיך מיט אַמאָל אינגאַנצן און ראַדיקאַל. איין מאָל זענען די ענטוזיאַסטיש, אַ צווייט מאָל פּעסימיסטיש. אין דער צייט פון קריג זענען די דייטשע פרויען אין אָנהויב געווען די סאַמע פייערדיקסטע פּאַטריאָטקעס, שפּעטער האָבן זיי אינגאַנצן געביטן דעם פראָנט. די רעוואָלוציע פון יאָהר 1918, וועלכע האָט זיי אומגעקערט די מענער און די זין, האָבן די דייטשע פרויען באַגריסט מיט התלהבות. אָבער שפּעטער זענען זיי אויך געוואָרן שונאים פון די יודען און מאַרקסיסטן, און די „אָקטאָבער־פערברעכער", ווען עס איז געקומען די צייט פון אינפלאַציע, ווען די לעצטע אָפּשפּאָרונגען זענען צערונען פון זייערע קעשענעס. און נאָך שפּעטער האָבן זיי אַלע האָפענונגען זייערע פאַרבונדן מיט היטלערן. וועלכער האָט זיי צוגעזאָגט, אַז ער וועט דעם דייטשן גהינום פאַרוואַנדלען אין אַ גן עדן, די פרויען האָבן גענומען טראָגן דאָס בילד פון פיהרער אויף דער ברוסט און מתפּלל זיין צום אָפּבילד.

עס איז געקומען דאָס דריטע רייך. בראש פון זיינע ברוינע באַטאַליאָנען איז דער „רעטער" אַריין אין דער הויפּט־שטאָט. עס האָבן איהם באַגריסט ענטוזיאַסטישע המונים מיט שטורקאַצן אין די הענד.

אַ יאָהר איז אַוועק, און די דייטשע פרוי, וועלכע האָט מיט אַ יאָהר צוריק פאַרגעטערט היטלערן, זעהט איצט, אַז די איינקונפטן פון איהר מאַן ווערען מיט יעדן טאָג קלענער און אַז די פּרייזן פון לעבענס־מיטעל, זענען אַלע מאָל גרעסער, זי איז אַלזאָ געקומען צו דער איבערצייגונג אַז די צוזאָגטע גאָלדענע צייט איז פּונקט אַזאַ אילוזיע, ווי עס זענען אַמאָל געווען די הבטחות פון אַנדערע.

די פרוי פון דעם הויכגעשטעלטן היטלערמאַן, וועלכער האָט בעקומען מאַכט און איז פון גרויס דלות אַריין אין גאָלדענע פעדערן, האָט זיין שטיבל אויפן 3. שטאָק פאַרביטן אויף אַ לוקסוס־וואוינונג אין אַ פּרינציפּאַלער גאַס — אָט די פרוי איז צופרידן. די הויכגעשטעלטע פיהרער פליהען איצט אַרום איבער דער שטאָט אין לוקסוס־אויטאָס, און מען קאָן גאָר נישט גענוג באַוואונדערן דעם לוקסוס, ווען עס קומט פאָר אַ קאָנפערענץ פון דער פּאַרטיי אין קייזערהאָף. דעמאָלט קאָן מען אָבסערווירן די גלענצענדע ענטוויקלונג פון דער דייטשער אויטאָמאָביל־אינדוסטריע און דאָס אָנקומען פון אַ נייער ווירטשאַפטליכער אויטאָ־קאָניונקטור. קיין גרונד זיך צו בעקלאָגן האָבן נישט די אויפגעקומענע נאַצי־גבורים פון 3. רייך און פאַר די שניידערס מעבעל־פאַבריקאַנטן און מאַסאַזשיסטקעס, פאַלן אויך אַראָפּ שיריים פון זייער הערליכן טיש.

אָבער די פרוי פון אַרבייטער, די פרוי פון קליינעם סוחר, פון האַנדווערקער, קאָן נישט ערוואַרטן קיין שום גוטעס. זי ווייסט בלויז איינס, אַז מאַרגאַרין ווערט טייערער פון טאָג־צו־טאָג, אַז פּוטער, זעמעל, פלייש, מילך זענען געוואָרן נישט צוגענגליך, אַז וועגן די אַלע זאַכן קאָן מען שוין נישט טרוימען, אַז די מענער ברענגען וואָס ווייטער אַלץ קלענערע פאַרדינסטן. און דערצו נאָך קומען די אַזוי גערופענע „פריוויליגע" שפּענדען: אויף לופט־פלאָט, אויף ווינטער־הילף פאַר אַרבייטסלאָזע, אויף די דייטשן פון די קרעסן, אויף קאָלאָניאַל־פאָנד, אויף די אומגעקומענע ס.־אַ.־לייט, אויף דער היטלעריסטישער יוגנד, אויף אַרבייטער־קולטור, וואָס ווערט אָרגאַניזירט דורך „קראַפט אין פרויד". און ווען דער שטייער־אַמט, די רעליגיעזע געמיינדעס, די גלייכגעשאַלטעטע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען און פאַרשידענע אַנדערע אינסטיטוציעס וועלן האָבן אָפּגענומען דאָס זייעריגע, דאַן וואָס בלייבט? יעדנפאַלס קאָן מען זיך קיין סך נישט ערלויבן פון דאָזיגן רעשט.

די פרעסע שרייבט גאָרנישט וועגן דעם אַלעמען. דאָס קליינע מענטשל לייענט אין איהר יעדן טאָג, אַז די צאָהל אַרבייטסלאָזע איז געפאַלן אויף דריטהאַלבן מיליאָן, אַז די סיטואַציע אין דער ווירטשאַפט האָט זיך פאַרבעסערט, אַז עס שטייגט ווידער די קאָניונקטור, מען לייענט וועגן דעם אין די בלעטער עטליכע מאָל אין טאָג. און אינצווישן חזר'ט איבער וועגן דעם דער ראַדיאָ, כדי מען זאָל חלילה נישט פאַרגעסן, ווי גוט עס איז. און ווער עס האָט אַן אַנדער מיינונג וועגן דעם אַלעמען, דעם זעצט מען איין אין טורמע, אַלזאָ רעדן וועגן דעם טאָר מען נישט.

און דאָך איז דאָס אמת, דער היטלעריסטישער און דער איצט גלייכגעשאַלטעטער פרעסע גלויבט מען נישט. פריהער, ווען די היטלעריסטישע בלעטער פלעגן אָנפאַלן אויף ברינינג, שלייכערן און פאַפּענען און פלעגן מאָלען די נויט פון די מיטעלע־שיכטן אין די סאַמע פינסטערע פאַרבן, האָט מען גערן געלייענט. אָבער איצט, ווען די צייטונגען האַלטען אין איין פאַרזיכערן אַז ס'איז שוין געקומען דער גן־עדן אויף דער וועלט און יעדער מענש ווייסט פון זיין אייגענער ערפאַהרונג, אַז דאָס איז אַ געמיינער ליגען, וויל קיינער נישט לייענען אַזעלכע פרעסע־שמאַטעס. די פרעסע ווערט אַלץ מיזעראַבלער און פיל בלעטער הייסן נאָך זיך בענקען, דאָס הייסט די פאַרמאַכען זיך.

כדי זיך צו ראַטעווען פון אַ קאַטאַסטראָפע פרובט די פרעסע אַזעלכע פּאַטענטן. צו שרייבן אַלע בלעטער דאָסזעלבע? ניין! אדרבא לייענט די „פאָסישע צייטונג"! און דערביי האָט זיך אולשטיין פון לאַנג גלייכגעשאַלטעט און אין דער אַלטער טאַנטע „פאָס" זיצן פּאַטענטירטע נאַציס, אָבער די אַלע קונצן אויף צו האַלטן דעם לעזער העלפען זעהר ווייניג, דער לעזער פיהלט דעם שווינדעל און דאָס דערנערווירט איהם נאָך מעהר. ער גלויבט שוין אינגאַנצן נישט אין דעם, וואָס עס שרייבט די היימישע פרעסע און וואַרט און פרעגט זיך נאָך מיט גרויס אונגעדולד וועגן דעם, וואָס עס שרייבן די אויסלענדישע בלעטער, בלויז אַ קליין הייפל קאָן לייענען די אויסלענדישע פרעסע אין אָריגינאַל. עס איז אויך שווער צו כאַפּן עפּעס אין ראַדיאָ, ווייל די דייטשע סטאַציעס האָבן אַזוי פאַרשטאַרקט זייער קראַפט, אַז די פאַרגלייכן אינגאַנצן די אויסלענדישע סטאַציעס. פריהער פלעגט מען אויפכאַפּן וואָס עס זאָגט שטראַסבורג, זעהר פּאָפּולער זענען געווען די אינפאָרמאַציעס פון לענינגראַד און פון מאָסקווע, און דאָס נישט בלויז אין די קרייזן פון די אַרבייטער. מען האָט דערביי געמוזט זיין זעהר פאָרזיכטיג, עס פלעגט פּאַסירן, אַז מען האָט אַרעסטירט אַ גרופּע אַרבייטער, וועלכע האָט אויפגעכאַפּט אַנ'אוידיציע פון ראַדיאָ אויס מאָסקווע און מען האָט אַלעמען בעשולדיגט אין בעטייליגן זיך אין אַנ'אונלעגאַלער קאָמוניסטישער פאַרזאַמלונג. יעדער וואָס האָט עפּעס געמיינזאַמעס מיט אויסלאַנד, ווער עס קריגט אויסלענדישע צייטונגען, איז שטענדיג אָנגעוויזן דערויף, אַז פריינד און בעקאַנטע וועלן איהם פרעגן: ביטע זעהר, וואָס שרייבט די אויסלענדישע פרעסע וועגן דייטשלאַנד?

אָפט געפינט מען זיך אין אַ שווערער לאַגע, בפרט ווען מען קען נישט דעם מענשן וועלכער שטעלט אַזעלכע פראַגן. מען קאָן קיינמאָל נישט וויסען, צי דאָס איז בלויז אַ נייגעריגער מענש, אָדער וואָס איז אַ שפּיצעל, ווייל אויף יעדן שריט געפינט מען זיך אין דער סביבה פון שפּיצלען. עס דערגייט דערצו אַז מען האָט מורא פאַר די סאַמע נאָהענטסטע מענשן. (אב.)

יודען מוזען האָבען אַנ'אייגענע רעפּרעזענטאַנץ

עמיל לודוויג אלס הייסער אנהענגער פון אלוועלטליכען יוד. קאָנגרעס

דער בעריהמטער יודיש־דייטשער שריפטשטעלער, מחבר פון די וועלט־בעקאַנטע קינסטלערישע ביאָגראַפיעס פון נאַפּאָלעאָן, ווילהעלם 2., לינקאָלן, — עמיל לודוויג האָט פאַרעפענטליכט אַנ'אַרטיקעל וועגן אַלוועלטליכען יודישען קאָנגרעס. דער מחבר זאָגט זיך מיט דער גאַנצער ענערגיע און ענטשלאָסענקייט אַרויס פאַר'ן קאָנגרעס.

די מיליאָנען יודען, וועלכע זענען צעשפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט, וועלכע זענען אָבער גייסטיג פאַראייניגט, האָט ביז איצט געפעהלט אַ רעפּרעזענטאַנץ אין דער וועלט און פאַר דער וועלט. די רעפּרעזענטאַנטן פון יודישען גלויבען האָבען נישט געקאָנט בילדען די יודישע פּאָליטישע פאַרטרעטונג, פּונקט אַזוי ווי דער וואַטיקאַן שטעלט נישט פאָר מיט זיך די פּאָליטישע רעפּרעזענטאַנץ פון קריסטענטום, אַזוי ווי אָבער אומעטום אין דער וועלט זענען פאַרהאַן קריסטען, וועלכע פיהלען זיך אַלס בירגער פון פאַרשידענע מלוכות, האָט דער וואַטיקאַן אַלס גייסטיגער צענטער פון מיליאָנען קאַטאָליקען, בעשטימט זיינע נונציוסען (פאַרטרעטער) ביי די וועלטליכע רעגירונגען און דורך זייער פאַרמיטלונג, אָהן קיין שום וואָפען, איבט ער אויס זיין השפּעה לטובה זיינע אָנהענגער.

די רעפּרעזענטאַנץ, וועלכע עס דאַרף שאַפען דער אַלוועלטליכער יודישער קאָנגרעס, וואָס קומט זיך היי־יאָהר צונויף, מוז בעקומען אין דער משפּחה פון די פעלקער אַזאַ פאַרטרעטער־שאַפט, ווי עס האָבען געהאַט אַלע אַנדערע, אפילו בעדייטענד קלענערע פעלקער, נאָך פריהער, איידער ס'איז ענטשטאַנען דער פעלקער־בונד. דער פאַרבעהאַלט, אַז דאָס לאַנד פון די יודען קאָן אַריינעהמען בלויז אַ טייל פון זייערע בירגער, האַלט נישט אויס קיין קריטיק, און דעם זין שטעלט מיט זיך פאַר פּאַלעסטינע אַ נישט פאַרלוירענע היימאַט, וועלכע האָט אַרויסגעשיקט איבער דער וועלט מיליאָנען זיהן איהרע, און אַ טייל ווידער פון זיי נעהמט זי ווידער אויף צוריק.

צום אונטערשיד פון אַלע אַנדערע פעלקער ווילען מיר, פּונקט ווי דער וואַטיקאַן, זיין אין דער גלייכער לאַגע, וואָס מיר בעזיצן נישט קיין האַמאַטען, נאָר מיר ווירקען בלויז מיט דער מאָראַלישער קראַפט, אַלס דאָס איינציגע אוראַלטע פאָלק, וואָס עקזיסטירט נאָך ביזן היינטיגען טאָג און פאָדערט פאַר זיך שוץ און גערעכטיגקייט, וואָס ווערט אונז אָפּגעזאָגט, ווייל די רעפּרעזענטאַנץ אין יודענטום מוז אין דער ערשטער ריי בעזיצן שוץ געגען געוועלטטאַטיגקייט און ווילקיר. עס טאָר זיך נישט איבערחזר'ן, אַז מיר זאָלען זיין געצוואונגען בעת מיר ווערען שוידערליך פאַרפאָלגט, צו בעטען אַ שאָטלענדיש־אַמעריקאַנישען קריסט, ער זאָל פאָהרען איבער'ן אָקעאַן צו הילף די הונדערט טויזענט אַרויסגעטריבענע יודען (מאַקדאָנאַלד, דער הויך־קאָמיסאַר פון פעלקער־בונד פאַר די ענינים פון די דייטשע פליטים) אַזוי ווי איך שאַץ זעהר הויך און פון לאַנג דעם דאָזיגען אויסגעצייכנטען הויכקאָמיסאַר, זאָל זיין ערלויבט אָנצוּווייזן אויפ'ן דאָזיגן פאַקט, ווי אויף אַ וואָרענונג.

בלויז די רעפּרעזענטאַנץ פון יודענטום, וועלכע וועט צונויפזאַמלען פאַרטרעטונגס־מענער פון אַלע לענדער, געוועהלט מעהרסטענטיילס דורך דירעקטע וואַהלען, וועט נאָך אַ 2־טויזענד יאָהריגען צוריסענקייט, וואָס איז געקומען אַלס רעזולטאַט פון פאַרפאָלגונגען און אינערליכע מחלוקות — בלויז אַז די רעפּרעזענטאַנץ וועט קאָנען פאַרטרעטען דאָס יודישע פאָלק פאַר דער גאַנצער וועלט, בעזונדערס ווען די יודען ווערען ערגעץ פאַרפאָלגט אַלס פאָלק. אויב עס זענען שוין איצט פאַרהאַן שיפען, וואָס פאָהרען אונטער אַ יודישער פאָהן, וועט מאָרגען זיין גאַנץ נאַטירליך, ווען פאַר'ן פעלקערבונד און פאַר די בעזונדערע מלוכות וועלען איינגעשטעלט ווערען יודישע פאַרטרעטער, בכדי צו בעלייגען אַ שטייגער, אַ פּראָטעסט געגען די רדיפות, וועלכע מיר לעבען איבער זייט אַ יאָהר אין דייטשלאַנד. די מוטער וועט שיצען איהר קינד נישט בלויז מיט דער הילף פון אויפרופען, קאָמיטעטען, זאַמלונגען און פאַרזאַמלונגען, נאָר אויך לויט די יסודות פון אינטערנאַציאָנאַלען רעכט, וואָס ווערט היינט אַזוי ווייניג אָנגעווענדעט, אָבער וואָס וועט מאָרגען פאַרשטעלען מיט זיך אַנ'ערשטקלאַסיגע מאָראַלישע קראַפט.

ווען די דייטשען זענען אַריין קיין בעלגיען, איז דאָס לאַנד געווען צו שוואַך, עס זאָל זיך פאַרטיידיגען. אָבער דער מאָראַלישער אַפּעל פונים לאַנד, וואָס רופט נאָך הילף, איז געווען גענוג, כדי צו ריהרען אַ האַלבע וועלט. ווען עס וואָלט נישט געווען קיין קעניג, קיין פּאַרלאַמענט, וואָלט מען זיך בעגנוגענט מיט פּראָטעסטען. יודען דאַרפען נישט קיין קעניג און קיין פּאַרלאַמענט, אָבער זייערע אָרגאַנישע רעפּרעזענטאַנץ וועט אָנערקענט ווערען דורך דער גאַנצער וועלט און וועט אויך אויסגעהערט ווערען ווען אַ בעוואַפענטער מאַכט זאָל ווידער אַמאָל איינפאַלען זיך צו וואַרפען אויפ'ן אונבעוואָפענטען קליינעם טייל פון איהרע בירגער צוזעהענדיג ביי דער דאָזיגער מינדערהייט אויף אַ שענדליכען אופן די פרייהייט, עהרע און דאָס פערמעגען.

עמיל לודוויג.

„מידע גלייכגילטיגקייט"

דער באַיקאָט געגען היטלער־דייטשלאַנד טאָר נישט אויפהערען

אין דער בעציהונג צו דייטשלאַנד לאָזען זיך אין די יודישע קרייזען בעמערקען שטימונגען, וועלכע מ'וואָלט געקאָנט אָנרופען מיט'ן נאָמען „מידע גלייכגילטיגקייט". בעזונדערס לאָזט זיך דאָס בעמערקען אין די לענדער פון מערב־אייראָפּע. מ'האָט אויפגעהערט זיך צו קרימען אויף די ברעכע פון באַיקאָט. ס'איז שוואַכער געוואָרען די אַגיטאַציע, די קרייזען, וועלכע פיהרען ווייטער געשעפטען מיט דייטשלאַנד, מאַכען דערפון נישט קיין סוד כדי זיך אַליין צו טרייסטען און צו בערוהיגען דאָס געוויסען, טענה'ט מען אַזוי: דער טעראָר האָט אויפגעהערט, דאָס רייניגען פון יודען אויך, די בעציהונג ווערט דאַכט זיך בעסער. הייסט עס, די רעזולטאַטען זענען דערגרייכט געוואָרען און דער ווייטערדיגער עקאָנאָמישער קאַמף, וועלכער איז טיילמאָל אַזוי שווער, איז מעהר נישט נויטיג און מ'קאָן אַריבער צו דער טאָג־אָרדנונג.

קודם כל פאַר די, וועלכע ווילען בערוהיגען דאָס אויסגעבראָזטע נאַציאָנאַל־געוויסען: דער טעראָר האָט אויפגעהערט בלויז אויף אַזוי פיל, און אויף וויפיל די אַלע, וועלכע מ'האָט נאָר געקאָנט, האָט מען אָדער אַריינגעזעצט אָדער פאַרטריבען, און אויף וויפיל עס לעבט אויף די יודישע ווירטשאַפט, ווערט דער טעראָר בעגייט. דאָס געוועהנליכע בילד פון מיטעלאַלטער, מ'רואינירט אַ יודישע געמיינדע, די איבערגעבליבענע קלויבען זיך אַריבער אין אַן אַנדער אָרט, דאָרט לאָזט מען זיי עטליכע יאָהר צורוה, און דאַן רואינירט מען זיי ווידער, מ'בערויבט זיי און מ'פאַרטרייבט זיי.

די רייניגונג אין דייטשלאַנד האָט אויפגעהערט, ווייל אַלע, אַהו וועמען מ'האָט זיך געקאָנט בעיין, זענען אַרויסגעוואָרפען פון די מלוכה־אַנשטאַלטען, פון די ליבעראַלע פּראָפעסיעס און פון דער איבדוסטריע. איבערגעלאָזט אויף די ערטער האָט מען בלויז די ספּעציאַליסטען, וועלכע מ'קאָן מיט קיינעם נישט פאַרטרעטען, אָהן וועלכע די אונטערנעהמונג וואָלט אינגאַנצען אונטערגעגאַנגען. אַזוי אַ שטייגער, האָט מען איבערגעלאָזט די אינזשעניערען, וועלכע זענען פאַרטרויט מיט די סודות פון דער פּראָדוקציע, פּראָפעסאָרען, אָהן וועלכע מ'קאָן זיך באַיין אופן נישט בעגיין א. א. וו. וואָס אָנבעלאַנגט דעם האַנדעל, האָבען די דייטשען בכלל נישט געקלערט אינגאַנצען צו בעזייטיגען די יודען: אַ גרויסער טייל פון דייטשען עקספּאָרט גייט דאָך דורך יודישע הענד און זייער אייגענעם עקספּאָרט ווילען זיי דאָך נישט פאַרניכטען.

קאָמערסאַנטען און פינאַנסיסטען פון ערשטען ראַנג, ווי די טיץ, גאָלדשמיטס, דרייפוס און אַנדערע, די אויסגעשמד'טע מענדעלסאָנס זענען טיילווייז רואינירט, טיילווייז פאַרטריבען, אַ טייל זענען בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, אַ טייל האָט מען דערהרגעט, יעדענפאַלס קיין גרויסע ראָלע אין ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאַנד שפּילען זיי נישט.

מען דאַרף נאָך צוגעבען, אַז איינצעלנע פאַלען פון טעראָר קומען פאָר אויך נאָך איצט. בעזונדערס אויף דער פּראָווינץ זענען אָפט פאַלען פון אומבעגרינדעטע אַרעסטען און האַרבע געריכטס־אורטיילען.

אין איבריגען האָט זיך גאָרנישט געענדערט, די יודישע יוגענד האָט נישט קיין מעגליכקייט זיך צו לערנען, מענשען פון פרייע בערופען, געלעהרטע, קינסטלער פאַרקויפען זייער וויסען און זייערע טאַלאַנטען פאַר גראָשענס צו „אַריער", וועלכע פאַרקויפען יודישע שאַפונג אונטער זייער אייגענעם נאָמען, ווערען רייך און בעריהמט אויף יענעמס חשבון.

עס בלייבט אין איצטיגען מאָמענט די מעגליכקייט צו האַנדלען פאַר קליינע און מיטעלע סוחרים: אַ בילד פון רוסישען יודענטום אין פאַרמלחמהדיגען רוסלאַנד, מיט דעם אונטערשיד, וואָס אין רוסלאַנד האָבען די יודען געקעמפט געגען זייערע פאַרפאָלגער ביי דעם פולען מיטגעפיהל פון דער רוסישער אינטעליגענץ, און דאָס דייטשע יודענטום איז פאַריאָגט אין געטאָ אַריין ביי אַ פרעהליכען געלעכטער און הירשען פון גאַנץ דייטשלאַנד (רס).

שיינהייט־זיגט!

דעם גרעסטען אויסוואַהל
און די נייעסטע אין־ און אויסלענדישע
פּערפומען
ווי אויך אַלערליי
קאָסמעטיק
צו די ביליגסטע פּרייזען
עמפּפעהלט
די מאָדערנסטע פּערפומעריע
J. DRUKIER, Zawadzka 5
tel. 175-92.
פאַר ענגראָס־רעסטן בעדייטענדע ראַבאַט

לאדז **ניער פאלקסבלאט** לאדז

9 פעברואר 1934 — 9 פעברואר 1934

ס'וואקסט א נייער בעוואוסטזיין

פון לעא קעניג

עס בעוועגט זיך דאָן ווי לאַנגזאַם, אָבער עס קומען דאָך אָן גרױסע, און כמעט פון אַלע לענדער פון אונזער יידישער צושפּרייטונג, וועלכע זענען עדות אַז אַ נייער בעוואוסטזיין וואַקסט אויף צווישן יידן.

עס פאַנגט זיך דאָך אָן אַנ׳איבערליכע איבערבוי אַרבייט צווישן יידן, וואו זיי זאָלן זיך נישט גיפּיבען. אמת, דער אָנפאַנג איז נאָך העררליך צו בלאַס און שוואַך. אָבער עפּעס הויבט זיך דאָך אָן. ווייזט אויס, ראַדיקאַל איבערברעכען אין דער פּסיכאָלאָגיע, אין דעם גערענקען־גאַנג פון ייִדישן פאַרגעוואָרטן איבעראַל.

די פעראַנטוואָרטלעכקייט איז לעבעדיגער געוואָרן. יידן איבעראַל זענען מיד געוואָרן פון בלויז שרייען און פּראָטעסטירן, מען האָט אויך אָנגעהויבן קלערן און באַקלערן וועגן אַנ׳איבערליכער אַרבייט, וועגן אַ ראַדיקאַלן איבערבוי פון אונזער שטייגער לעבן.

עס זענען שוין דאָ בולטע סמנים, וועלכע זאָגן עדות דערויף.

און ס'איז דער חוב — נישט דער הייליגער נאָר דער היסטאָרישער חוב — פון דער ייִדישער ראַדיקאַלער אינטעליגענץ, וועלכע איז נאָך נישט אינגאַנצן קאָנסערווירט אין זייערע פּאַרטיי פּראָגראַמען, אַט די ערשטע סמנים פון׳ם נייעם בעוואוסטזיין צווישן יידן צו סטימולירן, אויפוועקן און אָרגאַניזירן די זאָלן זיך פאַרוואַנדלען אין אַנ׳אמת׳ער ראַדיקאַלער איבערבוי בעוועגונג.

די גשיכטע ווייסט פון פּראַכטפולע סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע אויפלעבונגען, וועלכע זענען געבוירען געוואָרן אין נויט פון שוואַרצער אונטערדריקונג, און אויך די איצטיגע שלעכטע צייט וואָס יידן לעבען איבער קען ווערן אַ ברכה, אויב די אָנגעפאַנגענע זעלבסט־קריטישע איבערבויאונג אַרבייט וועט פאַרטגעזעצט ווערן און זיך צוּוואַקסן אין אַ מעכטיגער פלאַמענדיגער בעוועגונג.

דערצו קען און מוז העלפן די בעוואוסטזיניגע יידישע אינטעליגענץ, וועלכע זעהט און פערשטעהט די צייט אין וועלכער מיר לעבען.

אויב נישט, איז דאָ די גרויסע געפאַהר די ערשטע סימפּטאָמען פונ׳ם נייעם בעוואוסטזיין צווישן יידן, זאָלן אַפּגעמעקט ווערן פאַר דער צייט. די ערשטע שפּראָצונגען קענען פערוויאַנקט ווערן באַלד נאָר ווי עס וועט זיך אָנהויבן דאָס טען אַז עס ווערט שטילער, אַז בעסערע צייטען קומען.

פון אַלטע געוואוינהייטען קען מען זיך אַזוי גיך נישט בעפרייען, נאָך שווערער איז זיך צו בעפרייען פון אַ דור־דורות געירשנטער פּסיכאָלאָגיע.

לאָז זיך נאָר אָנהויבען דאַכטען אַז דער פּאַר־שיזם ווערט בעסער צו יידן, וועלען די ערשטע פונקען פונ׳ם נייעם בעוואוסטזיין באַלד אויסגעלאָשען ווערען און מען וועט זיך ווידער צופּאַסען צום האַנדעל־וואַנדעל און צום איביגען יידישן בטחון ביז אַ נייעם שרעקליכען שטורם, און אַט דער געפאַהר טאָרען מיר נישט פערגעסען.

אָבער איצט מעגען מיר און מיט אמת׳ער סייד קאָנסטאַטירען, אַז עס בעוועגט זיך דאָך, אַז א נייע איבערבוי אַרבייט האָט זיך דאָך אָנגעפאַנגען צווישן יידן.

די סמנים זענען דאָ. און גאַנץ לעבעדיגע און בולטע.

דער ערשטער: אין ניו־יאָרק האָבען מיר געהאַט אַ קאָנפערענץ פון „יודישע לאַנדווירטשאַפט־ליכע ישובים אין אַמעריקאַ".

שוין דער פאַקט אַז אַזאַ קאָנפערענץ איז פאָר־געקומען אין דער „גאָלדענע" מדינה" אין דער מדינה וואוהין יודען פון דער גאַנצער וועלט פּ ע גען זיך לאָזען ריין ווערן: שוין דער פאַקט אַ־ליין אַז אין דער מדינה פון יודישע מיליאָנערען און „אַלריישניקעס" האָט זיך לעצטענס געשאַפען אַ בעוועגונג צווישן יודען זיך צו בעזעצען אויפ'ן לאַנד, און אַז ס'איז שוין פאַרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון לאַנדווירטשאַפטליכע ישובים אין אַמע־ריקאַ בעווייזט גענוג בולט אַז יודען עפענען די אויגען, אַז זיי קוקען זיך אַרום וואו זיי זענען אין דער וועלט ,און אַז מיר האָבען עפּעס דאָך געלערנט פון די לעצטע געשעהענישען אין דייטש לאַנד, דאָס בעוואוסטזיין אַז נישט מיט פּראָטעס־טען, הימעל־רייסענדע געשרייען און אַפילו נישט מיט נאַציאָנאַלע באָיקאָטען אַליין, נאָר מיט אַ איבער ליכער געזונטער עקאָנאָמיק קענען מיר בעקעמפען דעם שונא, וואָס וואַקסט איצט צווישן יודען.

און דער פאַקט, אַז דאָס אַמעריקאַנער יודענ־טום — דער רייכסטער און איינפלוסרייכסטער טייל פונ׳ם מאָדערנעם יודענטום — טוט אין אַ געוויסען זין פּיאָנערען אַרבייט אין דער ריכטונג און באמת פיל צוזאָגענדיג פאַר די יודען אין אַמעריקאַ און איבעראַל.

נישט ווייניגער, און אפשר, נאָך מעהר וויכ־טיג, איז דער אינערליכער איבערבוי פּראָצעס וואָס קומט איצט פאָר צווישען די יודען אין דייטש־לאַנד.

שוין דאָס בעוואוסטזיין, וואָס ווערט דאָרט אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער אַז זיי מוזען בלייבען אין דייטשלאַנד און דאָרט קעמפען פאַר זייערע רעכט — און נישט נאָר פּאַליטיש נאָר דער עיקר דורך אַ אַנדערער בייער פאַר זיי עקאָנאָמישער אָריענטאַציע — איז פאַר זיי און פאַר אונז פון דער גרעסטער וויכטיגקייט.

אונזער טראַדיציאָנעלע יודישע פּאָליטיק פון לויפען, עמיגראַציע איז שוין אויסגעשפּילט. פון אַ פּרינציפּיעלען און נאָך מעהר פּראַקטישען שטאַנד־פונקט. ס'איז אי נישט ווירדיג, און נאָר ווייניגער נוצליך. מיר קענען פערשטעהן אַ פּאַליטישע עמי־גראַציע, אָבער פּרובען לעזען די יודישע פּראַגע אין דייטשלאַנד דורך עמיגראַציע (מען אַפילו זיך טיילווייז קיין פּאַלעסטינאַ), איז קיין לעזונג נישט, נישט פאַר די דייטשע יודען און נישט פאַר די יודען פון די אַנדערע לענדער.

פון סיסטעמעס אַנטלויפט מען נישט. אַדער מען בעקעמפט זיי. אַדער מען פּאַסט זיך צו צו זיי, קאָנסטרוקטיוו, ווייל סיסטעמען לויפען נאָך.

און וואוּ לויפט מען עס? קען מען אַמאָל נישט פערלויפען אין אַ מדינה פון וועלכער מען וועט אפשר באַלד פון דאָרט אויך דאַרפען לויפען?

און אין דעם פּרט איז זעהר סימפּטאָמאַטיש די רעזאָלוציע וואָס דער קאָנגרעס פון די יודישע פרויען אין דייטשלאַנד האָט איצט גפּאַסט:

אַ רעזאָלוציע געגען די פּער־ש־דענע אויסלענ־דישע יודישע קאָמיטעטען וועלכע זוכען ווי אַזוי אַר־רויסצוראַטעווען די יודישע קינדער פון דייטשלאַנד.

און דער קאָנגרעס פון די דייטש־יודישע פרויען און מוטערס האָט בעשלאָסען אַז זיי מוזען זייע'ע קינדער אויפבריינגען אין דייטשלאַנד ווי געזונטע בירגער פון אַ נייער קאָאָפּעראַטיווער מלוכה.

דאָס איז האַכט זיך דער איינציג־געזונטער שטאַנדפּונקט, אַ שטאַנדפונקט וואָס אויך די אַנדערע יודען וועלען אין גיכע צייטען שלעכטע בעדינגונגען נאָך מוזען לערנען.

די דייטש־יודישע פרוי איז שוין, ווייזט אויס, גאָר נישט אַזוי גייציג צו מאַכען פון איהר קינד (צי ער איז פעהיג דערצו, צי נישט) אַ פּראָפעסאָר, אַ מוזיקער, צי אַ הער קאָמערציאַל־ראַט...

און צוליב דעם אַליין זיי „ראַטעווען" ערגעץ אין אַ נייעם גלות, אַפילו ס׳זאָל זיין וואו, לויבט זיך גאָר נישט, מיר וואָלטען געקענט אָנווייזען אויף גאָר אַנדערע סימפּטאָמען און אויך אין אַנ־דערע לענדער וועלכע בעווייזען אַז אַ נייער יודישער בעוואוסטזיין האָט אויפגעוואַכט, וואַכט אויף.

אַ בעוואוסטזיין אַז מיר דאַרפען זיך עקאָנאָמיש איבערבויען און קעמפען אויפ׳ן באָדען פון אונ־זערע בירגער־רעכט.

אַ שאָטען, אַ אילוזיע פון גוטע צייטען. זאָל אונז נאָר נישט צוריקוואַרפען צום אַלטען.

אויפן פראנט פון פעלקער־רעכט

פון ד"ר ח. זשיטלאָווסקי

— 1. —

די נאַציס שטרעבען, טעאָרעטיש, צו פערענט־פערען זייער יודענהאַס מיט דעם פּרינציפּ פון „ראַ־סיזם". יודען מוזען אַרויסגעוואָרפען ווערען פון דעם דייטשען לעבען. ווייל זייער „ראַסע" איז אַנ־אַנדערע איידער די דייטשע, די „אַרישע". אַפילו יענע דייט־טשען, וואָס נאָר איין אור־אור־עלטער זייערע איז געווען אַ יוד, זענען שוין פּסולע אַריער, וואָס טאָ־רען נישט פערטעדירען אויף דייטשיגע רעכט און דיזעלביגע פּריווילעגיעס וואָס אַ דייטש פון אַ ריי־אַרישען אָפּשטאַם קאָן פערמאָגען.

דער אַנטיסעמיטיזם, וואָס בערעכטיגט מיט אַט דעם פּרינציפּ אַ בעזונדער געזעצגעבונג פאַר יודען און שליסט זיי אויס פון דער אַלגעמיינער בירגער־ליכער און פּאָליטישער גלייכבערעכטיגונג, איז זיי־כער דער געפעהרליכסטער פאַר אונז. אַלע פּלאַנקענס וואָס דער אַנטיסעמיטיזם פלעגט אויפשטעלען, כדי צו האַלטען דעם יודען מחוץ למחנה, האָט דער אינצעל־יוד תמיד גלייך געקאָנט איבערשפּרינגען, אָבער נישט דעם ראַסען־באַריער.

דער יוד רעדט אַנ׳אַנדער שפּראַך? גוט, וועט ער זיך אָפּזאָגען פון דער איבענער שפּראַך און וועט אָנהויבען רעדען דעם לשון פון דעם הערשענ־דיגען פאָלק. דער יוד בענקט נאָך אַלץ נאָך זיין אייגענעם פאָטערלאַנד און פיהלט זיך ווי אַ פרעמ־דער אין זיין וואוין־לאַנד? — ווייס איך, יודען דאָס איז אַמאָל געווען! דער „יוד" האָט נישט קיין אַנ־דער פאָטערלאַנד און וויל עס נישט האָבען. „דאָר־טען, וואו מיר וואוינען, דאָרט איז אונזער לאַנד" — זינגען אַפילו יודישע קינדער. דער איינצעל־יוד איז נישט פּאַטריאָטיש גענוג? — אדרבה, זאָל מען פרו־בען אָנוועקשטעלען פאַר אַ בעדינג פון יודישער גלייכ בערעכטיגונג דעם הונדערט־פּראָצענטיגען, גלוסטיג־הייסען שאָוויניזם, און דער איינצעל־יוד וועט תיכף ווערען אַ פּאַטריאָט פון גאַנצע הונדערט און זיבעצ־ציג פּראָצענט.

אויב אַזאַ „צופּאַסונג צו די רעאַלע בעדינגונ־גען" איז פאַר דעם יודען נישט קיין איבעריגס גרויסער קונץ זענען אַלע אַנדערע תנאים פאַר גלייכבע־רעכטיגונג בייזייהם אַ קינדער־שפּיל. דער יוד, ווי אַ קולטור־שאַפער קאָן זיך נישט אַריינלעבען אין דעם גייסט פון דער הערשענדיגער קולטור? — און ווער האָט פאַר דעם דייטש דערקלערט דעם גייסט פון זיין דייטשער קולטור, אויף וויפיל זי האָט זיך אָפּגעשפּיגעלט אין אַ געטהע, — ווער, זאָג איך, האָט דאָס געטון בעסער, איידער דער יוד גונ־דאָלף? און ווער איז אַריינגעדרונגען אַזוי טיף אין דעם גייסט פון אַ טאָלסטאָי און אַ דאָסטאָיעווסקי, ווי דער יוד שוואַרצבאַרד (שעסטאָוו) און דער יוד ראָבערט האַיטשיק?

אָבער דער יוד האַלט זיך האַרטנעקיג פאַר זיין יודישען גלויבען און איז אַ פיינד פון קריסטענ־טום! — איז ערשטענס רעליגיע, ווי אַ באַריער פאַר גלייכבערעכטיגונג, שוין לאַנג אַרויס פון דער מאָדע ביי די פּראָגרעסיווע פעלקער, און אויב זי זאָל ווי־דער אויפגעלעבט ווערען אין אַט דער אידעאַלער ראַלע (וואָס קאָן דען נישט ביי דער פּראָ־גרעסיווער מענשהייט ווידער אויפלעבען יוע׳ען פון דעם אַמאָל?) איז קאָן דאָך דער איינצעל־יוד, אין זיין צופּאַסונגס־פּראָצעס, זיך אַ ביסעלע אונטערשמדען, איז דען געווען אַ שלעכטער קריסט דער קאַטוילישער בישאָף, קאָהן? אַדער דער פּראָ־טעסטאַנטישער טעאָלאָג נעאַנדער?

אַלע פריהערדיגע באַריערען האָט דער איינצעל־יוד זעהר גרינג געקאָנט לאָ־יש מבטל זיין. ער האָט געקאָנט טענה'ן און האָט געטענה'ט: „איהר פערפאָלגט מיך, ווייל איך בין אַ יוד, אָבער מיט וואָס בין איך אַ יוד? מיט מיין רעליגיע? מיט מיין שפּראַך? מיט מיין קולטור? מיין יודישען „נאַציאָ־נאַליזם"? מיט מיין שטעלונג צו „קיוזער און פּאָ־טערלאַנד"? — דאָס זענען דאָך אַלץ דרויסענליכע קליינינקייטען, וואָס האָבען נישט קיין שום רעאַלע ממשות. שטעלט איך פאָר, מען וואָלט מיך, אַ זויג קינד, אויפגעצויגען ביי דייטשע פרום־קריסטליכע פּאַטריאָטישע עלטערען, וואו מען וואָלט מיך בע־טראַכט פאַר אַנ׳אייגענעם קינד, און איך וואָלט גע־בליבען ביי דעם גלויבען אַז זיי זענען טאַקע מיינע לייבליכע עלטערען. וואָלט איך דען נישט אויסגע־וואַקסען פונקט אַזאַ דייטש, ווי זיי: מיט דערזעל־ביגער שפּראַך, דערזעלביגער רעליגיע און מיט אַלע אַנדערע זיבען זאַכען? זעהט מען דען נישט אין בעשיינפערליך אַז דער גאַנצער ענין פון „נאַציאָ־נאַליזם" וואָס פאַרעט זיך אין די אַלע זיבען זאַכען, איז נישט מעהר, ווי אַ צוטראַכט, מענשליכער אויסגע־טראַכט וואָס איז נישט ווערט קיין אויסגעבלאָזענע איי? איהר ווילט דווקא אייערע זיבען זאַכען? נאַ־ריש, אָבער לאָז זיין. אַ גרויסע נפקה מיניה דאָס איז! איך וואַרף אַלע מיינע אַוועק, איך בעהם אַן אַלע אייערע און בין וואָס איך!" וואָס דאַרף מען אַ בעסערע מערכה?

איצט אָבער קאָנען אַזעלכע טענות שוין נישט אָנגעהן. „מיט וואָס ביזט אַ יוד, גוואַלד גיישען. דו ביזט אַ יוד מיט דיין יודישען אָפּשטאַם, מיט דיין יודישער „ראַסע", גאַנץ אַ־ער טיילווייז, גערע, ביזט דאָס איבער, אויב דו קאָנסט"...

וואָס טוט מען מיט אַט דער נייער אַנשיקעניש?

— 2. —

דורך אַ געלעגענהייט האָב איך מיך דערוואוסט אַז אין קרייזען פון געלערנטע אַנטראָפּאָלאָגען, וואָס זענען שטאַרק אויפגערודערט געוואָרען דורך דעם דייטשען היטלעריזם, מיט זיין „ראַסען־פּרינציפּ" טראַגט מען זיך אַרום מיט דעם געדאַנק, אָנצוהויבען אַ רייך־וויסענשאַפטליכע קאַמפּאַניע אַנטקעגען די היטלעריס־טישע ראַסען־טעאָריעס, איך האָב טעמים אָנצו־נעהמען, אַז די וויסענשאַפטליכע קאַמפּאַניע וועט גע־פיהרט ווערען אין אַ קאָסמאָפּאָליטישער אַדער אַסי־מילאַטאָרישער ריכטונג. עס וועט מסתמא בעווי־זען ווערען, אַז קיין ריינע ראַסען זענען נישטאָ; אַז אייגנטיילען די מענשהייט אין פערשידענע ראַסען האַלט בכלל נישט אויס קיין וויסענשאַפטליכע קרי־טיק; אַז די „אַרישע" ראַסע איז גלאַט אַנ׳אויסגע־טראַכטע זאַך; אַז אַ יודישע ראַסע איז שוין אוודאי און אוודאי אַ זאַך, וואָס איז נישטאָ במציאות; על־כל פנים איז דער גאַנצער ענין נישט ווערט קיין אויסגעבלאָזענע איי, פון וועלכע מען קאָן בשום אופן נישט אַרויסדריגען קיין וואָסער עס איז פּאָ־ליטישען פּרינציפּ פאַר דעם פעלקער־לעבען בכלל און פאַר דער יודישער פראַגע בפרט.

אַזוי אַרום וועט דאָס זיין אַ קאַמף פאַר יודי־שער גלייכבערעכטיגונג אויף אַ נייעם פראָנט, — דעם פראָנט פון דער אַנטראָפּאָלאָגישער וויסענשאַפט האָפען דאַרף מען דערביי, אַז אין דער קאַמפּאַניע וועלען זיך בעטייליגען נישט נאָר יודישע געלערנטע, — איך מיין געלערנטע פון „יודישען אָפּשטאַם" ווייל, אויב נאָר יודישע געלערנטע, איז פאַראַן די געפאַהר, אַז די קאָסמאָפּאָליטישע אַדער אַסימילאַטאָ־רישע ריכטונג אין דער אַנטראָפּאָלאָגישע זאָל פער־וואַנדעלט ווערען אין אַ מין אַפּטייל פון „יודאַיקאַ" אַ מין צווייבעל פּי׳ דער „וויסענשאַפט פון יודענ־טום"... לאַמיר דערייבער האָפען, אַז „אויף דעם אַנ־טראָפּאָלאָגישען פראָנט" וועלען קעמפען פאַר אונז אויך נישט־יודישע געלערנטע, אָבער דאָס איז דער־ווייל די איינציגע האָפענונג, וואָס מען קאָן פער־בינדען מיט דעם גאַנצען פּלאַן.

עס איז אַ גרויסע שאלה, צי אַפילו מיט דער הילף פון נישט־יודישע געלערנטע, וועט זיך איבער־געבען וויסענשאַפטליך צו צעקלאַפּען די ראַסען־פּסיכאָלאָגישע טעאָריעס, וואָס האָבען שוין אַנגעזעבער הונדערט־יעהריגע געשיכטע פון וויסענשאַפט־ליכער פאָרשונג היטער זיך. זיי צעהלען צו זיי־ערע אָנהענגער אַזעלכע גייסטער, ווי משה העס, פּראָ־פעסאָר גומפּלאָוויטש, היפּאָליט טען, אַלפרעד פוליע און קאַרל מאַרקס; נישט קיין קלענערע פלעיאַדע ווי אַ היבש ביסעל ביאָלאָגען סיי פון דער ווייסמאַני־שער ריכטונג (אַ זעהר אייניזייטיגער), סיי פון ריר־כאַרד סעמאָנס ריכטונג, בעקרעפטיגען די ראַסען־פערשידענקייט אויך פאַר מענשליכע אָרגאַניזמען. בנוגע יודישע ראַסען־פּסיכאָלאָגישע אייגענשאַפטען וועט מען אויך נישט קאָנען מאַכען „התח־חרב" די בליקען פון אַ קאַרל פאָכט, אַ פרידריך ניטשע, אַן עדוואַרד האַרטמאַן.

עס געהט דאָ איצטער נישט אין דעם זעהר קאָמפּליצירטען, הגם זעהר וויכטיגען וויסענשאַפטלי־כען פּראָבלעם, צי יודען האָבען אייגענע יודישע כאַראַקטער־ און נשמה־אייגענשאַפטען, וואָס געהען אַריבער בירושה, — דורך דער ביאָלאָגישער פאַר־אַרבונג, — פון עלטערען צו קינדער און קינדס־קינדער. איצטער געהט עס אין דעם פּשוטען, קלאָרען אין די אויגען־שפּרינגענדיגען פאַקט, אַז כמעט די גאַנצע מענשהייט, די יודישע ווי די נישט־יודישע גלויבט זיכער און פעסט, אַז יודען זענען אַ בעזונ־דער פאָלק. מיט בעזונדערע נאַציאָנאַל־יודישע כאַ־ראַקטער־אָדער „ראַסען"־אייגענשאַפטען. איצטער געהט עס אין דעם אויף דעם קאַרק־ליצענדיגען פאַקט אַז אַלע פעלקער, צווישען וועלכע מיר וואוי־נען ווילען אונז נישט האָבען ווי זייערע אייגענע קינדער, איז וואָס וועט דאָ העלפען דער „וויסענ־שאַפטליכער בעוויז" אַז ס'איז נישטאָ קיין „אַנטראָ־פּאָלאָגישע" נפקא מינה צווישען מענשען־קינד און מענשען־קינד.

די פעלקער פיהרען די חשבונות מיט אונז, „מענשען פון יודישען אָפּשטאַם", נישט ווי פון מענש צו מענש, נאָר ווי פון פאָלק צו פאָלק. אונ־זער קאַמף פאַר גלייכבערעכטיגונג קאָן שוין דער־בער נישט געפיהרט ווערען אויף דעם פראָנט פון „מענשען־רעכט", נאָר בפירוש המפורש אויף דעם פראָנט פון פעלקער־רעכט. אויף אַט־אָ דעם פראָנט מוזען מיר איצטער אויסקעמפען אונזער רעכט, ווי אַ פאָלק, אויף זעלבסטשטענדיגער עקזיסטענץ און אויף פרייער מענשליכער ענטוויקלונג, ווי אַ גלייכ־בערעכטיגט פאָלק. אָט דאָ דאַרפען מיר קעמפען און ווען מיר וועלען דאָס אויסקעמפען וועלען אונז קאָנען אַרען ווי אַ פאַראַיאָהריגער שניי, אַלע היסטאָרעס מיט אַלע זייערע ראַסען־טעאָריעס.

ציוניסטען-אַנאַרכיסטען

אַ קאַפּיטעל ער'אינערונגען

פון ש. ראָזענפעלד

— 1. —

דריי און אפשר פיר אַנאַרכיסטען-ציוניסטען זענען זיי געווען. האָבען די אין זייער צייט אויסגעמאַכט אַ בעזונדערע גרופּע מיט אַ בעזונדער אירדעאָלאָגיע, און אַ געוויסע צייט געהאַט אויך אַ בעזונדער פּראָגראַם אין ציוניזם, בערה, ער האָט נאָך געשטעקט אין זיינע ערשטע קינדער־שיך.

לויט איהר צאָהל איז זי געווען די קלענסטע, לויט איינפלוס — די אומבעדייטענדסטע, הערפאַר אַבער די עלטסטע גרופּירונג וואָס האָט אַריינגעבראַכט אין ציוניזם פּראָלעטאַרישע כוונות.

עס איז נאָך נישט גענוי פעסטגעשטעלט פונואַנען די האָבען אָנגעהויבען זייער וועג: פון רעכטס צו פון ליבקס פון ציוניזם אָדער פון אַנאַרכיזם.

אַבער שוין ביי די ערשטע טריט פון ציוניזם טרעפט איהר זי אין מאָנטפּעליע (פראַנקרייך) שטודירען. אַ העלפט אָדער מער אַ דריטעל פאַרוועגדט הערצל און שיקט זי אַרום איבער דער וועלט איינצולאַדען יודען צום ערשטען קאָנגרעס....

און צום צווייטען קאָנגרעס טרעפט מען די גאַנצע גרופּע, פון דריי צי פון פיער, אין באַזעל, אָנגעזעהען און אין חשיבות.

אין צענטער פון דער גרופּע איז געשטאַנען דער בעוואוסטער יודיש־פראַנצויזישער שריפטשטעלער בערנאַר לאַזאַר, אַנ'אַנאַרכיסט. אַנ'אַסימילאַטאָר, וועמען דער אַנטיסעמיטיזם אַרום דעם דרייפוס פּראָצעס האָט אַריינגעצויגען אין די רייהען פון ציוניזם.

אויף דעם צווייטען קאָנגרעס איז ער געוועהלט געוואָרען פאַר אַ מיטגליד אין גרויסען אַקציאָנס־קאָמיטעט. אַלס פאַרשטעהער פונ'ם פראַנצויזישען יהודענטום. צוליב זיין אַנאַרכיזם זענען איהם הערצלס פּאָליטישע פּלענער און זיין פּאָליטישע טעטיגקייט נישט געווען צום האַרצען, איז ער אַרויס פון ציוניסטישען אַקציאָנס־קאָמיטעט און אַוועק אויך פון אַקטיווען ציוניזם. איניגכען איז ער געשטאָרבען (1903) און פאַרגעסען געוואָרען.

זענען די געבליבען דריי:

קאַצמאַן, ב. און אַזאַרד.

און זענען געבליבען אין ציוניזם — געשטיצט אויף אַ גרעסערען אויטאָריטעט ווי בערנאַר לאַזאַר איז געווען. משה העס איז געווען מעהר אַנאַרכיסט און אַ טיפערער אַנאַרכיסט ווי לאַזאַר;; מ'האָט זיך געקאָנט שטיצען אויף איהם.

אַבער אַפּאָזיציאָנעל איז זי געווען און טעטיג אויך. סיי אין די לאָקאַלע סטודענטישע אַסימילאַטאָרישע, יודיש־רוסישע קאָלאָניעס אין פראַנקרייך און סיי אין די העבלישע קאָלאָניעס אין דער שווייץ, די טעטיגקייט — דיסקוסיעס, די טעמעס — ציוניזם. סאָציאַליזם, ציוניזם און סאָציאַליזם, רעוואָלוציע, רעוואָלוציאָנערע טאַקטיק — סאָציאַל־דעמאָקראַטישע צי עסער'ישע, טעראָר אַלס קאַמפּסמיטעל א.ד.גל. א.אַ.וו. — אַלע פראַגען, צו וועלכע יעדע־ סטודענט אָרים־בחור האָט געמוזט האָבען אַ שטעלונג און האָט געהאַט, און אַנ'אַנאַרכיסטישע גרופּע אַוודאי...

און אויך אויף די קאָנגרעסען איז זי טעטיג געווען.

צוזאַמען מיט אַנדערע אָפּאָזיציאָנעלע און פראַלעטאַרישע גרופּירונגען האָט די גרופּע פון דריי אויף יעדען קאָנגרעס פּראָטעסטירט קעגען דעם וואָס הערצל פלעגט אין נאָמען פון קאָנגרעס שיקען אַ בעגריסונגס־דעפּעשע צום טערקישען סולטאַן און דעם ענטפער פאַרלייענען פון דער קאָנגרעס־טריבונע וואָס דער קאָנגרעס פלעגט אויפנעהמען מיט הידד־אויסרופען...

און זי האָט נישט פאַרשוויגען קיין אַנדערע קאָנגרעס־פראַגען אויך. אַלע מאָל האָט זי געלאָזט הערען איהר שטים און איהר מיינונג, און וואָס קאָן דען אַזאַ קליינע גרופּע אויפטון מעהר, ווי זיך „מעלדען צום וואָרט“? האָט זי זיך געמעלדען.

אַבער אויך צווישען קאָנגרעס און קאָנגרעס.

אין יענער צייט פון די ערשטע קאָנגרעסען, האָט שטאַרק געגאָלטען אין ציוניזם נאָרדוים לאָזונג וועגען „מוסקול־יהודנטום“. אין ציוניסטישע קרייזען האָבען דאַן אָנגעהויבען וואַקסען ספּאָרט־געזעלשאַפטען. אין מערב־אייראָפּע, ווי אין מזרח־אייראָפּע — ווי וויט די אַנטיסעמיטישע רעגירונגען האָבען נישט געשטערט אין דעם, זעלבסטפאַרשטענדליך, אַז די אַנאַרכיסטיש־ציוניסטישע גרופּע אין מאָנפּעליע איז נישט געבליבען פון דערווייטענס פון דער בעוועגונג, איך בין נישט דער איינציגער, וועמען עס איז אַמאָל אויסגעקומען צו זעהן איינעם אָדער אַנ'אַנדערען פון דער גרופּע זיך פעכטען מיט אַנ'אַמהער שווערד אין האַנט, און זאָל זיך נישט דערמאָהנען אַן דאָן־קיכאָט'ן —

אַזוי זין, אַזוי לאַנג און אַזוי... בלאָנד!....

און ווער עס האָט דאָס געזעהען האָט אויך באַלד דערקענט אַז די „ספּאָרט־לייט“ זענען נישט אַזוי אויסען דעם ספּאָרט אַליין, ווי דאָס מקיים זיין די מוסקול־מצוות, און מיט די ריינסטע כוונות... און דער מבין האָט אויך באַלד דערקענט אַז אַט די פרומע „מוסקול־יודען“ האָבען מעהר געקענט ספּאָרט־שפּילען פון ביכער, ווי פון לעבען; פון אויסשטודירטע טעאָריעס, ווי פון ספּאָרט־פּראַקטיק... אַבער ס'איז געווען אַרביים.

און נישט בלויז ספּאָרט

נאָכ'ן ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, אַז אחד העם איז שאַרף אַרויסגעטרעטען קעגען הערצל'ן און קעגען זיין פּאָליטישען ציוניזם, האָט די גרופּע — און אפשר נאָר אַ טייל פון איהר — עמיגראַנט קיין אָדעס: עס האָט געהייסען:

די אַנאַרכיסטיש־ציוניסטישע „פּאַרטיי“ זוכט צו ווירקען, אַז אחד העם זאָל אָפּשטעלען זיין שעדליכען אַנטי־נאַציאָנאַלען קאַמף געגען הערצלען.

און ווירקען זאָל זי אויף אַנ'עכט אַנאַרכיסטישען שטייגער: דורך אַנ'אַטענטאַט אויף אחד־העם'ען פּשוט — איהם אַפּראַמען פון וועג.

איך בין נישט בעקאַנט ווי אַזוי „שטאַט“ איז דערפון געוואויר געוואָרען, מען האָט אַבער געוואוסט צו דערציילען, אַז קוים האָט „שטאַט“ אָנגעהויבען רעדען וועגען דער געפאַהר וואָס שוועבט איבער אחד העם'ען זענען די אימיגראַנטען פון מאָנטפּעליע פאַרשוואונדען פון אָדעס.

צי האָט אחד־העם „געבענטש גומל“ נאָכדעם צי האָט ער טאַקע מיט אַנ'אמת געדאַרפט גומל בענטשען — די פראַגען האָט מען אויך דעמאָלט געשטעלט, אַבער זיי זענען ביז היינט געבליבען אָהן אַ זיכערער תשובה...

און אַנ'אַנדער פאַל, וואָס האָט געפאָדערט נישט ווייניגער מוט.

עס איז געווען אויפ'ן אוגאַנדאַ־קאָנגרעס, ציוניסטען האָבען אָנגעמאַכט געוויינט. הערצל, אַ קראַנקער, אַ צעבראָכענער האָט געוואוסט זיי צו בעררוהיגען, צו שטאַרקען קעגען דעם אַנשטעקענדיגער היסטעריע, וואָס האָט אַלעמען אַרומגעגאַפּט, ער האָט געזוכט צו דערקלערן, אַז ער וויל אויסנוצען דעם אוגאַנדאַ־פּראָיעקט ווי אַ שאָך־צוג קעגען טערק — ער זאָל נישט מייגען, אַז אויך איהם באַר אַליין שטעהט די גאַנצע יודישע וועלט... און אַזוי אַרום ברעכען זיין עקשנות קעגען ציוניזם...

די אַלטע, אויסגעפּרובירטע ציוניסטען, וועלכע האָבען בעקעמפט הערצל'ס שטאַנדפּונקט האָבען דאָך אַפילו אין דער גרעסטער אויפרעגונג אָפּגעהיט זייערע אויסדריקען, זיך נישט דערלויבט קיין בעליידיגענדיג וואָרט קעגען פיהרער.

אַפילו זשאַבאָטינסקי — דאָן אַזוי'אָפּיעדיג ווי איצט — האָט אַ צייט שפּעטער בעמערקט וועגען דעם מאָמענט: „ס'זענען געווען מאָמענטען ווען מיר האָט זיך געדוכט אַז אַט איצט וועלען זיך לאָזען הערען פּראָטעסט־שטימען אָבער אַלץ האָט געשוויגען... און דער שטילקייט וואָס האָט געהערשט אין זאַל, האָב איך בעגריפען די בעדייטונג פון לאַמאַרטינאַס היסטאָריש וואָרט: „גיכער קאָן איך אויסשליסען די אַקאַדעמיע, איידער די אַקאַדעמיע מיך“— ווי אַנגעמאָסטען אויף הערצלען מיטען קאָנגרעס...“

און אין דער שלוס־רעדע פון דעם, — זיינע לעצטען — קאָנגרעס האָט הערצל געזאָגט: קיינמאָל און מיט קיין איינציגען געדאַנק איז דער באַזעלער פּראָגראַם נישט פאַרלאָזט געוואָרען.... דאָרט איהר ערבות?... הער ערב בין איך אַליין דערפאַר, אַז אויב'ם באַזעלער פּראָגראַם וואָס איך האָב אַליין געהאָלפען אויסאַרבייטען ווערט קיין זאַך נישט געענדערט... ווען איך וועל דיך פאַרגעסען, ירושלים, זאָל מיין רעכטע האַנט אָפּדאַרען“...

דאַן איז אויסגעשטאַנען איינער פון דער גרופּע און האָט הערצלען געוואָרפען אין פנים אַריין דאָס שוידערליכע וואָרט: פאַררעטער! דאָס איז געווען ב.

און איז אַנטשוויגען געוואָרען.

פיל מאָל איז מיר אויסגעקומען נאָכדעם איהם צו טרעפען. און שטענדיג האָט ער אויף מיר געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ בעל־תשובה, וואָס זיין תשובה בעשטייט אין שווייגען, ווייל — ער האָט געזינדיגט מיט רייהען... און וואָס ווייטער, וואָס שפּעטער אַלץ שטילער, אַלץ געמעסיגטער, אַלץ פאַרבלאָזער איז ער געוואָרען. ער שווייגט, און אַלץ אַרום איהם און וועגען איהם שווייגט.

אוי, די מענער!...

אָדער: חתונה־געהאַט מיט... אַ סערטיפיקאַט

דערציילט פון אַ געליטענע

פון י. אַבערזשאַנעס

אַ פאַסקודנע פאָלק, זאָג איך אייך זענען די מענער, אַז אַ 70־יאָהריגער איז נאָך אַ האָהן און קרעהט נאָך...

איך זאָג עס אייך, אָקעגען מיין צרה, וואָס איך האָב אַליין איבערגעלעבט, און איך וואָרען אייך, מיידלעך, גלויבט נישט די מענער, אַפילו 70 יעהריגע און האָט נישט חתונה אויף קיין געלעכטער.

הערט, מיידלעך, וואָס ס'האָט מיט מיר פּאַסירט:

גוי איהר ווייסט, איז לעצטענס געוואָרען אַ מאָדע —פּאַלעסטינא. אַלע מיידלעך, וואָס „פראַגניען“ חתונה צו האָבען לויפען קיין פּאַלעסטינע, און וואָס, איך בעט אייך, איז חען דער וואונדער, אַז דאָ אין פּוילען זענען די כלאַפּצעס געוואָרען „ניט דאָס־טערסבע“. ווער קען עס הייטיגע צייטען צוקומען צו אַ פּאָר הויזען! גאַנצע יחסנים זענען זיי געוואָרען, די מענער, און געהען מיטץ קורס: געהט דער דאָלאַר „הא גוריק“, — געהען זיי מיט'ן דאָלאַר. פאַלט דער דאָלאַר — געהען די מיט'ן „זלאָט“. אַזוי זענען די ווייך ווי פּוטער, רעדען זיסע ריידעלעך סוצענער־מעצעניי. און אַז ס'קומט צו „פּראַקטישבע“ זאַכען, ווייזען זיי אַרויס ס'חזיר־פיסעל און זאָגען: „וועלע וואָס“? — אַזעלכע פאַסקודניאַקעס זענען זיי, די מענער!...

נו, איז אַ וואונדער, וואָס די מיידלעך האָבען גענומען לויפען קיין פּאַלעסטינע, אין דעם הייליגען לאַנד, וואו מען קאָן נאָך כאַפּען אַ חתן „זיספּילאַטשניק“?...

איז טאַקע געוואָרען אַ געלויף קיין פּאַלעסטינע. שימעל און ערד און פּאַלעסטינע, איידער צו מאַכען אַ ווירקאָווע, דינגען אַ דירה, קויפען מעבעל און שפּעטער זאָל עס דער סעקוועסטראַטאָר צונעהמען, זאָגען מען זיך געשטאַרט ווערען אַ סערטיפיקאַט.

און אַז אַלע מיידלעך לויפען, טאַ פאַרוואָס זאָל איך נישט לויפען? וואָס, מישט־יבסגעזאָגט, וועל איך סקאַזשעטשען פון די לאַדזער כלאַפּצעס, וואָס? האָב איך נישט לאַנג געטראַכט און איינגעגעבען אויף אַ סערטיפיקאַט.

איז אַוועק אַ חודש. אַ יאָהר — נישטאָ קיין סערטיפיקאַט! בין איך דאָך געוואָרען אין כעס און בין אַוועק אין פּאַלעסטינע־אַמט, האָט מען מיר געגעבען צו פאַרשטעהן אַז איך מוז חתונה האָבען.

— וואָס הייסט, איך זאָל חתונה האָבען? ווען איך וואָלט געקענט חתונה האָבען וואָלט איך דאָך נישט געדאַרפט קיין סערטיפיקאַט! נאָך וואָס פאָהר איך דען קיין פּאַלעסטינע — חתונה האָבען!

דאָ האָט מען מיר ערשט געגעבען צו פאַרשטעהן, אַז איך אַליין קען נישט בעקומען קיין סערטיפיקאַט, איך דאַרף זיך דערוויסען פון אַ בחור, וואָס האָט אַ סערטיפיקאַט און יענער זאָל מאַכען אַ „פיקציגע שלוב“ — חתונה האָבען אויף אַ געלעכטער, הייסט עס. יענער זאָל מיך פאַרשרייבען אַלס זיין ווייב און אַזוי אַרום וועל איך קומען קיין פּאַלעסטינאַ.

— וואָס הייסט עס עפּעס חתונה האָבען אויף אַ געלעכטער, און וואָס וועל איך טון, אַז יענער וועט נישט פאַרשטיי'ן קיין געלעכטער?

און אַזוי ווי איך שטעה און טראַכט וועגען די חתונה אויף אַ געלעכטער, וואַקסט מיר אויס אַנ'עלטערער פּאַרצעט מיט אַ גלאַנציגע ליסינע, וואָס האָט געשיינט ווי די לבנה הלבנה־חודש, מיט קנייטשען אויפ'ן שטערן און פאַלדען אויף די באַקען. טוט־אָן די ברילען אויף דער שפּיץ נאָז און גיט מיך אַ פרעג:

— איהר... איהר... זענט נאָך אַ פּיצינקע?

— וועגען וואָס דאַרפט איהר דאָס וויסען, סטאַרושקע? — האָב איך איהם געפרעגט.

— איך... איך... האָב אַ סערטיפיקאַט, האָב איך — האָט דער אַלטער קוים אַרויסגעשטאַמעלט.

— נו, איז וואָס?

— וועל איך... וועל איך... מיט אייך חתונה האָבען אויף אַ געלעכטער...

אַז איך האָב אַ קוק געטאָן אויף דעם „לאַנד־שאַפט“ מיטן אָפּגעשאָסענעם גרינעם פּראַק, מיט דער גלאַנציגער ווי מיט פּוטער אויסגעשמירטע ליסינע, האָב איך מיך פונאַנדערגעלאַכט: !

— כאַ... כאַ... איהר געדענקט נאָך אוודאי די פּאַווסטאַניע אין פּוילען — איהר ווילט מיט מיר חתונה האָבען?

— העע... הע,, אויף אַ... געלעכטער... בלויז אויפ'ן פּאַפּיר... נישט מעהר ווי אויפ'ן פּאַפּיר — אַ מאַן אויפ'ן פּאַפּיר און ווייטער גאָרנישט — איהר פאַרשטעהט?

און וואָס טוט נישט אַ מעהעל צוליב אַ סערטיפיקאַט? האָב איך נישט לאַנג געטראַכט און מיט דעם „פּאַצעט“ חתונה געהאַט אויפ'ן פּאַפּיר. נו, האָב איך עס געהאַט אַ „מאַן אויפ'ן פּאַפּיר“! האָב איך עס געהאַט אַביסעל צרות פון דער חתונה אויף אַ געלעכטער. הערט מיך אויס, מיידלעך, און ווייסט וואָסערע פאַסקודניאַקעס די מענער זענען:

— באַלד נאָך דער חופּה זאָגט ער צו מיר:

— סאַלטשעלע. לאָמיר אַריינגעהען אין יחוד־שטיבעל. נאָך דער חופּה געהען חתן־כלה אַריין אויף יחוד.

— וואָס הייסט? וואָסערע חתן־כלה? וואָסערע יחוד? מיר האָבען דאָך חתונה געהאַט אויף אַ געלעכטער?!...

— געלעכטער, שמ'לעכטער — האָט ער געענטפערט.

איז אַוועגד פרעגט ער מיך: סאַלטשעלע, וועסטו מיך אייביג ליבען?

— צונטשולדיגט! וואָסערע ליבען? מיר האָבען דאָך חתונה געהאַט אויף אַ געלעכטער...

צומאָרגענס קומט ער צו מיר מיט אַ טענה:

— סאַלטשעלע, ווער איז דער בחור מיט דער שוואַרצער טשופּרינע, וואָס האָט אויך דיר געקוקט מיט אַזעלכע ממזרישע אייגעלעך? פאַרגעס נישט, אַז דו ביזט אַ פאַרהייראַטע פרוי!...

— וואָס מיר פאַרהייראַט און ווער מיר פאַרהייראַט — מיר האָבען דאָך חתונה געהאַט אויף אַ געלעכטער !...

אַ צווייט מאָל זאָגט ער צו מיר: דו ווייסט סאַלטשעלע, אַז דו וועסט האָבען אַ יונגעלע, וועט מען עס אַ נאָמען געבען נאָך מיין זיידען, אַ טייערער ייד געווען, מיין זיידע — אין גאַנצען געראָטען אין מיר...

— מיין ווייסטער חלום צו מיינע שונאים קאָפּ — וואָסערע יונגעלע? וואָס מיר באַמען — ווי אַזוי וועל איך האָבען אַ קינד — איך בין דאָך אַ מיידעל ? ....

אַבער דאָס ערגסטע איז געשעהען אויף דער שיף. די ערשטע נאַכט פאַרן שלאָפען געהן, זאָגט ער צו מיר:

— סאַלטשעלע, ס'איז שפּעט, אַלע געהען שוין שלאָפען.

— נו, ווער האַלט אייך דען צו? געהט אַריין צו די מענער, און איך וועל אַריינגיין צו די פרויען.

— וואָס? וואָס הייסט דאָס? פאַרהייראַטע געהעו נישט בעזונדער — האָט ער געענטפערט.

— הערט אייך איין, פעטער, האָב איך איהם אויפמערקזאַם געמאַכט, — אַרבייט נישט די משוגענע קונץ, און געהט אייך אין אייער רוח אַריין.

— סאַלטשעלע , האָט ער מיר איינגערוימט אויפ'ן אויער — אין דער תורה שטעהט, אַז אַפילו אַ גוי טאָר מען אויך נישט גענאַרען.

— אַבער, מיר האָבען דאָך חתונה געהאַט נאָר אויפ'ן פּאַפּיר!

איהר ווילט וויסען דעם סוף? דער סוף איז געווען אַ טרויעריגער: איהר זעה'ט דעם שוואַרצען מזיק? דאָס איז מיין זוהנדעלע, וואָס כ'האָב געהאַט פון דער... חתונה אויפ'ן פּאַפּיר....

איהר הערט מיידלעך, גלויבט נישט די מענער, האָט נישט חתונה אויף קיין געלעכטער, אַפילו מיט אַ 70־יעהריגען, ער האָט חתונה אויפ'ן פּאַפּיר, און דערנאָך זאָגט ער, אַז ער פאַרשטעהט נישט קיין געלעכטער....

ווי די ערד

א קאַפּיטל פון ראָמאַן „אויף פעלדער" פון יוד. קאָלאָניזאַציע אין ראַטנפאַרבאַנד

פון פּרץ הירשביין

וואָס ברעזער און זייטשיק זענען נישט בער־שטראָפט געוואָרן פאַר זייער האַנדעל מיט פערד, אין „איספּאָלקאָם" האָט מען זיי גוט אויסגעמוסרט, און דערביי שטרענג געוואָרנט. וואָס און זייטשיק האָבן זיך געחידושט, ווי מען הייסט ביי דער מאַכט פון יעדן טראָט, וואָס אַן איבערוואַנדערער מאַכט. און די אויגן פון דער מאַכט האָבן זיי זיך ביידע געשפּירט שולדיג.

— די מלוכה גיט אייך ערד; די מלוכה וויל פון אייך מאַכן נוצליכע מענטשן; די מלוכה וויל אייך מאַכן פאַר אַ שותף און גלייכען מיט'ן אַרבייטער קלאַס, — פאַרוואָס־זשע בענעמט איהר דאָס נישט? פאַרוואָס העלפט איר אונז נישט צו בויען סאָציאַליזם אין לאַנד, עס זאָל שוין מעהר נישט זיין קיין פּאַ ראַזיטען און קיין פּיאַווקעס?

ווען דאָס האָט גערעדט אַ יונגער, בלוי־אויגיגער בעאַמטער, האָבן ביידע, וואָוזע און זייטשיק געשפּירט, ווי זיי גיסען זיך אָפּ מיט שווייס. קיין וואָרט אויף צוריק צו ענטפערן איז ביי ביידען נישט געווען. בלויז ווען דער מענש פון דער מאַכט האָט געזאָגט: „איצטער לאָזט מען אייך צורוה; קיין שטימרעכט וועט מען הערווייל ביי אייך נישט צוזעהמען; אָבער זייט וויסען, אַז די מאַכט האַלט אויף אייך אַן אויג... איצט קאָנט איהר פאָהרען אַהיים" — — — ערשט דעמאָלט האָט וואָוזע ברעזער אַ טראַכט געטון פון לאַנען: „עך, ווען לאַנע וואָלט דאָ איצט געווען!" — נאָר וואָס וואָלט לאַנע געטון, — איז איהם אין דער רגע נישט איינגעפאַלען. ער האָט בשעת מעשה פּנוי־געסען, אַז מיט לאַנען האָט ער געהאַט קריגערייען פאַר דער אייגענער זאַך צוליב וועלכער די מאַכט האָט איהם איצט מוסר „והער ווייס, אפשר איז אַנ'אייגען קינד זיין שפּיאָן און דאָנאָסעט אויף אַנאַנ־דערע טאַטען"... — האָט וואָוזע אַ טראַכט געטון.

— איהר קאָנט פאָהרען; איהר זענט פריי, — האָט דער מענש פון דער מאַכט טרוקען אַרויס־געזאָגט, — אייגיכען וועט איינער דאַרף בעווכען אימיצער פון „אויספּיהר־קאָמיטעט"... פאָהרט אַהיים כל־זמן דער וועג איז נאָך נישט איבגאַבנען קאַ ליע געוואָרען...

דער וועג איז שוין געווען צעווירען; און ביי גאָוועם אין האַרצען — אַ צעפּרוגענער וועהטאַג. ביידע, וואָוזע ברעזער און זייטשיק האָבען זיך גע־שפּירט געזעצט און פאַרט אומגערעכט. „די מלוכה ווייסט דאָך וואָס זי וויל און פערלאַנגט; און געה פאָלג אויס וואָס זי פערלאַנגט!" אַ גאַבבען וועג האָט וואָוזע ברעזער געפּרובט רעדען מיט זייטשיק: אַז און גרונט ווייסט די מלוכה נישט וואָס זי וויל פון דעם איבערוואַנדערער; און אַז נאָר צוליב שלעכטסקייט האָט זיך די מלוכה אָנגעזעצט אויפ'ן הענדלער. זייטשיק האָט כסדר מסכים געווען.

שפּעטער האָט זייטשיק געוואָלט מיט שטאַר־קערע ווערטער בעווייזען, אַז מען קאָן זיך אויסדרער־הען פון זייערע הענט:

— ווען איך ווייס וועלכער איך דאַרף עס האַלט אַנ'אויג אויף אונז — וואָלט איך איהם דעם קאָפּ אַראָפּגעדרעהט... באַדאַי אויף קאָטאַרגע אַוועק און דעם קאָפּ וואָלט איך אַראָפּגעדרעהט.

ביידע האָבען גוט געוואוסט אַז בעריע קאָר־וואַלסקי „האַלט אַנ'אויג" אויף אַלץ און אַלעמען, און פונדעסטוועגען האָבען זיי זיין נאָמען נישט אַרויפגעבראַכט אויף די ליפּען, איינער האָט דעם אַנדערען חושד געווען.

לאַנע איז פונקט געשטאַנען אין מיטען גאַס, מיט די שטיוועל טיף אין בלאָטע; איז נאָך פול געווען מיט'ן שמועס וואָס זי האָט נאָר וואָס גע־האַט מיט ריזלען וועגען נחומ'ען און ביילקען — ווען זי האָט איהר טאַטענס געשפּאַן דערזעהען אַנ־קומען, ס'האָט איהר ווי'הער אָנגעהויבען קלאַפּען אין האַרצען; אַנ'אומקלאָרער געפיהל האָט אַ טריב געטון דאָס בלוט אין פּנים אַריין. צופרידען, וואָס איהר טאַטע איז אויף דער פריי; און מיט אַ שנייי־דענדיגען געפיהל פון חרפּה — וואָס איהר טאַטען האָט מען אַרויסגערופען אין „אויס־פיהר־קאָמיטעט" צוליב זיין געהן אַנטקעגען דער מאַכט. אַ רגע האָט זיך איהר אויסגעדאַכט ווי די בלאָטע אונטער איהר ווערט לויזער און אַז זינקט זי אין איהר אַריין ביז איבער די קאַלעוועס...

לאַנע האָט דעם טאַטער געלאָזען ווייסען אַליין מיט דעם געשפּאַן; און זי האָט אַריינגעאיילט צו ביילקען, וואָס איז געשטאַנען ביים שפּיגעל און זיך בעמיהט אַראָפּצוואַשען מיט ביידע הענט די גע־וויין־ציינענס פון פּנים און פון אַרום די אויגען.

— האָסט געזעהען, ביילקע, דער טאַטע איז דאָך דאָ.

— כ'האָב געוואוסט אַז מ'וועט איהם נישט אַר־רעסטירען.

— היינט וועל איך מיט איהם רעדען וועגען דיר; וועל איך איהם זאָגען אַז דו געהסט חתונה האָבען מיט קאָוואַלסקיס יונגערען זוהן.

ביילקע האָט אויף איהר אָנגעשטעלט איהרע צעשראָקענע אויגען..

— כ'וויל דאָס נישט פערלאָזען אין דער לאַנגער באַנק אַריין... דיר וועט זיין גוט, ביילקע.

— ניין, כ'וויל דאָס נישט איבערלעבען.

— מיט מיר האָט רייזעל גערעדט, האָט דיך דערמאָנט. נחום האָט שוין מיט איהר גערעדט.

— כ'וויל נישט, כ'וויל נישט, — האָט ביילקע זיך געוועהרט.

— פאַרוואָס, ביילקע, ווילסטו נישט? ער איז דאָך שוין דיין מאַן; ער האָט דיך ליב. מסתמא

האָסטו דאָך איהם אויך ליב. אויב דו האָסט זיך איהם אָוועקגעגעבען אינגאַנצען. היינט וועל איך דער־דען מיט'ן טאַטען און וועל רעדען מיט זייערע.

— ווילסט מיך מיט געוואַלד חתונה מאַכען?

— נישט מיט געוואַלד, ביילקע, — דו ביזט שוין אויסגעלייזט געוואָרען, ביזט נישט קיין קינד — ביזט שוין אַ פרוי.

— וואָס ווילסט דאָ פון מיר ווערען?...

ביילקע האָט ווידער אָנגעהויבען צו חיינען.

— דאָס אייגענע, וואָס מיט מיר, וועט אויך זיין מיט דיר. איך בוי פאַר זיך אַ נייע היים, און נאָך פאַר אַזעלכע אין מיין גלייכען...

— דו בויסט גאָרנישט, לאַנע; דו געהסט דאָך דאָ אונטער, ביזט געוואָרען ווי די בלאָטע דרויסען אַלע זענען מיר געוואָרען ווי די בלאָטע.

— נישט קיין בלאָטע, ביילקע; ס'איז די ערד, אַנ'אָנגעזעטיגטע מיט רעגען. אין דער ערד ליגט אונזער ווינטער־תבואה — מיר איז גוט צו זיין ווי די ערד אַליין... וועסט ווערען דאָ אַ מאַמע; און סאַמע שניט־צייט וועסטו ווערען אַ מאַמע.

— כ'האָב דיך פיינט! איך קאָן אויף דיר נישט קוקען... אויב דו וועסט היינט מיט איהר צען רעדען פון מיר, — וועל איך מאַכען אַ סוף צו מיין לעבען...

ביי די ווערטער איז וואָוזע אַריינגעקומען.. איצט האָט לאַנע בעמערקט זיין אויסזעהן, איהר טאַטע איז געווען שוואַרץ ווי די ערד; די באַקען איינגעצויגען און די שוואַרצע אויגען אויסגעלאַשען. פאַר די זעקס טעג וואָס זי האָט איהם נישט געזעהען, איז ער אַ סך גרויער געוואָרען.

— וואָס האָט מען געוואָלט פון דיר, טאַטע?

— וואָס זיי האָבען געוואָלט? האָבען דער־שמעקט אַז איך זשיפּע; אַז ביי אונז אין שטוב איז פאַראַן אַ שטיקעל ברויט.

— זיי נישט אַזוי פערביטערט: זעהסט דאָך, אַז מען האָט דיך נישט פערעצט.

— דיר וואָלט ניחא געווען, מען זאָל דיין טאַטען אַריינזעצען אין תפיסה, — וואָס, ניין?

לאַנע האָט נישט געענטפערט, באמת איז איהר געדאַנק איצטער געווען פערנומען מיט ביילקען. געמישטע געפיהלען האָט זי געהאַט בנוגע איהר שוועסטער. זי, לאַנע, האָט דעם יונגען קאָוואַל סקיז נאָכגעקוקט זייט־ביי־זייט מיט בעהרען האָט ער אויסגעזעהען אַ יונגעל. פון דער אַנדערער זייט האָט זי פון ביילקען אויך צופיל נישט דערוואַרט; ביילקעס דערשלאָגנקייט: איהר לעבען, פול מיט פּיינליכע זכרונות פון פאַגראָמען און בירגער־קריג — ביילקע איז שטענדיג אומגעגאַנגען און ווי אונטער טרויער געבויגען. כאָטש לאַנע האָט געוואוסט אַז איהר שוועסטער מיט די אַראָפּגעלאָזטע אויגען טראָגט אַרום אין געדאַנק דעם יונגען נחומ'ען. אָבער ערנסט

האָט זי זיך צו דעם נישט בעצויגען, און איצטער — צי איז דאָס די אייגענע ביילקע?... זי ווייגט, אָבער די טרעהרען הערען אויף צו רידרען אַזוי שטאַרק לאַנעס געפיהלען. ביילקע האָט דאָ גאָר געלעבט אַ דערוואַכטע און זי האָט געהאַט איהר בעפּרי־דיגונג. פונדעסטוועגען וויל זיך לאַנע איצט אַרויס־ווייזען פאַר דער עלטערער און פּראַקטישערער, וואָס קוקט דעם לעבען און דער צייט גלייך אין די אויגען אַריין, כאָטש די שוועסטער האָט איהר שטרענג פערבאָטען צו רעדען מיט איהר פאָטער וועגען איהר איצטיגען מצב — וועט זי דאָך נאָך היינט ביי־נאַכט דאָס אויפנעהמען מיט'ן פאָטער אָפענהאַרציג און ביילקעס געגענוואַרט. ביילקע האָט עס געשפּירט און געקוקט אַ צעשראָקענע צו לאַנען, געפּאַרשט אין לאַנעס פּנים וואָס זי קלייבט זיך זאָגען.

וואָוזע האָט געביטען זיין שטים, האָט פרייגדי־ליכער אַ קוק געטון אויף לאַנעס זייט און גע־פרעגט:

— דערצעהל, וואָס דו האָסט בעזעהען און גע־הערט; דיים איהר עפּעס ווייט אויסען געווען?

— מודאי איז פאַראַן גענוג וואָס צו דערצייה־לען, ווען דיר וואָלט עס אָנגעגאַנגען.

— געוויס, מיין טאָכטער, געהט מיר אַן אַלץ וואָס דאָ קומט פאַר מיט די איבערוואַנדערער. גע־ווען איך אַ סך דערפּאַר?

— אין זעכצען.

— אין זעכצען? — האָט וואָוזע זיך געחו־דושט.

— מיר וואָלטען נאָך ווייטער געפאָהרען, ווען נישט דער רעגען.

— וואָס טאָ'איהר געזעהן? וואָס געהערט?

— מיר זענען שלים־מזלניקעס; באַנאַונז האָט מען דעם זומער געשלאָפען.

— וואָרים וואָס?

— נאָך פאַראַן גענוג מענשען, וואָס האָבען זיך גענומען ערנסט צו דער אַרבייט, נישט ווי מיר. האָסט בעדאַרפט מיטפאָהרען, וואָלסט פון עלטערע יודען עפּעס געהערט וואָלסט געקאָנט אַראָפּנעהמען אַ גוטען ביישפּיל.

וואָוזע האָט אַ טרוקענעם לאַך געטון.

— וואָס לאַכסטו?

— איך בין דאָך אויך ערגעץ געווען; האָב אויך געזעהען אונזערע איבערוואַנדערער וואָס האָ־בען זיך פערזינדיגט... אַך־אויך־ווייה זיי ווילען נישט לעבעדיגערהייד איינגעזוונקען ווערען אין דער ערד...

— דו זעהסט אין זיך — איך זעה עפּעס אַנ־דערש. דו זעהסט אין קרים אַ קבר. איך — אַ ניי לעבען!

(סוף ווגטאָג).

בריף פון קאָצקער רבי צום „חידושי הרי״ם"

פון מנשה אונגער

סיי דער רבי ר' אברהם־משה פון פּשיסכע און סיי ר' מענדעלע דער קאָצקער רבי, האָבען גע־זוכט מיטלען, אַז דער „חידושי הרי״ם" זאָל ווערען זייערס אַ חסיד. לויט'ן מהות פון „חידושי הרי״ם" וואָלט ער אפשר געדאַרפט בלייבען אַ פּשיסכער חסיד אָבער דאָס קאָצקער שאַרפקייט האָט איהם אָפּנים מעהר אָנגעצויגען.

און אויך דער קאָצקער רבי, וועלכער האָט געזוכט, ווערענדיג אַ רבי, נישט קיין סך חסידים, נאָר בלויז אַ מבין אמת־פרומע יודען;;; ער, וועלכער האָט באמת געגלויבט, אַז עס וועט איהם געלונגען צו ברענגען משיח'ן — האָט דערפאַר זעהר גע־וואָלט האָבען דעם „חידושי הרי״ם" פאַר זיין חסיד.

אין דעם זעלבען יאָהר, ווען דער קאָצקער איז געוואָרען רבי, האָט ער געשריבען אַ בריף צום „חידושי הרי״ם". דער בריף איז זעהר כאַראַקטעריסטיש פאַר'ן קאָצקער און וואַרפט אַ ליכט אויף דעם גאַנצען קאָצקער דרך.

דער בריף איז געשריבען געוואָרען אין יאָהר תקפ״ח. ער געפינט זיך אין כתב־יד אין ירושלים, ביי אַנ'אַלטען קאָצקער חסיד און איז די לעצטע יאָהרען אָפּגעדרוקט געוואָרען אין אַ חסידיש ספר.

ווי געזאָגט, ער איז געשריבען אין העברעאיש און הויבט זיך אָן אַזוי:

„החיים יהשלום לכבוד יחיד ישראל ידיד נפשי, אהוב לבי, הרב הגאון החריף בכל משכיל, מוהר״ר יצחק מאיר ב״ר ווידו״ח".

איצט קומט דער טעקסט גופא, וואָס מיר ברענ־גען אין יודיש:

„איך קאָן מיך נישט איינהאַלטען און שווי־גען, וואָרים איך ציטער דערפאַר, וואָס איך האָב פון אייך נישט בעקומען קיין בריף שוין 3 חדשים.

„מיין נשמה איז שטאַרק פערטרויעט, זייענדיג איינזאַם און צווישען ליבע פריינד, וואָרים נישט זיי קאָנען מיך טרייסטען אין מיינע רעיונות.

די אַלע, וואָס זענען איבערגעבליבען פון פּשיס־כע, פון רבין זצ״ל'ס מענשען, אַ חוץ די ייִנגעלייט, וואָס האָבען אַ שטאַרקען פערלאַנג, מען זאָל זיי לייכטען אין דער פינסטערניש, זענען אַלע גאָר־נישט.

נאָר צו אייך שרייבט מיין נשמה. איהר זאָלט מיר טרייסטען מיט אַ בריף. איך בין אין צער, און דאָס דעה איז פערשוואונדען.

דעם אמת וועל איך זאָגען, נישט שעהמענדיג זיך, אַז עס זענען פאַרהאַן צייטען, וואָס מיר האָבען נישט אויף פּאָסט־מאַרקעס.

פונדעסטוועגען בעמיה איך מיך צו שיקען בריף אויף לענגערע צייטען.

„דברי אוהב נפשי, נפש ידידו, הרוצה להתנחם בנחמת בכל טוב עולמים

מנחם מענדל מטאָמאַשאָוו"

איך האָב דעם בריף דערפאַר געבראַכט אינ־גאַנצען, ווייל פון איהם זעהט מען און וואָס פאַר אַ דחקות די אַמאָליגע רביים האָבען געלעבט... כאָטש מען איז געווען אַ קאָצקער רבי, האָט מען נישט געהאַט אויף קיין פּאָסט־מאַרקעס.

איין מאָל דערצעהלען די חסידים — איידער דער „חידושי הרי״ם" האָט זיך געקליבען צו פאָה־רען קיין פּשיסכע, האָט דאָס ווייב איהם געבעטען, ער זאָל זיך דערבאַרימען אויף איהר און אויף איהר איינציג קינד, און נישט פאָהרען קיין פּשיסכע, האָט ער שוין געטראָפען דאָס קינד געפעהרליך קראַנק, און אין אַ פּאָר טעג אַרום איז איהם דאָס קינד געשטאָרבען....

דערפאַר איז דאָס ווייב צו איהם אַריין — ווערט דערצעהלט — און איהם געפרעגט, פאַרוואָס גאָט שטראָפט זיי אַזוי — „כדי אַנדערע זאָלען זיין מאמינים" — האָט דער „חידושי הרי״ם" געענט־פערט, — „כדי די אַנדערע זאָלען חס־ושלום נישט צווייפלען אין אמונה! ווען עס וועט זיך ביי זיי, רחמנא לצלן, טרעפען אַנ'אומגליק, זאָלען זיי זיך קאָנען טרייסטען און זאָגען, אַז ביי איטשע מאיר'ן זענען געשטאָרבען גרעסערע אומגליקען".

אָבער ווי דער „חידושי הרי״ם" האָט אַלץ נישט געזוכט אַ תירוץ, פאַרוואָס מען שטראָפט איהם אַזוי, האָט איהם דאָך דאָס האַרץ וועה געטון, פאַרוואָס ער קאָן נישט דערציהען קיין קינד. גראָד נאָך דער פּטירה פון רבי'ן ר' בונם, איז איהם ווידער אַ קינד געשטאָרבען, און דאָ האָט ער נישט גע־וואוסט, וואָס ער זאָל איצט טון: צי זאָל ער פאָה־רען קיין פּשיסכע, אָדער קיין קאָצק. ער האָט שוין מורא געהאַט, אַז עס קאָן אַרויסרופען אַ „קפּידה" ביי איינעם פון די רביים און ער האָט דערפאַר בע־שלאָסען צו פאָהרען צו ר' אברהם משה'ן, צום יונגער פּשיסכער רבין, זעהן ווי אַזוי דאָרט זעהט אויס דאָס חסידות און דערנאָך וועט ער שוין וויסען, צו וועמען צו פאָהרען.

ווען דער „חידושי הרי״ם" איז אַריינגעקומען אין גרויסען פּשיסכער בית־המדרש איז שוין געווען ביינאַכט.

אויבענאָן איז געזעסען ר' יצחק וואַרקער, וועלכער איז געבליבען אַ חסיד פון ר' אברהם משה'ן, און האָט געשמועסט חסידות מיט'ן עולם. פּאַק־טיש איז שוין דעמאָלט געווען מעהר רבי ר' יצחק וואַרקער ווי ר' אברהם משה, ווייל ר' אברהם־משה איז געווען אַ פערשלאָסענער, איינגאַנצען אָפּגעזונ־דערט פון דער וועלט, און ווען מען האָט איהם גע־מאַכט פאַר אַ רבין, האָט ער געמיינט אַז ער וועט פועל'ן ביי ר' מענדעלע טאָמאַשאָווער אַז ער, צו־זאַמען מיט איהם זאָלען זיין די מדריכים, די גייסטי־גע פיהרער פון די חסידים.

זענען די חסידים אַזוי געזעסען און גערעדט וועגען דעם רבין ר' בונם, און איינער, אַנ'אַלטער חסיד אַ תמים ר' שמואל דיינוועל'ס, האָט מיט אַ קרעכץ אַריינגעזאָגט אין שמועס:

„דער צדיק־הדור האָט אונז אין מיטען דער מלחמה איבערגעלאָזט אויף הפקר"...

אָבער די טאָמאַשאָווער חסידים האָבען שוין נישט געקאָנט דאָס רוהיג אויסהערען; און ר' הערש טאָמאַשאָווער וועלכער איז געוואָרען דער ברענ־נענדיגסטער חסיד פון רבין ר' מענדעלע, האָט זיך געגעבען אַ רוף־אָן:

— און דו אַליין, וואָס ביסט? די אייגענע כוחות וואָס זענען?

— יאָ, וואָס זענען מיר בכוח אַליין צו טון? אָהן דעם רצון פון צדיק קאָנען מיר גאָרנישט טון... — — —

ר' הערש טאָמאַשאָווער האָט דעם אַלטען חסיד ר' שמואל דיינוועלס שוין נישט אָפּגעלאָזט, און האָט איהם ווייטער געענטפערט:

— כדי דער צדיק זאָל אָנצינדען דעם גרויסען פייער, מוזען מיר אַלע צולעגען אַנ'אייגענעם פונק, מיט לעדיגע הענט קאָן מען גאָרנישט מאַכען.

— נו, דערפאַר ווילען מיר דאָך טאַקע, אַז מען זאָל אונז לערנען, מיר זאָלען נישט זיין אַזוי ליי־דיג! — האָבען אַ פּאָר חסידים זיך אָנגערופען.

ר' מענדעלע טאָמאַשאָווער וועט איך לער־נען! — — —

— אָבער ער איז דאָך אַזוי בייז, און מיר ווילען אַ רבין, ני'זאָל קאָנען דאָס האַרץ פאַר

איהם אויסגיסען, ער זאָל העלפען און קאָנען אונז פערשטעהען.

— אויב אַזוי, איז ר' מענדעלע נישט פאַר אייך, ווייל דאָרט, אין טאָמאַשאָוו טרייבערט מען די אַדוערען...

ר' יצחק וואַרקער, וועלכער איז געזעסען פער־טראַכט און האָט נישט דערהערט די לעצטע ווער־טער פון ר' הערש טאָמאַשאָווער, האָט זיך פּלוצ־לינג אָנגערופען:

— שוין דריי מאָל איבערגעקנעטען געוואָרען, און דאָ געה ערשט אויף דער עלטער אויסבריי אין חדר אַריין! אָבער מיט ביזען מאַכט מען גאָר נישט, נאָר דורך אהבה בעהעפט זיך איינער מיט'ן צווייטען און ס'ווערט איין פלאַם... שטעהט איינער אָפּ — שטופּט איהם דער צווייטער אונטער... אָ־בער מען וויל געהן נאָר מיט יחידים... און וואָס וועט מען מיט'ן כלל טון? ר' מענדעל שטעלט אַלץ אויפ'ן שפּיץ מעסער! אַהער אינגאַנצען, אַהער גאָר נישט...

— אין טאָמאַשאָוו לערנט מען — האָט זיך ר' הערש טאָמאַשאָווער אָנגערופען — מען זאָל אַרויס־רייסען דאָס גאַנצע שלעכטס און עס זאָל בלייבען גאָר אמת.

— און איך האַלט — האָט ר' יצחק וואַרקער געגעבען אַ געשריי — אַז „טוב מעט הכוונה". יעדער יוד, אַפילו נישט דער שאַרפסטער מוח, אויב ער מיינט עס נאָר בכוונה — איז שוין גוט.

און ר' יצחק וואַרקער האָט פאַר די חסידים אָנגעהויבען צו דערצעהלען אַ מעשה:

— אַמאָל האָב איך געלערנט מיט אַנ'עדה יד־דען דעם מדרש אויפ'ן פּסוק: „לא תונו איש את עמיתו". וועגען דער גרויסער עבירה פון אָפּנאַר־רען אימיצען. האָט דאָס אויסגעהערט אַנ'אַרענדאַר און איז אַהיימגעגאַנגען צו זיין ווייב און האָט צו איהר געזאָגט אַז זי זאָל מעהר נישט צוגיסען קיין וואַסער אין דער מילך, וואָס'זי פערקויפט אין שטאָט ווייל מען טאָר נישט אָפּנאַרען. דאָס ווייב האָט געהערט איהר מאַן און האָט שוין געבראַכט ריינע מילך אין שטאָט אַריין, און אַ פּאָר טעג אַרום האָבען די יודען אויפגעהערט ביי איהר צו קויפען מילך. די מילך — האָבען זיי געזאָגט — טויג נישט. איז דער אַרענדאַר אַריינגעלאָפען צו מיר מיט אַ געוואַלד. האָב איך איהם דעמאָלט געזאָגט: „ווי מיר זעהען, קאָן די וועלט מיט דעם ריינעם אמת קיין קיום נישט האָבען, טו נאָר אַריין אַ

(ווייטער זעה 19־טע זייט).

כוליע רשע׳קע און זיינע בנים

פון
יוסף זעלקאוויטש

פייגע, דער „מלאך דומה"

זייט עס איז כוליע זעלבסטשטענדיג געוואָרען און אָנגעהויבען בפקידת הרב, צו פערלאַטשען יודישע שיך און שטיוועל נעמענדיג אַ דרייער פאַר אַ לאַטע און אַ פייעם פאַר צוויי, איז ער עפּעס, ווי אויסגעוואַקסען, געוואָרען זיכערער מיט זיך, ער האָט אָנגעהויבען צו דערפילען אין זיך דעם ווערט פון אַ לעבעדיג בעשעפעניש. אַ לעבעדיגער מענש צו וועלכען סיקומען גרויסע יודען מיט בערד און גיבען איהם געלד פאַר זיין אַרבייט וועלכע ער מאַכט מיט זיינע אייגענע קרומליכע און אומגעשיקטע פינגער, אייביג שוואַרצע, פון שוואַרצקייט, אייביג גלאַנצענע.

און אַז עס קומען יודען, טרעפט צווישען זיי אויך, נייגעריגע טוט אַזאַ איינער אויס אַ שטיוועל פון אַ בארפוס שווייסיגען פיס וועלכער דערמאָנט כוליען שטאַרק אַן דעם ריח פון דער אַלטער קאַזשמערן, זעצט ער זיך דערווייל אַוועק צו־וואַרטען ביז עס וועט טאַקע איהם כוליע האָבען די לאַטע געלייגט, צו דעם אָפּצאַס בעקלאַפּט און, מכלומרשט ווי מתמת נישט־האָבען־וואָס־צו־טון, כאַפּט ער דערווייל אַ בלאַטער דייג שמועסל מיט כוליען:

„ווי גייט עס איהם? וואָס קלערט ער צו טון? פרנסה צי האָט ער? און אַזוי ווייטער.

נו, וואָס ווייסט כוליע צו ענטפערן אויף אַזעלכע שאַלות, ווי עס גייט איהם, אָדער וואָס קלערט ער צו טון? — כוליע קלערט גאָרנישט, עס גייט איהם גאָרנישט, ער טראַכט גאָר, אַז אַזעלכע יודען, שמועסענדיג מיט איין פוס, אַ בארפיסען און פערשוויצטען, אַז אַזעלכע יודען האָט ער ליב — זיי האַלטען איהם פאַר אַ־מענש, זיצען און שמועסען מיט איהם און וואָלט עס איהם מעגליך געווען, וואָלט ער שוין באַריי זייערע דרייערס נישט גענומען אבי זיי זאָלען זיצען אַטאַ דאָ מיט איהם און שמועסען ווי גלייכע מיט גלייכע.

אָבער נישט נעהמען קיין געלד קען ער נישט, נישט ער האָט הערצו קיין כח און נישט ער קען עס ביי זיך פועלען, גראָר, ווי ער קען נישט נעה־מען איינעם פון זיינע פערדינטע דרייערס און קויפען זיך אַ האַלבען לאַבען ברויט.

איבער זיינע דרייערס האָט ער קיין שליטה נישט. ביי דעם גרויען יאַנטעק וואָלט עס אויסגע־קומען אַז עס האָט איהם דער טייוועל איבערגע־שוואוירען, אַז ער זאָל פון זיין געלד קיין הנאה נישט האָבען, און דעריבער לייגט ער אַלע אַוועק, די במשך דורכ׳ן טאָג פערדינטע מטבעות, אין ער־דענעם טאָפּ אַריין, וועלכער איז איצט שוין נישט פערגראָבען אויפ׳ן הויף אונטערן לייטער, נאָר אין קעלער, אין דעם קליינעם, ביזן בערקעלע׳ס שטי־בעל, וועמעס אייגענטליכע יורשים עס האָבען זיך ביז איצט נישט געוואָהרט און אויב זענען זיי בעת דער כאָלערע נישט אויסגעשטאָרבען ווייסט וואו זיי בלאָנקען אַרום ערגעץ אויף גאָטס וועלט. און מער וועט אין די שפּעטערדיגע יאָהרען, ווען כוליע וועט שוין זיין „כוליע רשע׳קע" און וועט שוין שטיין מיט אַ גרויסען מוהער, אַנ׳אייגענעם, אין די שענסטע גאַסען פון שטאָט, מיט אַנ׳אייגענעם גרוי־סען מאַגאַזין פון פערטיגע שיך, איינער פון בער׳ע־לעס קינדער זיך אָפּזוכען, וועלכער וועט גע־בעטען איבער דער וועלט, כדי צונויפצוקלייבען אויף חתונה־הוצאות פאַר זייער אַ טאָכטער, און וועט ער צו כוליען קומען, ווי צו אַנ׳אייגענעם ווי צו אַ לייבליכען ברודער. וועט איהם כוליע בשום אופן נישט דערקענען און ס׳וועט זיין זכרון־פאַלד אין מוח זיין ווי מיט פּעך צוזאַמענגעקלעפּט און וועט דעם איינציג ביים לעבען געבליבענעם זוהן, מיט אייגענע הענד פון שטוב אַרויסוואַרפען.

— ער האָט, ווי געזאָגט נישט בידו געהאַט אויסצוציהען פון זיינע פערדינסטען פאַר זיך אויף עסען. ער האָט געלעבט פונ׳ם חסד פון יודישע בעלעבאָסטעס, וועמעס קאָפּ עס זענען נאָכ׳ן אומ־גליק נאָך נישט געווען גלייכגעשטעלט, און האָ־בען זייערע מאַלצייטען געקאָכט אין דער זעלבער גרויס וואָס אַמאָל און ערשט ביים פונאַנדערטיילען זיי, זיך געכאַפּט אַז זיי האָבען אַ טעלער צו צוויי, איבעריגע אויפ׳ן טיש געשטעלט... אַז די כאָלערע האָט אַנ׳עסער צו צוויי פון שטוב אַרויסגענומען... און נאָך אַ טיפען זיפץ צי ביטערען קרעכץ האָט דער באַלעבאָס צי די באַלעבאָסטע זיך דערמאָנט אַן דעם „פערוואָגעלטער" און „שטומער" נשמה — אַן כוליען — און ער האָט ווייטער ירושה פון וועלד־פרעמדע טויטע געירשנט — זייערע עסענס אויפגע־געסען און עס איז איהם גוט געווען.

און אפשר איז דער טערמין „גוט געווען", קיין פאַסיגער. יעדען איינציגען אַנדערען פערוואָר־לאָזטען, וואָלט אפשר גוט געווען, זיך צו געפונען אין כוליעס לאַגע; האָט אַ מעגליכקייט צו פער־דינען און האָבען צו עסען. כוליע אָבער, וועלכער האָט אונטערן האַרץ, צי גאָר אין פיצילע מוח גע־האַט זיצען אַ וואָרעם, אַנ׳עקעלדיגען שרץ, וועלכער האָט עפּעס אַנדערש ווי די מטבעות נישט געוואָלט פרעסען און האָט כוליע איהם נישט געהאַט צו געבען צו דער זאַט, — און דאָס האָט כוליע בשום אופן נישט געקענט בעווייזען, ווייל דער וואָרעם איז קיינמאָל נישט זאַט געוואָרען, — האָט ער געגאַנט פון כוליעס האַרץ און פון כוליעס מוח און כוליע איז דאַדורך געווען אייביג אין סטאַדיע פון אַנגע־ווייטיגטקייט און ער האָט זיך אַרומגעדרייט, ווי אַ זייגערין מיט „אויפגעוויגענע" ברוסט־וואַרצלען — קען מען נישט זאָגען, אַז עס איז איהם „גוט־גע־ווען" — עס איז איהם נאָר געווען דאָס געפיהל פון ניחא׳דיגקייט, אַ פּאַסיוו געפיהל — עס איז איהם ניחא געווען דאָס, וואָס יודען מיט בערד, ווייבער אין פערוקעס האָבען איהם געבראַכט זייער־ע שוכוואַרג צו פעריכטען, געשמועסט מיט איהם, איהם געלד פאַר זיין אַרבייט געגעבען, עס איז איהם ניחא געווען דאָס, וואָס די באַלעבאָסטעס האָבען איהם שיריים פון זייערע טישען דערלאַנגט און בעת זיין עסען איהם צוגעקוקט און מיטגעפיהלט מיט זיין שטענדיגער הונגעריגקייט, עס איז איהם ניחא געווען דאָס, וואָס יאַכנע, די שמידיכע פלעגט זיך צו איהם פון צייט צו צייט אַריינכאַפּען און אַ זאָג טון „בלאַט" אין דער וועלט אַריין:

„אָבער הע, כוליע, ווען נישט איך, וואָלסטו איצט אַזוי געפוילט, ווי עס פוילען דאָ דיינע שמאַ־טעס". יאָ, נישט מעהר ווי „ניחא געווען", ווייל „גוט זיין" הייסט — אַרום און אַרום גוט, אינגאַנצען גוט — פשוט כמשמעו. אָבער כוליען איז נישט געווען אַרום און אַרום גוט:

ערשטענס טאַקע, דער באַרג שמאַטעס, וואָס וואַלגען זיך דאָ אַזוי אויסליגען און פוילען? — עס האָט איהם זיין שפּיטאָל־שכן, לייבעלע דער הויקער בפירוש געזאָגט, אַז ער האָט פון שמאַ־טעס געמאַכט געלד, נו, און ער, כוליע, האָט שמאַ־טעס, קיין געלד אָבער, ווייסט ער נישט, ווי אַזוי מען מאַכט פון זיי. נו, קען איהם זיין גוט? — איין סיבה.

אַ צווייטע סיבה: כוליע האָט, ווי שוין דער־מאָהנט, אָנגעהויבען צו דערפיהלען אין זיך זיין ווערט אַלס לעבעדיג בעשעפעניש און ערגעץ אין אַ פיצעלע ווינקעלע פון זיין קליינעם מוח האָט זיך אָנגעהויבען אויסצושטילען אַ שורש׳ל פון אַמ־ביציע, צו פיהלען זיך אַלס זעלבסטשטענדיגער, דער וואַקסענער מענש, און דאָ איז גאָר אונטערגעקומען טוביה דער דרדקי מלמד און האָט דאָס שורש׳ל אונטערגעשניטען, נאָך איידער עס האָט זיך צו־בלוהט און פונאַנדערגעוואַקסען!...

אָט אָ, דאָס קליינע, כריטשענדיגע יודעל מיט דעם קינדערישען גערגעלע קומט צו איהם אַלע פאַרנאַכט, אויך בפקידת הרב, און רעדט איהם עפּעס אין קאָפּ אַריין מיט זיין פלייטעל קול׳עכל אַ זאַלכע מאָדנע ווערטער און וויל דווקא פון איהם, אַז ער כוליע, זאָל קענען דאַווענען!

אַז אַ גאַנצען טאָג זיצט כוליע און ס׳קומען צו איהם מענשען, רעדען מיט איהם, דינגען זיך מיט איהם, ווי מיט אַ דערוואַקסענעם און בעהאַנד־לען איהם מענשה מענש און נאָך אַזאַ טאָג, קומט צו איהם אַזאַ טוביה׳לע און זאָגט איהם, אַז ער איז ערגער פון אַ קינד, (אַז אַ קינד האָט מעהר שכל פון איהם, אַז אַ בהמה אפילו האָט אַ בעסערען זכרון, אַז קיין מענש וועט ער שוין קיינמאָל נישט זיין...

ער איז שטאַרקער פאַר טוביה׳ן, ער וואָלט איהם געקענט דערלאַנגען מיט אַ קאַפּיטע, צי מיט דער ראַשפּעל, אַזוי ווי ער האָט אַמאָל דערלאַנגט דער אַלטער קאַזשמערזין — אַוודאי וואָלט ער עס געקענט טון, ס׳איז דאָך אָבער נאָך געווען די טוביה׳טע! אַזאַ גרויסע און הויכע יודענע, וואָס גייט אין שטיוועל און וועלכע האָט צוויי באַקען, וואָס הענגען איהר נאָך פון פנים, ווי צעריסענע טייגען פון די מילטער אַרויס און מאַמער זענען די בלויזע באַקען ווייבעג, קריכט נאָך פון זיי אַרויס אַ טון צו מעהר ווערצעלעך, אַרומגע־ינגעלט מיט ווייסע, שטעכעדיגע העדעלעך — פאַר איהר האָט כוליע, ווי פאַרן מלאך־המ״ת געציטערט און אין געקומען דער פרייטאָגדיגער טאָג, זענען כוליען נישט די דרייערס, נישט די באַלעבאָסישע גע־קעכצער איינגעגאַנגען, ווייל

פרייטאָג נאָכמיטאָג פלעגט זי אָנקומען זי, די טוביה׳טע, אָדער „פייגע דער מלאך דומה", ווי מען האָט איהר אין שטאָט גערופען. אַריינקומען צו כו־ליען פלעגט זי מיט די גאַנצע קעסעל־כלים: מיט אַ שיסעל הייס וואַסער, מיט אַ שאַכטעל גריבער זייף, מיט אַ גרויסען קאַם און מיט דעם „שחיטה־ברעטעל".

זי האָט זיך עס געהאַלטען: פאַר אַ מצוה, אָפּ־צוואַשען און אויסצוקעמען דעם פערוואָרלאָזטען צום לכבוד שבת.

אָוועקגעשטעלט די שיסעל מיט׳ן הייסען וואַסער, האָט זי אָהן אַ וואָרט פון כוליען דאָס העמד אַראָפּגעריסען, איהם איינגעפּרעסט צווי־שען איהרע שפּיציגע און האַרטע קניען, אַריינגעבוי־גען איהם דעם קאָפּ אין הייסען וואַסער און גע־קוויקט זיך:

— אַ, ס׳איז גוט? — ס׳וועלען די ... האָבען אַ פינסטערען שבת און אַז דער קאָפּ איז געווען אויס־געבריהט האָט זי איהם מיט׳ן גרויסען קאַם גאַנצע קוטשמעס האָהר אַרויסגעריסען [illegible]

וואָלט זי איהם כאַטש, נאָכ׳ן וואַשען און קע[illegible] מען צורוה געלאָזט! — האָט זי אָבער איהר מצוה נאָכנישט פאַר געענדיגט געהאַלטען; זי האָט איהם נאָך אין בית־המדרש צו קבלת שבת געפיהרט און טאַקע מיט דער גאַנצער מוזיק; מיט דער שיסעל, מיט דער גרינער זייף, מיט דעם קאַם און מיט דעם „שחיטה־ברעטעל" און אדרבה זאָלען אַלע זעהן, וואָסערע מצוה־טוערין זי איז און אַלע האָבען טאַקע געזעהן און קינדער, אויסגע־צוואָגענע און לכבוד שבת איבערגעטוען זענען נאָך געלאָפען און דווקא געוואָלט דערוויסען זיך:

— כוליע, דאָס „שחיטה־ברעטעל" האָט עפּעס גוט געקנאַלט? — כוליע, געווען כאַטש אַ האַלבען טוץ?...

אָט אַזוי איז עס כוליען צו יענער צייט דער־גאַנגען און ווי טעמפּ און ווי פּיצעלדיג זיין קליי[illegible] טשיג מוחל זאָל נישט זיין געווען, איז ער פאָרט גע־קומען צו דער מסקנא, אַז אויף דער וועלט איז קיין שלמות נישטאָ, נישטאָ קיין (בלויז גוטס.

די מסקנא, די איבערציינונג, וועט כוליען אין זיין ווייטערדיגער לעבען שטאַרק צונוץ קומען

—:00:—

שלאָף און שלאָפלאָזיגקייט

מעדיצינישע שמועסען

פון ד״ר ס. קלאַרמאַן

פרעגט מיך אַ יעדער אַזאַ קשיא: פאַרוואָס ווען איך בין געווען אַ יונגעל און אַפילו ווען איך בין שוין געווען אַ דערוואַקסענער, אַ יונגערמאַן, פלעג איך בעטראַכטען דאָס שלאָפען ווי אַנ׳אָנשיקעניש, ווי אַ שטראָף, ווי אַ פערלוסט פון אומזיסטער צייט, וועלכע מען וואָלט געקאָנט פערנוצען אויף בילכערע זאַכען, ווי אַ שטייגער, פערברענגען פרעהליך אין געזעלשאַפט, אָדער אפילו אין ערגסטען פאַל, אויף עפּעס צו לערנען, כאָטש דעם אמת געזאָגט, אַז מען פלעגט מיך שוין איינבעטען צו געהן שלאָפען, בין איך אַנשלאָפען געוואָרען ווי אַ הורג און מען האָט מיך גאָר נישט געקאָנט דערוועקען, און היינט אויף די עלטערע יאָהרען, בענק איך נאָך דעם גוטען ביסעל שלאָף, ווי אַ קינד נאָך דער מוטער׳ס ברוסט. דאָס איז ביי מיר פשוט דער גרעסטער פיזישער פערגעניגען, ליידער קריג איך אָס אָבער זעלטען, איך חלש שלאָפען און איך קען נישט. זאָגט מיר, איך בעט אייך, וואָס זאָל דאָס בעדייטען?

איך וואָלט דערויף געקאָנט ענטפערען מיט דעם אַלטען פזמון, אַז וואָס איינער פערמאָגט, דאָס שעצט ער נישט, און דאָס וואָס עס פעהלט, נאָך דעם בענקט מען, אָבער דאָס וואָלט דאָך גאָר נישט פער־ענטפערט די אמת׳ע האַרבע שאלה, לאָמיר־זשע דאָס בעטראַכטען אַביסעל טיפער און זוכען אַנ׳אמת׳ן תירוץ וועלכען אַ סך מענשען זענען נייגיריג צו וויסען.

יעדער איינער ווייסט, אַז קיין מאַשין, ווי קונ־ציג זי זאָל נישט געמאַכט ווערען, וואָלט פאַר קיין פאַל נישט געקאָנט שטענדיג, אָהן אויפהער, אַרביי־טען, ווען מען וויל זי זאָל לאַנג געדויערען און זיך נישט צעפאַלען אויף שטיקער פאַר דער צייט, איז אַבסאָלוט נויטיג מען זאָל זי פון צייט צו צייט לאָ־זען אָפּרוהען פון דער אַרבייט. זי זאָל, אַזוי צו זאָ־גען, קאָנען „אָפּכאַפּען דעם אָטעם", און קומען צו זיך.

אויב דאָס איז ריכטיג וועגען אַ מעכאַנישער מאַשין, היינט, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען דער לעבעדיגער מענשליכער מאַשין, מוז דאָך געוויס אַזוי זיין. אַקוראַט ווי עס איז אומבעדינגט נויטיג פאַר אַ לעבעדיג בעשעפעניש בעוועגונג כדי אויס־צונוצען דעם ברען־מאַטעריאַל, די ענערגיע, וואָס ווערט געשאַפען דורך דער שפייז וואָס מיר נעהמען טעגליך אין זיך אַריין, אַזוי מוזען מיר אויך האָבען געוויסע צייט אין מעת־לעת רוהע, אָהן רוהע וואָל־טען מיר געהאַלטען אין איין ברענען, און דער סוף וואָלט געווען אַז מיר וואָלטען ממש פערברענט גע־וואָרען אויף קוהל, אַרבייט (פיזישע און גייסטיגע) און רוהע זענען די צוויי סאַמע לעצטע עלעמענטאַר־סטע בעדינגונגען פון אונזער עקזיסטענץ.

דער אונטערשייד צווישען אַ מעכאַנישער און אַ לעבעדיגער מענשליכער מאַשין איז דער, וואָס די ערשטע קאָן מען אָפּשטעלען און צוריקברענגען אין בעוועגונג ווען מען וויל, און די לעצטע האַלט אין איין אַרבייטען און בעוועגען זיך שטענדיג אָהן אויפהער, אָהן אונזער ווילען און וויסען, דאָס מענש־ליכע האַרץ די לונגען, דער קאָך־אַפּאַראַט, און אַפּי־לו דער מוח געהען אָן כסדר מיט זייער אַרבייט אָהן אונזער בעוואוסטזיין און אַפּי־לו ווען מיר שלאָפען. דאָך איז דער שלאָף פאָרט די בעסטע פאָרם פון רוהע, די אומבעוואוסטע אַרבייט וואָס קומט פאָר בעת מיר שלאָפען ווערט פערקלענערט כמעט אויף אַ העלפט, און דאָס גיט אונזער קערפּער די בעסטע געלעגענהייט צו רוהען אַזוי פיל וויפיל עס איז נויטיג צו האַלטען אונזער געזונט־צושטאַנד אין גלייכגעוויכט ווען דער שלאָף זאָל זיך חלילה, ווענדען אָן אונזער ווילען, וואָלטען מיר טאַקע, ווי דאָס יונגעל וואָס האָט געהאַסט שלאָף, קיינמאָל נישט געוואָלט געהן שלאָפען, ע־פּעס אַ קלייניגקייט! דאָס לעבען איז דאָך פול מיט פערשידענע אינטערעסען. פאַר דעם זאָרגלאָזען יונ־געל איז די וועלט אַנ׳אונטערהאַלטונגס־פּלאַץ, וואו מען קאָן טאַנצען, זינגען, לאַכען און פרעהליך זיין, און עס איז אַנ׳עבירה עס צו פערלאָזען אין די שלאָף־שטונדען, דער דערוואַקסענער מענש וואָלט שטענדיג איינגעריסען די וועלט כדי וואָס מעהר געלט צו מאַכען, וואָס מעהר גיטער איינצוהאַנדלען, און טאַקע אויך געזוכט וואָס מעהר פערגעניגען צו גענויסען. עס וואָלט גאָר קיין שיעור נישט געווען צו דער אומאויפהערליכער אַרבייט וואָס ער וואָלט געוואָלט אויפטון, דער סוף וואָלט אָבער געווען אַ ביטערער: ער וואָלט קיינמאָל קיין רוהע נישט גע־האַט און וואָלט גיך אונטערגעגאַנגען.

איז אָבער אונזער גליק, וואָס די נאַטור איז אַזוי גוט צו אונז און שיקט אונז די רפואה פאַר דער מכה. איך מיין דעם מידקייט־געפיהל, וואָס מיר לעבען־איבער נאָכדעם ווי מיר האָבען זיך איבערגעאַרבייט איבער די כוחות, וואָס אונזער נאָרמאַלער געזונט־צושטאַנד דערלויבט. אָט דער מידקייט־גע־פיהל איז אַ נאַטירליכער אָנזאָג אַז די ענערגיע און זערע איז שוין באַלד אויסגעשעפּט און עס איז צייט צו רוהען. צו געבען אין איינוועגס אַ געלעגענהייט צו בענייען און דערפרישען די מאָרגענדיגע טאָג־אַרבייט, מיט איין וואָרט: די נאַטור בעוואָרענט אונז מיט דער העלטענער מתנה פון אַ נאָרמאַלער אַפּרוה, אַז נאָך אַ געוויסער מאָס פון ענערגישער טאָג־אַרבייט זאָל קומען די רוהע וואָס זי פאָדערט אין דער פאָרם פון שלאָף.

ווען דער מענש אַרבייט דעם גאַנצען טאָג, סיי פיזיש, סיי גייסטיג, געהט, לויפט, טראַכט, מאַכט געשעפטען, זאָרגט זיך וועגען נישט געלונגענע אונטערנעהמונגען, אָדער זוכט פלענער ווי אַרום צו פערבעסערען די לאַגע. פערנוצט ער דערויף אַ גע־וויסע מאָס ענערגיע, אַלע זיינע גלידער — די הענט, פיס, אויגען, נערוען און דער עיקר דער מוח — ווערען אָפּגענוצט ווי אַ מלבוש וואָס מען טראָגט כסדר, האָט די נאַטור אַזוי איינגעריכטעט אַז זיי זאָ־לען פּאַמעליך אָנהויבען פערלירען זייער קראַפט און אַזוי ווי געליימט ווערען, בעזונדערס ווירקט דער פּראָצעס אויף די נערווען און דעם מאַרך. זיי ווערען ווי פערשיכורט און שטומפּיג; הערען אויף אויפצו־נעהמען דרויסענדיגע איינדרוקען. דער מאַרך ווערט בלוט־אָרים און ביז אַ געוויסען גראַד אַרבייטס־אומפעהיג, און אָט דאָס איז דער אופן, ווי אַזוי דער שלאָף טרעט אַריין.

אַז דער שלאָף איז אַ נאַטירליך מיטעל קעגן איינשפּאָרען איבעריגע אָפּנוצונג פון לעבעדיגען ברען־מאַטעריאַל, קערפּערליכע ענערגיע, קאָן דינען דער פאַקט וואָס אין געוויסע קראַנקהייטען אין וועלכע עס קומט־פאָר הויכער פיבער, האַלט דער פּאַ־ציענט אין איין שלאָפען, און אין יעדען פאַל אַז ווען עס פעהלט דער שלאָף, איז אַ סימן פון גרע־סער געפאַהר און מען מוז זיך בענוצען מיט קינסט־ליכע מיטלען דעם שלאָף צו בעשאַפען.

פון דעם ביז־איצט געזאָגטען איז דערגרייכט, געדרונגען אַז דער שלאָף איז אַ פולקאָם נאָרמאַלע בעדערפעניש פון יעדער לעבעדיגער בע־שעפעניש (אַפּילו חיות קאָנען זיך אָהן שלאָף נישט בעגעהן). פון דעם קאָן מען אויך לערנען דעם פשט, אַז שלאָפלאָזיגקייט, דאָס נישט קאָנען שלאָפען, כאָטש מען איז מיד און שלעפעריג, איז אַנ׳אומנאָרמאַלער צושטאַנד, און דאָס מוז זיך אַוודאי נעהמען פון אַ געוויסער שטערונג ערגיץ־וואו, לאָמיר זשע פרובירען זוכען די סיבה דערפון. נישט האָבענדיג קיין פיל פּלאַץ אויף דעם, וועל איך דאָס מוזען מאַכען בקיצור.

ראשית כל דאַרף מען זוכען די שולד פון שלאָפלאָזיגקייט אין דעם אָפּלייגען דעם שלאָף וואָס דאָס מיינט דאָס נישט לייגען זיך שלאָפען אין צייט. ווען מען איז שטאַרק מיד פון איבעראַר־בייטען זיך איבער די קרעפטען, ווען מען לייגט זיך שלאָפען מיט אַ פולען מאַגען פון שווערע שפּייז און די נערווען און דער מאַרך וועלכע נויטיגען זיך אַזוי שטאַרק אין פולקאָמענער רוהע, מוזען נאָך דעמאָלט אַרבייטען אום צו געבען בעהעלפען צום מאַגען ער זאָל קאָנען און דאָס האַרץ און די בלוט־אָדערען זאָלען דערלאַנגען גענוג בלוט כדי [illegible] העלפען פערדייען דאָס נישט־צייטיג עסען. [illegible] טרינקען צופיל קאַפע און רויכען אַ פּאָר ציגאַרעט[illegible] צי גאָר נעהמען אַ שנעפּסעל און הערמיט אויפרע־גען די אַזוי אויך מידע נערווען, זענען [illegible] אורזאַכען צו רויבען דעם אַזוי נויטיגען און גע־ווינשטען שלאָף.

פון אַלע מיטלען, וואָס קאָנען העלפען קעגן שלאָפלאָזיגקייט, איז דאָס פערמיידען די סיבות וואָס פערורזאַכען די אומנאָרמאַלקייט.

—:XX:—

פיניעלע מזיק

גימ ליש!!

מיינע יאַטן, כעב ענק מאַכן אַ פּראָפּאָגאַציע (געמיינט: פּראָסאַוציע) עט ען אַליינט זאָגן, אַז איך פּיניעלע, בין פּשיטאַמבע, נאָר גידענקען טין די פּראָפּאַגאַציע נישט אויסשוכערן.

איך האָב אַ פּראָפּיגאַציע, מעוואָל אַלע פריינדלעך (געמיינט: פעראייניגן) אונטערציגרען און די פּרעזיסן זיקן אָפּן יאַם...

לעך מיט די פּרעזוסן — ס'גידוכים אַט ען פון די לעך מיט די פּערזוסן — ס'גידוכים אַט ען פון די פריינדלעך, זיי, די פּרעסעיס כמאַליען אַלץ אַראָן און פאַר אונדז, יאַטן פון שמולן געסל, לאָזן די איבער אַ מאַקע.

איזוויסט ניש וועמען איך מיין? כעב ענק זאָגן וועמען איך מיין — די וועבערא באַם רעגיכקרוואַניקעט (געמיינט: רעטונגס־קאָמיטעט). אַ וועבערא יאַן זיי גימאַכט פאַר אָרימע וועבערס. נו, וואָס איז גיוואָרן פון דער גאַנצער וועבערא? — די לעפּעלזאָנ אָבן זיך גיט איינגיכמאַליעט, און די וועבערס אָבן זיי גיהייסן עסן יסורים מיט זווערמילעך. און אַז דער נאָרער פּאָליקסבלאַט האָט דעם מאַטמאַטן פערשוסעריט, זענע די גיגאַנצע פלייטע און באַטשאַ — וואָס קענען זיי די ווילקער דאַרמאַראַנעקעס!

כעב ענק זוגן די רייגע גיבוריט, אַז ווע איך וואָלט געגאַט קויעך, וואָלט איך די אַלע פריינדלעך אינטערגיציבדן און די פּרעזוסן וואָלט איך גישיקט אָפּן יאַם — צוועלכענע גראַנדאָוויקעס — אַ פּייעוואַס זיין!

זאָרג פון אַ סוחר

— דו זאָרגסט דיך צוליב די אַלטע חובות?
— ווי פאַלסטו אויס? איך זאָרג מיך, ווייל איך קאָן נישט מאַכן קיין נייע.

ער האָט נישט קיין מזל צו דער לאָטעריע

צוויי גבאים שטעהן ביי גאַסט פאַר אַ לאָטעריע קאָלעקטור, זאָגט איינער צום אַנדערן:

— וויצעק, אַפשר זאָלן מיר זיך נעהמען בעראַטייטשן דאָס געשעפט?

— גייה שוין גייה, איך האָב נישט קיין מזל צו קיין לאָטעריע — האָט דער ייזעיטער לקח געגעבן מוסרים.

נייער בחורים־שטייער

וואָס זאָל בקרוב איינגעפיהרט ווערען

בקרוב וועלען איינגעפיהרט ווערען פאָלגענדע שטייערען פאַר בחורים וואָס ווילען נישט חתונה האָבען:

1) פאַר שאַדען ברענגען דער באַהן — צוליב'ן נישט פאָהרען זוכען כלות.

2) פאַר שאַדען ברענגען די פּאָסט — צוליב'ן נישט שרייבען קיין ליבעס־בריוועלעך.

3) אַ שטאַטישען שטייער פון 2 בילעטען מעגליך אין קינאָ און אין טעאַטער.

4) די דאָזיגע בחורים וועלען מוזען צאָהלען אַ אַסעקוראַציע־אָפּצאָהל פאַר אַסעקורירען זיך געגען שוויגערס.

זעהען ארץ־ישראל און שטאַרבען

שוויגער (צום איידעם): דו הערסט, הענעך! איינמאָל זעהען ארץ־ישראל און באַלד שטאַרבען.

איידעם: האָס רעדט די שוויגער! שוין מאָרגען פאָהרען מיר קיין ארץ־ישראל.

דער הער פּראָפעסאָר און דעם קראַנקענס לעבער

אַ הויפּט־דאָקטאָר פון אַ היגען שפּיטאָל איז אַוועקגעפאָהרען אויף אורלויב. פאַרן אַוועקפאָהרען רופט ער צו זיין אַסיסטענט און זאָגט איהם:

— קאָלעגע, דער פּאַציענט וואָס ליגט אין פּטען זאַל אין 7טען בעטל וועט מאָרגען שטאַרבען, ער האָט אַ זעהר טשעקאָווע לעבער. איהר וועט זי אַרויסנעהמען און בעהאַלטען ווייל איך וועל זי אויף דער צייער וואָך דעמאָנסטרירען אויף מיין פּראָיעקט.

נאָך אורלויב פרעגט דער פּראָפעסאָר דעם יונגען דאָקטאָר: נו, וואו איז מיין לעבער?

— ענטשולדיגט, הער פּראָפעסאָר, די לעבער געפינט זיך ביים פּאַציענט.

— וואָס הייסט? איך האָב זי דאָך אייך געהייסן אַרויסנעהמען.

— ווי אַזוי, אַז דער פּאַציענט לעבט און עס ווערט איהם בעסער!

— גלויבט מיר קאָלעגע, ווען איך וואָלט דאָ געווען וואָלט שוין די לעבער געווען ביי מיר — נישט ביי איהם — האָט דער פּראָפעסאָר געענטפערט.

ביים דאָקטאָר

דאָקטאָר: איז אייער פאָטער נישט געווען אַן עפּילעפּטיקער?

חולה: ניין, הער דאָקטאָר, מיין טאַטע איז גאָר געווען אַן עלעקטראָטעכניקער.

פאַרפאַלען

אויף דער שרודמיעיסקאַ גאַס איז נעכטען געפאַלען אין חלשות אַן אומבעקאַנטע פרוי. ס'איז אַרויסגערופען געוואָרען די פּאָגאָטאָוויע פון דער קאַסע כאָריך.

די פערחלשטע איז דאָך געלונגען צו אַנטלויפען איידער דער דאָקטאָר איז אָנגעקומען.

ברויט און אַרבייט

ווי אַזוי דער גביר בעקעמפט די אַרבייטסלאָזיגקייט

צום היגען גביר ב—ר קומט אַריין אַן אָרימאַן בעטען אַ נדבה — איך האָב שוין אַכט טאָג נישט געגעסען איך בין אַן אַרבייטסלאָזער.

ב—ר איז צוגעגאַנגען צום קרעדענס און אַרויסגענומען אַ פערטאַרט רעפטעל ברויט, און עס געגעבען דעם אָרימאַן און דערביי געזאָגט:

— נעהמט עסט דאָס אויף, וועט איהר האָבען ברויט און אַרבייט.

אַ שטיקעלע חסרון

אַ כלה מיט אַלע מעלות

שדכן (צום חתן): פאַניע איזעלקאַ כ'האָב פאַר אייך אַ גליק־שידוך, אַ מיידעל מיט אַלע מעלות קודם כל איז זי רייך.

חתן: מסתמא איז זי אַן אַלטע מויד.

שדכן: 20 יאָהר.

חתן: אַן אידיאָטקע?

שדכן: וואָס רעדט איהר? אַ נאַרזוויטשיינע איז שפּיליגענטקע.

חתן: נאָר וואָס דען פעהלט איהר!? עפּעס מוז דאָך זיין!

שדכן: ס'פעהלט איהר גאָרנישט. זי איז רייך, שעהן, יונג, קלוג, נאָר איין שטיקעלע חסרון — זי איז אַביסעלע... מעוברה.

אויפן וואַונק

— איז איהנט מאָן, דער הער כאַפער אינזיערהיים?

— ער זיצט אין פּענסיאָנאַט קומט צוריק ערשט אין 6 חדשים אַרום.

— אַהאַ, כ'פערשטעה שוין — קענען זי מיר נישט זאָגען, צי ער זיצט אין פּענסיאָנאַט נאָך פאַר'ן וויראָק?

אין אַ היגען טעאַטער

— פאַניע דירעקטאָרשע, האָט איהר היינט אַ קאָמפּלעט?

— יאָ — בילעטען!

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 35

פרייטאָג, דעם 9 פעברואַר 1934

אוי, דער קריזיס!...

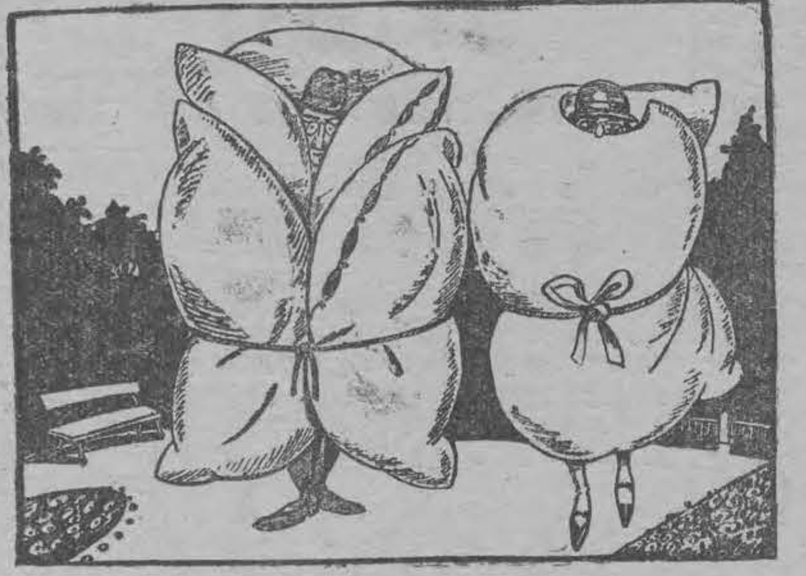

אַז די פעלצען ליגען אין לאָמבאַרד,
איז בעטגעוואַנד אויך אַן אַרטיקעל...

פאָליטיק פון וואָד

נו, הויבט עס זיך אָן אין פראַנקרייך, דער טעמפּעראַמענטפולער פראַנצויז וועלכער איז ביז איצט געזעסן ווי פערגליווערט און נישט געטון קיין פינטעל מיט׳ן אויג, הגם אין דער וועלט האָט זיך געטון אויף טישען און אויף בענק — איז ענדליך אַרויס פון די כלים.

אויף די פּאַריזער גאַסען גיסט זיך בלוט, די פראַנצויזען האַלטען שוין ביי באַריקאַדען און ווער ווייסט ביי וואָס נאָך זיי האַלטען שוין.

מיר, דיפּלאָמאַטען, קוקען איצט קיין פּאַריז. אונזערע בליקען זענען געווענדעט אויף די פראַנצויזען, וועלכע „רעדען״ מיט די הענד אויף די פּאַריזער גאַסען. מיר ווייסען אַז ווען דער פראַנצויז דאַרף זיך פרעהען מאַכט ער דאָס אויפ׳ן גאַס. דאָסזעלבע מיט אויפשטאַנדען און רעוואָלוציעס.

לאָמיר זיך אָוועקשטעלען און צוקוקען וואָס אַזוינס דער פראַנצויז וועט איצט אויסשלאָגען מיט זיינע געשלעגען אויף די פּאַריזער בולוואַרען.

מיר קוקען איצט אויף פראַנקרייך.

—:00:—

די גלייכבערעכטיגונג אין דייטשלאַנד

היטלער זאָל צונעהמען ביי די פרויען די וואַהל רעכט. אַזוי אַרום וועלען די פרויען אין דייטשלאַנד גלייכבערעכטיגט ווערען מיט די מענער.

דאָס משוגעים־הויז אויפן נאָמען געבעלס און גערינג

דאָס משוגעים־הויז אויפ׳ן נאָמען פון געבעלס און גערינג אין בערלין, בעהאַלט אָן משוגעים נאָר פון דער ריינער אַרישער אָפּשטאַמונג.

א מעשה׳ מיט א ציג...

(פון בר־גש׳ס מעשה׳לעך)

אַ בערימטער מגיד איז געקומען צו פאָהרען אין אַ שטעטעל האַלטען פאַר׳ן דאָרטיגען עולם זיינע דרשות און זיי דערמיט מעורר צו זיין צו און תשובה.

בעת דער מגיד איז געשטאַנען נעבען ארון־קודש און גערעדט צום עולם, האָט ער בעמערקט, אַז אַקעגען איבער איהם שטעהט אַ יודעל וועל־כער לאָזט נישט אַראָפּ אַ נאָויג פון איהם, ער הערט זיך צו מיט גרויס כוונה צו זיינע ווערטער און יע־דעס מאָל בשעת דער מגיד בעהמט איין האָט ז״ין קליין קאָפּ־בערדעלע און מיט עס גלעטען, צער־ווייגט ער זיך גאָר שטאַרק און הערט נישט אויף צו ווישען די טרעהרען פון די אויגען.

אַז דער מגיד האָט שוין געענדיגט זיין דרשה האָט ער אוועקגערופען דעם יודעל אין אַ זייט און גע־פרעגט, וועלכער ענין פון זיין דרשה האָט געמאַכט אויף איהם אַזאַ שטאַרקען רושם און איהם מעורר געווען צו וויינען?

— „כ׳וועל איך דערציילען גאַר בקיצור, — האָט דאָס יודעל געענטפערט: — כ׳האָב פערמאָגט מיין אייגענס אַ טייערע ציג, וואָס האָט אונז געגעבען יעדען טאָג אַ שפּאַן ביסעל מילך, זיס ווי האָניג, טעם גן־עדן. די מילך איז געווען פאַר אונז מחיה נפשות און אַ רפואה פאַר׳ן גאַנצען הויזגעזונד.. מיט אַ מאָל איז די ציג געוואָרען חולה און נאָך עטליכע טעג אויסגעצויגען די קאַ־פּיטעס. די יללה איז שטוב איז געווען גרויס. מ׳האָט זיך נישט געקענט טרייסטען... איצט בעת כ׳האָב גע־קוקט אויף אייך און געזעהען ווי איהר ציהט זיך אַלע ווייל ביים בערדעלע וואָס איז גאַנץ פּאָדאָבנע צום בערדעלע פון מיין אָרימער ציג, נעבעך, האָב איך זיך דערמאָהנט אָן איהר...

אַ נאַש - בראַט.

סענאַטאָר, פּרעזעס, כלל־טוער און הויזווירט

אַלע זענען זיי גראד נישט צו שפּרעכען

— דאָ וואוינט דער הער סענאַטאָר, פּרעזעס, כלל־טוער און ווירט פון הויז?

— יאָ, וואָס פערלאַנגט איהר?

— כ׳האָב געוואָלט געבען אַ נדבה פאַר אַ גע־פאַלענעם סוחר, וועלכער ליידט הונגער מיט דער פרוי און קינדער, און אַ ליאָהרע טאָג דראָהט איהם אַן עקסמיסיע.

— דער הער סענאַטאָר איז איצט גראָד פאַר־נומען. דער הער פּרעזעס בעהמט איצט קיינעם נישט אָן. און דער הער כלל־טוער איז איצט נישטאָ אין דער היים, ער איז איצט בעשעפטיגט ביים אַרויסוואַרפען 7 לאָקאַטאָרען פון זיינע הייזער.

צוויי חופות

(כמעט ווי אין יודישען טעאַטער) ●● פון ב. קאַוונער

זוריעדט זיך אַ יוד:

— דאָס לעבען איז אַ סוד, אַ געהיימניש, שווער צו פערשטעהן, בעגרייפען; ווען מען זאָל זיין טויזענד מאָל קלוגער פאַר שלמה המלך, וועט איהר אַלץ נישט קענען דערגעהן דעם גרויסען סוד, וואָס מיר רופען „לעבען״.

איך וועל אייך איבערגעבען אַ שטיקעל פון מיר אַליין, וועט איהר זעהן, אַז איך האָב רעכט: איך האָב אָפּגעלעבט מיט אַ פרוי פינף יאָהר און זיך געג׳גט.

איך ווייס נישט, צי ביי אַלע פערהייראַטע איז דאָס אַזוי, אָבער ביי מיר איז אַזוי געווען. די גאַנצע פינף יאָהר האָבען מיר זיך געקריגט; מיר האָבען זיך געוואָנדערט, ווי קומט עס, וואָס די גאַנצע צייט, וואָס מיר זענען געווען חתן־כלה, האָבען מיר זיך אַזוי הייס געליבט און זיך אַזוי גוט פערקענט. און איצט, ווען מיר זענען שוין מאַן און ווייב, זענען מיר ווי ווילד־פרעמדע מענשען, צוויי באַזונדערע וועלטען.

געהט, דערקלערט אַזאַ סוד!

דער סוף איז געווען, אַז איך האָב זיך מיט מיין פרוי געג׳גט; געבליבען איז אַ קינד, אַ מיידעל פון צוויי יאָהר; האָט זי דאָס צוגענומען צו זיך.

באַלד נאָכ׳ן גט איז זי אַוועק און איך האָב מעהר נישט געזעהען.

18 יאָהר זענען אַוועק, אונטער דער צייט האָב איך צוויי פרויען געהאַט און ביידע זענען געשטאָר־בען, די זעקס קינדער, וואָס איך האָב מיט די צוויי פרויען געהאַט, זענען אַריינע צו די באָבעס.

מיט אַ יאָהר צוריק איז מיר איינגעפאַלען; איך וועל אַוועק אין אַן אַנדערע שטאָט, וואו דער קריזיס איז נישט אַזוי שטאַרק ווי ביי אונז, דאָרט וועל איך קריגען אַרבייט. איך בין אַ מענער־שניידער.

קום איך אַריין אין דער שטאָט, געווען איז דאָס אַ שבת. איז די ערשטע זאַך, וואָס איך האָב געטון איז געווען, זוכען אַ ציכער; אַ מענש מוז דאָך האָבען אַ היים.

געה איך אַרום אין דעם יודישען געגענט און איך זעה. דעה איך אַ צעטעל: „אַ וואוינונג צו פערדינגען״, נאָכצופרעגען ביי פרוי גאָלדמאַן. פרעג איך נאָך ביי דער פרוי גאָלדמאַן, קומט אַרויס אַ פרוי מיט ווייסע האָר. איך טו אַ קוק אויף איהר, און עס נעהמט מיר אָן דאָס לשון, און עס בעהמט נישט קיין האַלבע מינוט און איך טו אַ פאַל צו דער ערד און איך חלש.

ווען מען האָט מיך אָפּגעמינטערט, האָב איך געזעהן די פרוי שטעהן נעבען מיר. איך בין גע־לעגען אויף אַ בעט און זי האָט זיך געפּאָרעט אַרום מיר. זי האָט מיר געגעבען לעמאָנאַדע צו טרינקען און מיך געגלעט.

פערשטעהט איהר שוין, הייסט עס, אַז דאָס איז געווען מיין ערשטע פרוי. זי האָט שוין נישט אַפּגעטראָטען פון מיר; זי האָט געהאַלטען אין איין זאָגען: „משה, בערוהיג זיך;;; דו האָרפּסט זיין געזונד; דו מוזט זיין געזונד; מאָרגען וועסטו מוזען זיין אויף אונזער טאָכטער׳ס חתונה. יאָ, אונ־זער אסתר האָט מאָרגען חתונה; אַ שעהן מיידעל אויסגעוואַקסען, שפּילט זעהר שעהן פּיאַנאָ; זעהט אויס איינגאַנצען ווי דו; אַפילו דיין שוואַרצע פינ־טעלע אויפ׳ן האַלז האָט זי אויך. אָבער זי קען דיך נישט. זי ווייסט, אַז זי האָט געהאַט אַ טאַטען, וואָס האָט זיך געג׳גט מיט דער מאַמען, אָבער זעהן וועט זי דיך היינט צום ערשטען מאָל. בערוה׳ג זיך, משה, אַט קומט זי שוין! איך דערקען איהר גאַנג. איהר חתן איז אַ לערער; אַ פיינער יונגער־מאַן; אַט איז זי״. און איהרע רייד זענען איהר געבליבען שטעקען אין האַלז.

די טאָכטער מיינע איז געבליבען שטעהן ווי אַ צומישטע. עפּעס ליגט אַ יוד, אַ צובראָכענער מענש, אין איהר מוטער׳ס בעט און איהר מוטער ווייגט און זי האַלט איהר האַנד אויף מיין שטערן. ענדליך קומט די מאַמע צו זיך און זי נעהמט שטאַמלען:

„אסתר... קינד מיינס... אָט דער מאַן, איז... איז.... דיין טאַטע... דיין טאַטע... ער איז געקו־מען צו דיין חתונה, ער וויל דיך פיהרען צו דער חופה.... מיט מיר צוזאַמען... איצט, אסתר, האָסטו אַ טאַטען און אַ מאַמען.... ער איז אַריינ־געפאַלען אַהער דורך אַ צופאַל.... אַפנים בעשערט פון גאָט״....

און די טאָכטער מיינע האָט מיך פעסט אַרומ־גענומען און מיך נישט אויפגעהערט צו קושען און מיך בעגאָסען מיט פריידענס־טרעהרען. די גע־וועזענע פרוי מיינע האָט אויך שטאַרק געוויינט. איך בין געלעגען ווי אַ פערשטיינערטער.

די טאָכטער האָט אָנגעוואָלטען אַ היפּשע ווייל־ע, ענדליך רופט זיך אָפּ מיין טאָכטער, די כלה:

„איך וועל נישט געהן צו דער חופה פריהער, ביז איהר וועט זיך צוריק נישט פעראייניגען; איצט, ווען איהר זייט שוין ביידע אַלט און גראָה און אַזוי פיל צרות איבערגעלעבט, וועט איהר זיך בעסער פערשטעהן; לאָמיר מאָרגען שטעלען צוויי חופות;; פריהער אייערע און דערנאָך מיינע... דאָס איז מיין וואונש״...

און אונזער טאָכטער איז געווען די שדכנ׳טע און זי האָט אויסגעפיהרט דעם שידוך...

און עס זענען געשטעלט געוואָר׳ן צוויי חו־פות; איינע אַרום 6 אַ זייגער אין אָוועגד און איינע אַרום 9 אַ זייגער; די שמחה איז געווען אַ דאָפּעלטע..

און ווען מיין טאָכטער מיט׳ן חתן זענען אַוועק אויף זייער האָניג־ריייזע, בין איך געבליבען מיט מיין געוועזענער פרוי אין הויז. אונזער לעבען האָט זיך אויפסניי צובליהט, ווי אַמאָל, אין די גאָר ערשטע צייטען. ווען מיר האָבען זיך פערליבט נישט מעהר, וואָס די איצטיגע ליבע איז געווען אַ טיפערע, זי איז געווען טיפער, רייפער; דאָס מאָל האָבען מיר זיך שוין פערשטאַנען אויפ׳ן וואונק.

איצט וואוינען מיר צוזאַמען אין איין הויז, איך וואוין אויפ׳ן צווייטען שטאָק און מיין פערהיי־ראַטע טאָכטער אויפ׳ן ערשטען.

האָב איך רעכט, ווען איך זאָג, אַז דאָס לע־בען איז אַ גרויסער סוד?

ווען מיר זעהען אַזעלכע סצענעס אין יודישען טעאַטער זאָגען מיר, אַז דאָס איז אויסגעטראַכט פון דעם שרייבער׳ס פאַנטאַזיע, אָבער דער אמת איז, אַז דאָס אמת׳ע לעבען שטייגט איבער אַלע גע־שריבענע פּיעסען און ראָמאַנען.

אינטעליגענץ און אונטערוועלט

ביידע דייטשע צייטונגען האָבען רעכט

אין בערלין איז מיט עטליכע טעג צוריק צער־שעדיגט געוואָרען אַן ענגלענדער, ווייל ער האָט נישט אָפּגעגעבען כבוד דעם האַקענקרייץ.

איין צייטונג האָט געשריבען: „דער ענגלענדער איז געשלאָגען געוואָרען פון אונטערוועלט־מענשען און אויסוואָרפען״.

אַ צווייטע צייטונג ווידער האָט געשריבען: „די שלעגערס זענען געווען דורכגעווייקטע היטלע־ריסטישע אינטעליגענטען״.

דער „קונדס״ מיינט אַז ביידע צייטונגען האָבען רעכט: ווער קען היינט ווסען גענוי, וואו עס ענדיגען זיך אין דייטשלאַנד די אונטערוועלט־העל־דען און וואו ס׳הויבט זיך אָן די אינטעליגענץ.

אויף דער נאַוואַמיעסקאַ

אונטערגעהערט אין אַ קאָנפעקציע־געשעפט

קאָנפעקציאָנער (צו אַ סוחר פון לעמבערג): זאָגט אַליין, פאַניע פּראַטעסטאַלסקי: אויף וועקסלען קויפט איהר ביי מיר, און פאַר געלד געהט איהר צו מיין קאָנקורענט!

סוחר: כ׳האָב נישט געוואוסט אַז איהר פער־קויפט פאַר געלד אויך.

שמערצען און ליידען

דאָקטאָר: אייער פרוי ליידט אויף אַ שטאַרקען קאָפּ־וועהטאָג.

מאַן: יאָ. קאָפּ־וועהטאָג האָט זי, נאָר ליידען לייד איך.

איך פליה אין סטראַטאָספערע!...

פון גראַף קאַלי

איך. גראַף קאַלי, פליה אַצינדער
צו דער הויכער סטראַטאָספערע.
— ס׳האָט מיך אויסגעלערענט פליהען
אָט די צייט, די בייזע, שווערע...

שטענדיג טרעפט איהר מיך דאָך פליהען
לויפען, זוכענדיג אַ זלאָטע...
זומער אין די גרעסטע היצען
ווינטער אין דער גרעסטער בלאָטע...

יאָ, איך פליה אין סטראַטאָספערע
ס׳איז פערפאַלען! נישט צו מאַכען!..
כ׳מוז דערווויסען זיך די סודות
און בכלל משעקאַווע זאַכען...

צי די נייע קאָנסטיטוציע
וועלכע שאַפט אונז פרייד און עהרע
איז שוין איינגעפיהרט אויך דאָרטען
אין דער הויכער סטראַטאָספערע...

צי איז הויכער סטראַטאָספערע
איז פערהאַן אויך צדקה־חברות?
אפשר דאָרט דעם „ברית־החיל״
קען מען שיקען אויף מאַנעווערס?...

צי איז דאָרט פערהאַן אַ פּליאַושע
אַז די מענער זאָלען קענען
זומער דינגען דאָרט אַ דאַטשע
אַז די ווייבער זאָלען ברענען...

נישט די שטראַהלען, די קאָסמאָסע
סענען אונז אינטערעסירען,
אפשר קריגט מען דאָרט פרנסה?
אפשר קען מען אימפּאָרטירען

דאָרט אַ ביסעל דייטשע פליטים
וועלכע לויפען אין בהלה,
היטלער. וואָס ביזט נישט געזעסען
מיט די רוסען אין נאַנדראַלע?...

ס׳וואָלט דער וועלט געווען אַ טובה
ווען דו וואָלסט זיך אָפּגעריסען
יודען, וואָלטען דאַן געפּראַוועט
אוי אַ פּורים גאָר אַ זיסען.

אפיציעלער קאָמוניקאַט

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נייער קאָנסטיטוציע האָט דער „קונדס״ איינגעפיהרט נייע רעפאָרמען. צו דער מיטאַרבייט זענען צוגעצויגען געוואָרען אַ גאַנצע רייה „פּראָמינענטע״ פּערזענליכקייטען. אויפ׳ן ערשטען פּיעלער געהט גראַף קאַלי. — דער איינציגער יודישער גראַף אין פּוילען, וועלכער וועט זיך פון איצט אָן בעווייזען יעדען פרייטאָג אויף די „קונדס״ שפּאַלטען.

דער „קונדס״.

שבת הגדול און קורצער פרייטאָג

שבת הגדול: פאַניע קורצער פרייטאָג. איך האָב צו אייך אַ שטיקעל בקשה.

קורצער פרייטאָג: דהיינו?

שבת הגדול: איך האָב היינט אַ חתונה, אפשר וואָלט איהר מיר געקאָנט באָרגען אייערע הויזען?

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

קינדער, ליבע...

פון י. י. סיגאל

קינדער, ליבע, —
גיך און באלד
וועל איך ווערען
גרוי און אלט.

ווינטשעלט קום איך
אלייך צוגיין
זיין מיט אייך,
פאר אייך אליין.

נעמ א וואָרט,
און וואו א ליד
ווען אייך — קריגט
עס קינדער גישט.

און עס הויבט זיך
אן אויפסניי
וועלט און לעבען,
שעהן און פריי.

אך פארען נאך
א מא סאך
מעשה'לאך
און לידעלאך.

און פארען נאך
אזוי פיל
לאטעניש און
פריילאך'שפיל.

און פון יעדער
יעדער זאך
רעדען מיט אן
אנדער שפראך.

יעדעס אן אויג
קאן נאר דערזעהען,
וואס א מא
קאן נאר פערשטעהן,

און נאך מעהער
מעהרער נאך.
ווארט נאך קינדערלאך
א וואך.

נאך א ווָאך,
און נאך — א יאָהר
זעהם איהר נישט
ווי זילבער־קלאר.

ס'וועט מיין קאפ
א דאנקענגאט,
אט אזוי, מיט
דיין געבאט.

קום איך באלד
צו אייך צוגעהן,
קינדער ליבע
מלא חן.

און איך ברענג
מיט זיך פאר אייך
מעשה'ס פון
פון א פריהלינג־טייך.

מעשה'ס פון
א זומער־סאד,
לידער פון
א קינדער־שטאט.

הייסען הייסט זי
בויר־מע־ריק,
וואקסט דאָרטען
א ים מיט גליק.

אויף א יעדען
צווייג און גראז,
און ביים וועטער
אויפן נאז.

און ביים קוימען
אויפן קאפ,
קוימען איז דאָך
אזא טאפ,

און עס קאכט זיך
אין איהם — רויך
פאר דער וועלט
געשמאק און מייך.

א פראגע

צי קענען זיי זיין גוטע פריינט?
איינער לאכט שטענדיג און שייגט,
דער צווייטער נאר הענגט און וויינט.

דער ערשטער איז רייך, שמאלץ און זאט,
דער צווייטער האט אמאל קיין ברויט נישט
געהאט...

נו קענען זיי זיין גוטע פריינט?

קלארא ס. פיין.

מעשה'לער

משהלע האט ליב מעשהלעך. דערציילט איהם זיין מוטער איין מעשהלע, וויל ער נאך איינס; דערציילט זי נאך איינס.

האט שוין זיין מוטער נישט וואס צו דערציילען, גיט ער איהר אן עצה: „טראכט עפעס אויס". טראכט זי אויס איינס, וויל ער א צווייטס און א דריטס. קען שוין זיין מוטער נישט מעהר אויסטראכטען, זאגט זי איהם צו אויף מארגען עפעס צו דערציילען.

אויף מארגען איז זיין מוטער פערנומען און די קען נישט האלטען איהר צוזאג. דריעהט ער זיך איבערן שטוב און טראכט, און טראכט, ביז ער פאלט אויף א געדאנק: מאמע, עס טוט מיר וועה א צאהן". „אוי מאמע, עס טוט מיר וועה", שרייט ער. „קום צום דענטיסט". רופט איהם זיין מוטער. „איך וויל נישט. ער וועט ארויסרייסען, בעסער דערציילט מיר א מעשהלע, וועל איך פערגעסען אין צאהן", שלאגט פאר משהלע.

דערציילט שוין זיין מוטער עפעס, וואס נישט געשטויגען, נישט געפלויגען, און ער הערט זיך צו, ער קרעכצט שוין מעהר נישט. אבער אט האלט שוין דאס מעשה'לע ביי ענדע און משה'לע קרעכצט ווייטער, עס טוט איהם שוין וועה נאך א צאהן, קלאגט ער זיך. פרעגט איהם זיין מוטער:

— וויפיל ציין ווילסטו זאלען דיר היינט וועה טון? די פערגעסט אז איך בין היינט פערנומען. וועהן די?

צעלאכט זיך משהלע מיט א קליינטשיגען ע־לעכעטשל און מיטען קרעכצען...

ב. זוידערמאן.

דער אוצר

ס'איז געווען אמאל אן ערד־ארבייטער, וועלכער האט געלעבט צופריעדען מיט זיין פאמיליע.

די ארבייט האט איהם געמאכט גליקליך.

איז פון דעם געוואויר געווארען דער קעניג. און האט איהם געוואלט האבען ביי זיך.

איז דער ערד־ארבייטער געגאנגען צום קעניג: די ביזט א גוטער מענש און דו ווערסט זיין ביי מיר א גוטער מיניסטער: קום צו מיר אין פאלאץ אריין — האט איהם געזאגט דער קעניג.

מיט פערדרוס האט ער פערלאזט זיין שטוב, אין קעניגס פאלאץ האט ער געצוואונגען אלע די זאלען איהם פאלגען און זיין גוטע ארבייטסזאכע און שפארזאמע.

זעהר שנעל איז געוואקסען די צאהל פון זיינע פייגדער, זיי האבען געזאגט אז ער האט אין זיין וואוינונג אין דארף בעהאלטען אן אוצר.

דער קעניג איז דערפון געווארער געווארען און ס'האט איהם זעהר פערדראסען.

דער ארבייטער און איצטיגער מיניסטער האט גערופען זיינע געגנער און ער האט זיי געזאגט:

— נעהמט דעם שליסעל פון דער שטוב און ברענגט אהער דעם אוצר.

די פערוואונדערטע זענען זיי געווען, ווען זיי האבען געעפענט די טיר פון שטוב, און אין ארט פון'ם אוצר איז געלעגען אן אלטער אקער־אייזען.

ווען די זענען אהיימגעקומען, האט ער צו זיי געזאגט:

— דאס איז מיין איינציגער אוצר, ער האט מיר שטענדיג געגעבען פיל גוטס, און א סך כבוד, איך וועל געהן צוריק צו מיין אקער־אייזען און איך לאז אייך, אליינער די רעגירונג.

ישראל קאשיצקי.

אין טעאטער

מיר קליבען זיך אין טעאטער אריין.

איך קאן זיך גארנישט דערווארטען, ווען גייט מען שוין ארויסגיין.

— אוי, ווי לאנג נאך וועט איהר זיך קלייבען? ווי לאנג נאך וועט דאס געדויערען?

ענדליך, דער טאטע מיט דער מאמען זענען שוין פארטיג, און מיר גייען ארויס פון שטוב.

— לאמיר גיין גיכער, א נישט — וועלען מיר פערשפעטיגען! — יאג איך די עלטערען.

באלד זענען מיר אין טעאטער, וויפיל מענשען עס שטופען זיך!

דער טאטע גיט עפעס אוועק אויף א ווילע און איך מיט דער מאמע בלייבען ווארטען.

נישט ווייט פון אונז שטייט א גרויסער מאן, מיט גלאנציגע קנעפ און גאלדענע פאסען אויף זיין האק. כ'האב זיך אזוי פערקוקט אויף איהם, אז איך האב א שטויס געטון אייגע א פרוי, „די ,בחור, פארזיכטיג!" — הער איך און פערשעהם זיך.

לאנג זענען מיר געגאנגען איבער ברייטע שיינע טרעפ.

ענדליך, זענען מיר צוגעקומען צו א לאנגען טיש, וואו אלע טוהען אויס די מאנטלען. „נו, קליינער טו זיך אויס" — זאגט א פרוי, זי נעהמט צו אונזערע מאנטלען און הענגט זיי אויף איינעם פון די פיל הענגערס.

די מוטער גיט צו צו א שפיגעל, פערריכט זיך די האר. באלד שטייען מיר פאר א קליין טישעל, דער טאטע בעווייזט די בילעטען און מע לאזט אונז אריין.

אך, סאראַ הוילער זאל דאס איז! און וויפיל ליכט עס ברענען דא! און וויפיל מענשען עס זיצען שוין דא! איך ווייס גארנישט וואוהין פריהער צו קוקען!

:X:

פון די הימלען

שפ"ה ווייס.

(א מעשה'לע)

די הימלען האבען פארין לעגען
די טויערען צעפענט,
איז מענש מיט זיין פליה־מאשין
אהין פערפלויגען.
איז די מלאכים געווארען ליכטיג און די פייגעלע
אלע, זענען פריילאך געווארען,
אויף אזא אדלער האבען זיי געווארט
אין גרויס פרייד האבען די זיך
געשטעלט טאנצען ארום פליהער,
און איין מלאך האט אויסגעשטרעקט די פליגעל
און האט געגעבען דעם פליהער,
פאר קינדער אויף דער ערד,
זאלען קינדער קאנען פליהען,
א צווייטער האט ארויסגענומען זיין הארץ
און האט געגעבען פאר די קינדער,
זאלען קינדער זיין גוט ווי די מלאכים,
א דריטער: איך האב א העקעלע
מיט א העמדעל,
מיט דעם האבען מיר די בערג געמאכט,
די טאלען געטיפט,
און די הימלען געבויט, נעהם עס פליהער,
פאר די קינדער אויף דר'ערד,
זאלען זיי דערמיט אויפבויען א וועלט
הויך און שיין ווי די הימלען.
האט דער פליהער אלע מתנות פערנומען,
איז מיט זיין אדלער
צוריק אויף דר'ערד געקומען,
נאר די מתנות האט ער
נאך די קינדער נישט אוועקגעגעבען.
פארוואס — זאלען די קינדער אליין טרעפען.

אין מיין טאטענס ווארשטאט

אלע פריהמארגען, ווען איך גיי אין שול, לויף איך אריין אין ווארשטאט צו געבען מיין טאטען א קוש — און איך בין איבערגליקליך.

ווען איך קום אריין באמיטאג, בלייב איך א לענגערע צייט. איך האב ליב דארט צו זיצען און קוקען ווי מיין טאטע ארבייט; פון צעריסענע שיך מאכט ער גאנצע, פון מיאוסע — שיינע, נעהר אפט ברענג איך מיינע ביכער און גרייט צו מיינע לעקציעס.

פון צייט־צו־צייט ווען איך רייס מיינע אויגען אפ פון דעם בוך, זעה איך שיך, שיך, שיך! — שיך מיט לאנגע נעזער, שיך קורצע, שיך ברייט־פנימ'דיגע, שיך מיט לעכער, שיך אהן א באך, שיך אהן א פוס! איך צעלאך זיך צו זיך אליין און זעץ פאר מיינע לעקציעס.

איך זיץ אנגעבויגען איבער מיין בוך פערטיפט אין דער שווערער ארבייט און ווען איך בין פערטיג מיט מיינע לעקציעס איז שוין פינסטערליך. איך הויב זיך אויף מאך ליכטיג און פאר מיינע אויגען שטייט א גאנצע רייה שיינע גלאנצענדיגע שיך — שווארצע, ברוינע, געלע און ווייסע.

מ. קאפלאן.

הערמאן באהר

דער פערשטארבענער פיהרער פון די „יונגע" אין דייטשלאנד

פון ראובן ברייניז

איינ'ם לעצטען חודש פונ'ם 19־טען יאהרהונדערט האב איך זיך בעקענט מיט הערמאן באהר, דעם ליטעראַרישען אגזאגער פונ'ם 20־טען יאהרהונדערט.

37 יאהר איז ער אלט געווען, ווען איך האב זיך מיט איהם בעקענט, און ער איז שוין דאן געווען דער אנערקענטער פיהרער און וועגווייזער אין דער הערמעלסדיגער מאדערנער דייטשער ליטעראטור.

דאס ווארט „מאדערן" האט דאן געהאט א גאנץ בעזונדערן קלאנג און א ווייטען אפקלאנג. עס האט סיגנירט: מאדיש, הערמאן באהר זאגט אין א נאכווארט: „דער איינציגער בעפעהל, איז וועלכען עס קאנצענטרירט זיך די גאנצע עטיק, הייסט: מאדערן צו זיין! אפער נישט בלויז איינמאל מאדערן צו זיין, נאר אימער מאהערן צו בלייבען, און דאס הייסט: צו יעדער צייט רעוואלוציאנער צו זיין".

אין דער צייט ווען איך האב זיך בעקענט מיט הערמאן באהר, האט ער שוין געהאט געזאמעלט זיינע קריטישע ארטיקלען און זיי ארויסגעגעבען אין עטליכע בענדער. די אינטערעסאנטסטע טיילען זענען די: „צו קריטיק די מאדערנע" (1890) „די איבערוויגדונג פון נאטוראליזמוס" (1891) און „דעקאדאנס" (1897).

די ליטעראַרישע אגענטער פון הערמאן באהר אין יענער צייט, איינ'ם סוף פון 19־טען יאהרהונדערט, זענען געווען: ניטשע, סטרינדבערג, איבסען און קעהלער. באהר איז יענע יאהרען געווען בעזונדערס בעאיינפלוסט פון די פראנצויזישע דיכטער און ראמאניסטען: בארבע, דארוויל, ווילייער, דע ליל אדאם, ווערלען און היסמאן. די מייסטע פון די זענען געווען מאדערנע מענשען און בהעמע מענשען.

ווען איך האב זיך געטראפען מיט הערמאן באהר אין ווין, אין יאהר 1925, האט ער אין א געשפרעך מיט מיר זיך זעלבסט געשילדערט און כאראקטעריזירט זיין קריטיק טעטיגקייט אלס פיהרער פון די מאדערנע: „עס איז שוין ארום פינף און דרייסיג יאהר, דאס איך בין בעטייליגט אין די גייסטיגע שיקזאלען פון מערב־אייראפע. פאר וואכער־ווארהייט מען האט אין אט די פינף און דרייסיג יאהר נישט געקעמפט, בין איך געווען דער ערשטער. פון וואסער משוגעת מען איז נישט פערכאפט געווארען, בין איך דערביי געווען. אין דעם בעשטעהען די מעלות פון מיין גייסט, אין דעם אבער ליגען אויך מיינע חסרונות, מיינע זינד. אין דעם איז אויך געווען א געוויסע לייכטע קאמיק, וואס האט מיך בעגלייט ביז אין דאס טראגישע אריין.

„אבער נישט בלויז בין איך שטענדיג געווען דערביי, איך די מייסטע פאלע בין איך דאן שוין געווען פאראויס. כמעט יעדע גייסטיגע מאדע האב איך מיטגעמאכט, אבער נאך פריהער, בעמלין, ווען זי איז נאך קיין מאדע נישט געווען, ווען זי איז געווארען די מאדע. בין איך שוין נישט געווען דערביי".

דער אמאליגער אסטעטיסט, דער ליבלינג פון די ווייבער, דער לייכטלעבינער קינסטלער, דער גרויסער לעבען־געניסער, האט מיר געוואלט איינרעדען, ווייל ער איז אליין אין דעם איבערצייגט, אז די מעטאפיזישע וועלט איז דער רעליגיעזער פראבלעם, וואס האט יודען לעבענסלאנג בעשעפטיגט.

אפילו אין זיינע פאריזער יאהרען, וואו ער האט געזאגט אויסגעלעבט אלע זיינע ווילדע לידענשאפטען, איז ער שוין געווען טיף אין דער נשמה א מיסטיקער. אמת, עס זענען אויך דא מיסטיקער, וועלכע גלויבען נישט אין א גאט — מיסטיקער, וועלכע זענען גאט־לייקענער, אבער ער איז, זינט ער האט אנגעהויבען דענקען, א גאט־גלויביגער.

הערמאן באהר אלס סטודענט אין ווינער אוניווערזיטעט, איז געווען א געוויסע צייט א חבר פון טעאדאר הערצל אין זיינע סטודענטישע יאהרען. נאכ'ן טויט פונ'ם לעצטען האט הערמאן באהר פערעפענטליכט אין עטליכע צייטשריפטען זכרונות, ערינערונגען פון הערצלס סטודענטען־יאהרען. א קורצע צייט פאר הערצלס טויט האבען זיי זיך, הערצל מיט באהרן, ווידער בעפריינדעט, און אויף דעם סמך האט באהר אזוי זיכער גערעדט פון הערצלען דעם מיסטיקער, וואס האט זיך פערמאַסקירט כלומר'שט פאר א רעאל־פאליטיקער.

דער פערוואונדערליכער הע־מאַן באהר האט מיך נישט־ווילענדיג ערינערט ביי אונזער לעצטער בעגעגעניש אן מיין יוגענט־פריינד, דר. נתן בירנבוים פון ווין, וועלכער האט זיך אויך פערוואנדעלט פון א פריידענקער, פונ'ם מחבר פון די „מאדערנע" צו א גאר שטרענג גלויביגען, צו א הייסען אנהענגער פון די אגודת ישראל.

באהר איז נאר מיט איין יאהר יונגער פון בירנבוימען.

אין איינעם פון זיינע געשפרעכען מיט מיר, האט ער כאראקטעריזירט זיינע בעציהונגען צו דער ליטעראטור אויף פאלגענדען אופן:

„מיר האט שטענדיג געשיינט אז עס איז פיל וויכטיגער, איך זאל דעם קינסטלער און זיין קונסט פערשטעהן, זיך אריינפיהלען אין איהם, נאכפיהלען איהם, איידער די פראגע וועגען זיין ווערט, אדער צי ער געפעלט מיר".

דער פערזון ווידער געבוירען צו ווערען אין דעם וועזען פון יעדען קינסטלער, וועמעס ווערק איך האב שטודירט — דאס איז געווען מיין קריטיק.

„און יעדעס מאל האט מען מיר, צו מיין פערוואונדערונג אויפסניי פארגעווארפען אז איך האב שוין ווידער אמאל א נייעם קינסטלער ענטדעקט אויסגעפונען איהם און זיין באמען פונאנדער געפויקט, עס איז זעלבסטפערשטענדליך אז די דיכטער וואס איך האב מיט א וואך צוריק ענטדעקט האבען בשום אופן נישט געקענט פערגעבען, וואס איך האב די העזה געהאט צו ענטדעקען אין דער בעסטער וואך נייעם דיכטער.

„דערביי מוז איך בעמערקען", האט באהר פערזיכערט, אז מיר איז גאר קיינמאל נישט איינגעפאלען צו לויבען די דאמען וועלכע איך האב ענטדעקט; איך האב זיך קיינמאל נישט גאפיהלט בערופען צו געבען מיין „אורטייל" איך האב אויך קיינמאל נישט געזוכט צו שילען איך מיינע ארטיקלען די ראָלע פון א פראקוראר".

* * *

הערמאן באהר האט געלייגט זעהר פיל געוויכט, די הויפט־געוויכט אויף זיך, פון איהם אליין געשאפענעם סטיל, אויף דער פארם, וואס ער האט געלערנט, ווי ער אליין בעטאנט עס, ביי די גרעסטע און בעסטע פראנצויזישע מייסטער און שפראך־טעכניקער.

אין וואס בעשטעהען די אייגענטימליכקייטען פון זיין סטיל?

איז דער כאראקטעריסטיק, וואס באהר האט געווידמעט איינעם פון די ווערק פון דער שפאניער נאטוראליסטין עמיליע פארדא באזאן, האט ער כאראקטעריזירט זיין אייגענעם סטיל.

באהר זאגט וועגען דעם סטיל פון באזאן:

„נישטא קיין שפור, קיין זכר, באט ווי דאבק, פון לאגיק, פון סיסטעמאטיק, פון פעדאנטיק; נייערט ווי גייסטרייכע מענשען, די וואס האבען עפעס צו זאגען, פלוידערען אין דער לענג און אין דער ברייט אין א פארביגען צוזאמענמיש, אין א דורכאנאנד, וואס פלוידערען שפרונגענווייז און ארייננפאלענדיג אין ווידערשפרוכען, אין סתירות, און זוכען אויסצודריקען זיך וועגען דריי־פיער זאכען צוגלייך, אויף אמאל, און דערצו נאך אויסצודריקען זייער גאנצע פערזענליכקייט. אמת, דעם אויסדרוק וואס די זוכען — דעם פערפעהלט די זיכער; זיי געווינען דער פאר אבער אנדערע אויסדרוקען, אזעלכע וואס נאך מיט פינף מינוטען פריהער האבען זיי אפילו טרוימען נישט געקאנט פון זיי.

„די גייסטרייכע פלוידעריי פון דעם מין וואס דערען זיך זעלבסט: פון וואנען נעהמט זיך צו די דאס מעיקווירדיג, וואס זיי זאגען ארויס וועגען די זאכען...

און זייערע רייד זענען פארמישט פילאזאפישע, היסטאָרישע און ליטעראַרישע בעמערקונגען — און דאס אלץ ענטפלעקט זיך בליצארטיג, גאר נישט מעשה געלערנטע. איהר מעיק נישט קיין סימן פון א צוזאמענגעהאלטער און שווערער צעמעל־זאמלונג, ווי פראפעסארען בעהאנדלען זייער טעמע, זאגערען זיי טעמע פינקעל'ס מאניש פון גייכט"...

דא האט איהר דעם שפיגעל פון באהרס סטיל.

דאס לאָדזער לעבן

נייער פאָלקסבלאַט

פרייטאָג 9 כ"ד שבט תרצ"ד — פעברואַר

זון-אויפגאַנג 7.18 זון-אונטערגאַנג 4.23

ליכט-צינדען 4.22

עפּילאָג פון די עפּענטליכע זידלערייען

צווישען געוו. וויצע-פּרעזידענט וויעלינסקי און דעם מאַגיסטראַט-אַנסאַמבל

(2) דער געוועזענער לאָדזער וויצע-פּרעזידענט ד"ר וויעלינסקי איז געכטען יודער געוועזען אויף דער בעשולדיגונגס-באַנק צוזאַמען מיט'ן פעראַנטוואָרטליכען רעדאַקטאָר פון קראַקאָוער „אילוסטראָוואַני קוריער צאָדזשענני" און דער לאָדזער קאָרעספּאָנדענט פון דער ציימונג, אַנטאָני ווייס. איינ'ם נאָמען פון די אָנגעקלאָגטע איז אַרויסגעטרעטען אַדוו. ד"ר ראַפּאַפּאָרט פון קראַקאָ.

איינ'ם נאָמען פון די פּריוואַט-אַנקלאַגער פּרעזו. זשעמיענצקי, לאַוויק קוק און לאַזיניק און ידעבסקי איז אַרויסגעטרעטען אַדוו. רודזשינסקי פון וואַרשאַ.

דער געגענשטאַנד פון דער אָנקלאַגע זענען געווען 2 אַרטיקלען, וואָס אַנטאָני ווייס האָט אָפּגעדרוקט אין דער ציימונג. אין די דאָזיגע אַרטיקלען האָט פּרעז. זשעמיענצקי און די געוו. לאַוויקעס זיך געפילהלט בעליידיגט און אָנגעקלאָגט סיי דעם קאָרעספּאָנדענט און סיי די ציימונג איז רכילות און בעליידיגונג אין דרוק. דער אינפּאַרמאַטאָר פון זשורנאַליסט א. ווייס, איז געווען ד"ר וויעלינסקי.

דער פּראָצעס איז בטל געוואָרען צוליב דעם, וואָס די אָנקלאַגע איז אַריינגעטראָגען געוואָרען אין א פערשפּעטיגטען טערמין.

אַרעסטירט דעם אָנפאַלער אויפ'ן קצב יצחק שאַנדלער

(2) אויף זגיערסקאַ 1 איז ווי מיר האָבען שוין געשריבען די פאַריגע וואָך אויסגעפיהרט געוואָרען א באַנדיטען-אָנפאַל אויפ'ן קצב יצחק שאַנדלער. א טאָג פאַר'ן אָנפאַל האָט זיך צו שאַנדלערן געווענדעט א פּערזאָן, וועלכער האָט ערקלערט, אַז ער זוכט (דעם אומבעקאַנטען) פּאַטער, וועלכער וואוינט אין דאָרף אַלה-ראַקישעוו הינטער לאָדז האָט צו פערקויפען פאַר א ביליגען פּרייז 2 קיה, דער אומבעקאַנטער האָט זיך אויסגערעדט מיט שאַנדלערן, אַז אין פאַל, ווען די טראַנזאַקציע וועט צושטאַנד קומען, מוז ער בעקומען פּראָוויזיע. און ס'איז אָפּגעשמועסט געוואָרען, אַז צומאָרגענס וועלען זיי ביידע גיהן אין דאָרף אַריין. צומאָרגענס האָט דער אומבעקאַנטער אַרויסגעפיהרט שאַנדלערן אויף א פערוואָרפענעם וועג, וואו מען זעהט נישט קיין לעבעדיג נפש אויף א רואה. אין א געוויסען מאָמענט, ווען דער ייד מיט'ן געלט האָבען זיך געפינען אין ווייסטען העק, האָט דער כלומרשטער זוהן פון פויער, וועלכער האָט קיה צו פערקויפען, אַרויסגעכאַפּט א מעסער מיט וועלכען ער האָט טעראָריזירט דעם קצב, פאָדערענדיג פון איהם דאָס געלד.

זעהענדיג, אַז ער געפינט זיך אין די נעגעל פון א רוצח-חיה, האָט שאַנדלער בלית-ברירה אָוועקגעגעבען דעם באַנדיט די 300 זל., וואָס ער האָט געהאַט ביי זיך, דער באַנדיט האָט צוגערויבט די סומע און איז פערשוואונדען אין דערנעבענדיגען וואַלד.

דער בערויבטער ייד האָט תיכף געמאָלדען דער פּאָליציי, וועלכע האָט אונטערגענומען א גע-יעג נאָך דעם באַנדיט און לסוף איהם געכאַפּט, עס איז דער 25-יעהריגער יוזעף בריקאָווסקי פון לאָדז, אַביוואַטעלסקאַ 35, וועלכע איז שוין פיל מאָל געווען בעשטראָפט פאַר פערברעכענס אָבער פּראָסט און פּשוט האָט דער באַנדיט זיך נישט געלאָזט אַרעסטירען. פריהער איז ער אַרויסגע-שפּרונגען פון פענסטער אויפ'ן 1-טען שטאָק און זיך צובראָכען א פוס. א געשלאָסענער אין קייטען איז ער אָפּגעפיהרט געוואָרען אויף אומזיסטער לאָזשי.

גרויסע געווינסען:

300.000 זל.

150.000 „

100.000 „

75.000 „

50.000 „

50.000 „

און א סך אַנדערע געווינסען

זענען געפאַלען לעצטענס אין דער גרעסטער אין פּוילען קאָלעקטור

J. WOLANOW

WARSZAWA, Marszałkowska 154, róg Królewskiej

ŁÓDŹ, Piotrkowska 11, Piotrkowska 72

PABJANICE, Pl. Dąbrowskiego 3.

פּרייז פון 1/4 — 10 זל.; 1/2 — 20 זל.; א גאַנץ לאָס 40 זל.

קויפט ביי אונז א לאָס — וועסט אונז דאַנקבאַר זיין!

די ציהונג פון דער 1-טער קלאַס קומט שוין פאָר דעם 16-טען פעברואַר.

אויסוואַרטיגע שיקען מיר ערויס גלייך נאָכ'ן איינצאָהלן דעם בעטראַג אין פּ.ק.אָ. קאָנטאָ № 141795

דאָס הויפּט-געווינס פון דער 4-טער קלאַס 150.000 זל.

אויף נומ' 88281 איז אויך געפאַלען ביי אונז.

מיר ראַטען דערוועגער יעדען צו קויפען לאָסען אין דער דאָזיגער גליקליכער קאָלעקטור.

מאַן דערמאָרדעט זיין צווייטע פרוי

(א) די פרוי בראָניסלאַוואַ לוקאַמסקאַ איז געכטען אַוועק פון איהר מאַן, צוליב דעם, וואָס זי האָט געזעהען, אַז ער האָט אינטימע בעציהונגען מיט זיין 15-יעהריגע טאָכטער פון זיין ערשטע פרוי.

בראָניסלאַוואַ האָט זיך אַריינגעצויגען צו דער פאַמיליע פּיוטראָוואַ אויף סענאַטאָרסקאַ 5. בערכטען האַלב 11 אין אָוונד איז בראָניסלאַוואַס מאַן געקומען צו איהר און פערלאַנגט זי זאָל צוריק-געהן צו איהם. די פרוי האָט נישט געוואָלט, איז געקומען צו א מחלוקה, און אין רעזולטאַט האָט דער מאַן דערשטאָכען זיין פרוי מיט א מעסער.

אין א גוססידיגען צושטאַנד האָט די פּאַגאַטאָ-וויע אָפּגעפיהרט די פרוי אין שפּיטאָל. דעם מערדער האָט פּאָליציי אַרעסטירט.

איבערגעשניטען די אַדערן. אויפגעריסען זיך דעם בויך און צושטאָכען די געדערים

אַזאַ אויסטערליש-שוידערליכען זעלבסטמאָרד איז בעגאַנגען א רעדוצירטער אַנגעשטעלטער

(2) אין פּאַביאַניץ איז געכטען פאָרגעקומען אַנ'אויסטערלישער זעלבסטמאָרד, וואָס די פּרטים זיינע רופען אַרויס א שוידער.

א געוויסער הענריק מאַלינאָווסקי, אַנ'אָנגעשטעלטער אין דער קאָרפּאָראַציע פון די וועבער-מייסטער אין פּאַביאַניץ איז מיט עטליכע טעג צוריק רעדוצירט געוואָרען פון זיין פּאָסטען. דער פאַקט האָט איהם דערפיהרט צו אַזאַ פערצווייפלונג, אַז מאַלינאָווסקי האָט בעשלאָסען א סוף צו מאַכען מיט זיין לעבען.

נעכטען האָט ער זיך פערמאַכט אין זיין וואוינונג, וואו ער האָט מיט א ראַזיר-מעסער זיך איבערגעשניטען די אַדערן פון די הענד, דערנאָך זיך אויפגעטרענט דעם בויך און די אויסגעפאַלענע געדערים מיט די לעצטע כוחות זיינע זיך איבער-געריסען.

נישט קוקענדיג אויף דעם שרעקליכען מעמד און די וואונדען, וועלכע ער האָט געהאַט זיך פערוואונדעט, איז מאַלינאָווסקי געבליבען ביים לעבען. צו גרויסער פערוואונדערונג האָט ער געהאַט גענוג כוח ביים פולען בעוואוסטזיין און ער האָט אָנגעהויבען מאַיומדיג קרעכצען און רופען הילף.

די שכנים האָבען אויפגעבראָכען די טיר און געזעהן אין וואָס פאַר א צושטאַנד דער זעלבסט-מערדער געפינט זיך.

אין א גוססדיגען צושטאַנד איז דער זעלבסט-מערדער אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

פאַר שאַנטאַזשירען בעשטראָפט מיט 6 חדשים תפיסה

(א) זלמן וואַסערמאַן (בזשעזשינער 178) האָט אויסגעשטעלט יוסף היימאַנען פון באַוואָמיעסקאַ 35 א טשעק אויף 100 זל. צאָהלבאַר דעם 7. סעפּטעמבער 1933. דער טשעק האָט אָבער נישט געהאַט קיין דעקונג. וואַסערמאַן האָט דעם טשעק נישט געוואָלט בעצאָהלען.

נאָך עטליכע וויזיטען האָט היימאַן ערקלערט, אַז ער געהט צום פּראָקוראָר פערקלאָגען וואַסערמאַנען פאַר אַרויסלאָזען טשעקען אָהן דעקונג. מוראַ-האָבענדיג פאַר שטראָף, וויל ער האָט געהאַט אין קורס נאָך עטליכע טשעקען אָהן דעקונג, האָט ער געגעבען וואַסערמאַנען 20 זל. נאָך דעם האָט היימאַנען געבומען אויף אַזאַ אופן נאָך 50 זל. צום סאַמע סוף האָט ער געפאָדערט פון וואַסערמאַנען די פולע 100 זל. וואַסערמאַן האָט טאַקע געגעבען א חוץ די 80 גילדען נאָך 100 זל. פאַר דעם 100-זלאָטעדיגען טשעק און היימאַנען אָנגעקלאָגט פאַר שאַנטאַזש.

היימאַן איז פערמשפּט געוואָרען אויף 6 חדשים תפיסה און 300 זל. שטראָף.

פּאָסטולאַטען פון ווירטשאַפטליכען לאָדז

וועלען בעריהרט ווערען אויפ'ן צוזאַמענפאָהר פון די האַנדעלס-קאַמערן

(2) מצד דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער איז בעשטימט אַרויסגעפאָהרען קיין וואַרשאַ אויפ'ן צוזאַמענפאָהר פון די האַנדעלס-קאַמערן, דער רעפערענט אַלעקסאַנדער סלופּעשינסקי. אויפ'ן דאָזיגען צוזאַמענפאָהר וועלען אַרויסגערוקט ווערען די פּאָסטולאַטען פון די ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס בנוגע דעם אויסטאַוו וועגען די סאָציאַלע פערזיכערונגען און וועגען סקאָסירען די פערלויענע חובות פאַר די אַנשטאַלטען פאַר סאָציאַלער פערזיכערונג א. א.

מוטער ערמאָרדעט איהר קינד אויף א געהענדיגען צוג

(2) אויף דער באַהן-סטאַנציע אין ראַדאָמסק האָט מען געפונען צו איינעם פון די וואַגאָנען אין א צוג, וואָס איז געקומען פון לאָדז, צוגעבונדען א פערדעכטיג פּעקעלע. אַז מען האָט געעפענט דאָס פּעקעל, האָט מען אין דעם געפינען א טויט קינד פון 6 חדשים אומגעפעהר. ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דאָס קינד איז ערמאָרדעט געוואָרען פאָהרענדיג אויף דער באַהן.

צוגאַב-פּאָבאָר פאַר 1912

(2) דאָנערשטאָג, דעם 15. פעברואַר ד. י. ווערט אין לאָקאַל פון מיליטעריש-פּאָליצייאישען ביוראָ אויף פּיעטריקאָווער 165 אַמטירען די צוגאַב - פּאָבאָר - קאָמיסיע פאַר דער פּ. ק. או. לאָדז-„איינס".

אין דעם דאָזיגען טאָג דאַרפען זיך שטעלן פאַר דער צוגאַב = פּאָבאָר - קאָמיסיע די מאַנסלייט פון יאָהרגאַנג 1912 און עלטערע, וועלכע האָבען נאָך נישט רעגולירט זייער בעציהונג צום מיליטער-דינסט און וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 קאָמיסאַריאַט און האָבען בעקומען גאָמענטליכע רוף - צעטלען פון דער לאָדזער אַמטראָסטווע.

נישט-געלונגענער טעקסטיל-שטרייק אין לאָדז

(א) אויף נעכטען איז געווען בעשטימט א שטרייק אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע. די שטרייק-אַקציע האָט זיך אָבער נישט איינגעגעבען טראָץ דעם בעשלוס פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראייגען. אין אַלע גרעסערע פאַבריקען איז די אַרבייט נעכטען פערגעקומען נאָרמאַל. אין געוויסע קליינע פאַבריקען איז די אַרבייט איבערגעריסען געוואָרען אויף 1 אָדער 2 שעה. דערנאָך איז די אַרבייט פערגעקומען נאָרמאַל.

פּראָיעקט אויפצולעבען די קרעדיט-געזעלשאַפטען אין לאָדז

(2) אין הויז-בעזיצער-פעראיין אין לאָדז ווע-רען לעצטענס אַרומגערעדט די פראַגען, וואָס האָבען א שייכות צו דער אַקציע פון בעלעבען דורך די אינלענדישע קרעדיט-געזעלשאַפטען א נאָרמאַלע קרעדיט-טעטיגקייט דורך אַרויסלאָזען אַנ'עמיסיע פאַנד-בריף. די ווירטשאַפטליכע וויזען אָן אויף דער וויכטיגקייט פון א נייער עמיסיע פאַנד-בריף, וועלכע זענען ביי די איצטיגע בעדינגונגען די איינציגע טעגליכע פאָרם פון בעקומען לאַנג-טערמיניגען קרעדיט אויף צוגענגליכע בעדינגונגען.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ש. יאַנקע לעוויטש (אַלטער מאַרק 9), ל. שטעקעל (לימאַנאָווסקיעגאָ 37) ב. גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטשאַ 6) ס. האַמבורג (גלובנאַ 50), ל. פּאַוולאָווסקי (פּעטריקאָווער 307), א. פּיאָטראָווסקי (פּאָמאָרסקאַ 91).

גע'גנב'עטע קעטעל-מאַשין

(2) אין מאיר אַבּרהם וויינטרויב'ס פאַבריק (אַלטע קאַשטשושקי 21) איז אויסגעפיהרט געוואָרען א גנבה פון א קעטעל-מאַשין. די פּאָליצייאישע אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז די גנבה האָט אויסגעפיהרט משה ראָזענטאַל פון פּיעטריקאָווער 114. ראָזענטאַל איז איבערגעגעבען געוואָרען אין רשות פון דער אויספאָרשונגס-מאַכט.

קלאַנג-קינא-טעאַטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער - פּראָגראַם!

— I. —

„דאָס ליד פון האַרץ"

אין די הויפּט-ראָלען:

Dickie Moore, Betty Graham i Aleksander Carr

— II. —

„דערלויבט אונז צו לעבען"

מיט Frank Buck

שטוב-גנבות

(2) פון משה בנימינס קאָסלאָוויטש'ס וואוי-נונג (פּל. דאָמבראָווסקי 4) איז אַרויסגע'גנב'עט געוואָרען וועש און מלבושים אין דער ווערט פון 1800 זל.

אַנ'ענליכע גנבה איז אויך אויסגעפיהרט געוואָרען צום שאָדען פון אַגנעשקאַ כאַדאַשקעוויטש (דרעוונאָווסקאַ 64).